

تکنولوژی آموزشی

دانشگاه فرهنگیان
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
دفتر نشر کتاب و فناوری آموزشی

رشد

ماهنامه آموزشی، تحلیلی و اطلاع‌رسانی برای آموزگاران، دبیران، دانشجویان دانشگاه فرهنگیان، مدیران مدارس و کارشناسان تکنولوژی آموزشی
دوره سی و سوم - آبان ۱۳۹۶ - شماره پیاپی ۲۶۶ - ۴۸ صفحه - ۱۱۰۰۰ ریال

www.roshdmag.ir

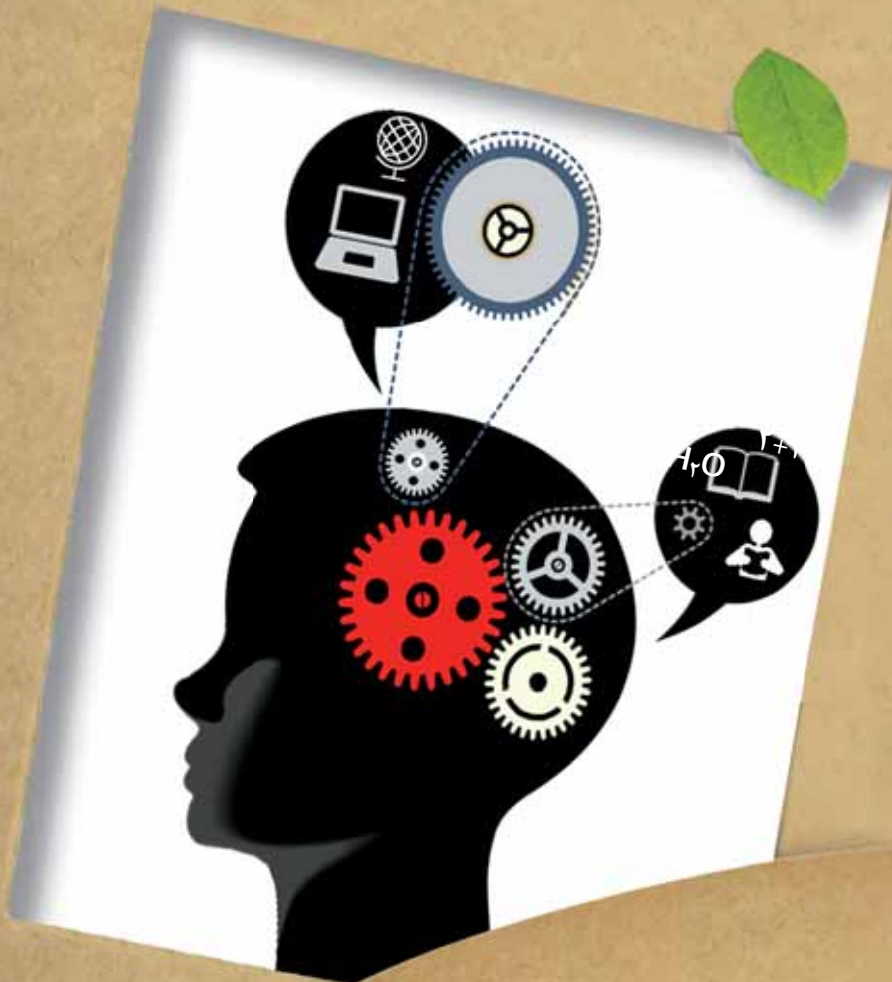
ISSN: 1606-9099

اثر شخصیت دانشی آموزگار بر عملکرد یادگیری

◆ اثر یادگیری فناورانه بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان ◆ اثر شخصیت دانش آموز بر عملکرد یادگیری
◆ آموزش در بسته‌بندی قصه ◆ جست‌وجوی گنج بدون رنج ◆ کشف استعداد هنری دانش‌آموزان

معلم هوشمند از هر فرصتی برای آموزش بهتر
از تکنولوژی آموزشی استفاده می کند

آموزشی فکرالبرزکی

رشد

- دوره سی و سوم
- شماره پی‌درپی ۲۶۶
- آبان ۱۳۹۶
- ۱۱۰۰۰ ریال
- ۴۸ صفحه

ISSN:1606-9099

ماهنامه آموزشی، تحلیلی و اطلاع‌رسانی

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی
شرکت افست

یادداشت سردبیر

- سند سربلندی ما، فرهنگ و افتخارات تاریخی ماست / عادل یغما ۲

تبیین تکنولوژی آموزشی و پداگوژی

- اثر یادگیری فناورانه بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان / سبحان خانگی‌زاد ۴
- آموزش در بسته‌بندی قصه / نقی کاظمی، سیده زهرا سجادیور ۲۸

کاربرد تکنولوژی آموزشی

- ۷ کاربرد سرگرم‌کننده تکنولوژی در کلاس درس / ترجمه فرناز بابازاده ۱۰
- جست‌وجوی گنج بدون رنج / یحیی تلخایی ۳۲

طراحی و تولید برنامه‌ها، مواد و وسایل آموزشی

- طراحی آموزشی و کلاس‌های فوق برنامه / لیلا سلیقه‌دار، مریم امام‌قلی ۱۲
- اثر شخصیت دانش‌آموز بر عملکرد یادگیری / فاطمه قدردان ۱۵
- چگونه می‌توان جسمی را در آب، شناور یا غوطه‌ور کرد؟ / فاطمه شهزادی ۳۱

پژوهش و نوآوری

- ارتباط به مثابه ابزار تدریس / ترجمه احمد شریفان ۱۸
- کشف استعداد هنری دانش‌آموزان / مجید خسروی ۲۶
- سفر نگارش / ترجمه مهدی نامجویش ۳۴

تکنولوژی و مدیریت یادگیری

- الگویی که همه نشان‌ها به سمت اوست / فرخ‌لقا رئیس‌دانا ۷
- موکها و مدیریت جریان یادگیری / ترجمه و تألیف محمد هاشمی ۴۲

خبر و اطلاع‌رسانی

- خلاقیت معلم، مهم‌ترین ابزار آموزش مدرسه ما / محمدحسین دیزجی ۲۰
- من از دور ریختنی‌ها در تدریس استفاده می‌کنم / محمدحسین دیزجی ۳۸

آموزه‌های تربیتی و فرهنگی

- نادان پرسشگر، داناست / جعفر ربانی ۲۴

ما و خوانندگان

- معرفی کتاب - معلمان موفق متفاوت عمل می‌کنند / فرناز بابازاده ۴۱
- پاسخ‌های تصویر و تفسیر اسفند ۱۳۹۵ و فروردین ۱۳۹۶، دوره ۳۲ / شهلا نوری‌زاده، زهره عباس‌زاده ۴۵
- محتوای برنامه سالانه مجله رشد تکنولوژی آموزشی در سال تحصیلی ۹۵-۱۳۹۴ ۴۶

درخور توجه نویسندگان و مترجمان گرامی

- مقاله‌هایی را که برای درج در مجله می‌فرستید، باید با موضوع تکنولوژی آموزشی مرتبط و در جای دیگر چاپ نشده باشند.
- منابع مورد استفاده در تألیف را بنویسید. ● مقاله‌های ترجمه شده باید با متن اصلی هم‌خوانی داشته باشند و چنانچه مقاله‌ها را خلاصه می‌کنید، این موضوع را قید کنید. در هر حال، متن اصلی نیز باید با متن ترجمه شده ارائه شود. ● مقاله‌ها یک خط در میان، بر یک روی کاغذ و با خط خوانا نوشته یا تایپ شوند. ● نثر مقاله باید روان و از نظر دستور زبان فارسی درست باشد و در انتخاب واژه‌ها و اصطلاحات علمی و فنی دقت شود. ● محل قرار دادن جدول‌ها، نمودارها، شکل‌ها و عکس‌ها در متن، با علامتی در حاشیه مقاله مشخص شود.
- مجله در رد، قبول، ویرایش، تلخیص و اصلاح مقاله‌های رسیده مختار است و مسئولیت پاسخ‌گویی به پرسش‌های خوانندگان با پدیدآورنده است.

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی
شرکت افست

مدیرمسئول: محمد ناصری

سردبیر: دکتر عادل یغما

شورای برنامه‌ریزی و کارشناسی:

دکتر فرخ‌لقا رئیس‌دانا (مشاور سردبیر)،

دکتر لیلا سلیقه‌دار، دکتر محمود تلخایی،

احمد شریفان، دکتر ابوالفضل بختیاری،

فاطمه شهزادی، سیدسعید بدیعی،

محمدحسین دیزجی

مدیر داخلی: فرناز بابازاده

ویراستار: کبری محمودی

طراح گرافیک: شاهرخ خره‌غانی

تصویرگر: میثم موسوی

نشانی دفترمجله:

تهران، ایرانشهر شمالی، شماره ۲۶۶

نشانی پستی مجله:

تهران، صندوق پستی: ۱۵۸۷۵/۶۵۸۸

وبگاه: www.roshdmag.ir

roshdmag:

پیام‌نگار: technology@roshdmag.ir

تلفن دفترمجله: ۰۹-۸۸۸۳۱۱۶۱ (داخلی ۴۲۸)

۸۸۳۰۹۲۶۱۰۴ و ۸۸۸۴۹۰۹۸

دورنگار: ۸۸۳۰۱۴۷۸

تلفن بازرگانی: ۸۸۸۶۷۲۰۸

صندوق پستی امور مشترکین: ۱۶۵۹۵/۱۱۱

شمارگان: ۲۲۰۰۰ نسخه

تولید انبوه و وسایل و مواد

کمک آموزشی معرفی شده در این

مجله، با اجازه کتبی صاحب اثر

بلامانع است.

سند سربلندی ما، فرهنگ و افتخارات تاریفی ماست

معلمان ارجمند و خوانندگان گرامی، امسال در برنامه سالانه مجلات رشد نسبت به نشر و توسعه فرهنگ و معرفی مناسبت‌ها و افتخارات تاریخی کشورمان تأکید بیشتری شده است. از این رو، دو صفحه از محتوای مجله را به این امر اختصاص داده‌ایم. در اجرای این برنامه کوشش خواهیم کرد ضمن معرفی مناسبت‌های تاریخی، هماهنگ با اهداف مجله، برخی شیوه‌ها و راهبردهای ابتکاری را که برای نشر و توسعه فرهنگ و افتخارات تاریخی کشورمان مفیدند نیز معرفی کنیم. بدون تردید در این زمینه از تجربه‌های معلمان و مدیران فرهیخته مدارس کشور و روش‌ها و راهبردهای سودمند سایر کشورها هم استفاده خواهیم کرد. در این شماره توجه شما را به شیوه ارج‌گذاری و ارزشیابی زبان و ادبیات فارسی و جایگاه آن در جهان به وسیله یک استاد فرانسوی جلب می‌کنم تا ببینید که یک استاد اهل فرانسه، با چه مهارت و هنری زبان و ادبیات فارسی را به حضاران در جلسه معرفی می‌کند، طوری که همگان را به تحسین وامی‌دارد. شیوه ارائه مطالب به وسیله این استاد، چنان جذاب و تأثیرگذار بود که متن سخنرانی ایشان به عنوان سندی پرافتخار برای ایران و آن استاد ثبت و ضبط شد. در واقع، مهارت استاد در این بود که پیش از ارائه مطلب به مخاطب‌شناسی پرداخت و بر پایه اطلاعات و آگاهی مخاطبان متن گفتار و شیوه ارائه آن را تنظیم کرد. مخاطبان او کسانی بودند که با زبان فارسی بیگانه بودند ولی زبان و ادبیات فرانسه را به خوبی می‌شناختند، چرا که همه اهل فرانسه بودند. استاد با تدبیری ماهرانه از شیوه مقابله و مقایسه استفاده می‌کند و شعرای ایران و اروپا را در مقابل هم قرار می‌دهد و در سخنان کوتاهی عظمت و شأن چهار شاعر بلنداوازه ایرانی را به حضاران جلسه و جهانیان معرفی می‌کند. زهی افتخار! آری ارائه مطالب و معرفی افتخارات تاریخی، چنانچه با ذوق و اشتیاق همراه باشد و از دانش، فنون و هنرهای آموزش مایه بگیرد و در جهت نیل به اهداف خاصی سیر کند، لاجرم بر دل‌ها می‌نشیند؛ اگر چه آن شیوه سخنرانی باشد که امروزه در میان شیوه‌های تدریس چندان محبوبیتی ندارد!

متن سخنرانی پرفسور «هانری ماسه»، در دانشگاه سوربن پاریس: «من عمرم را وقف مطالعه و بررسی ادبیات فارسی ایرانی کردم و برای اینکه به شما استادان و روشنفکران جهان بشناسانم که این ادبیات عجیب چیست، چاره‌ای ندارم جز این که به مقایسه پردازم و بگویم ادبیات فارسی بر چهار ستون اصلی استوار است: فردوسی، سعدی، حافظ و مولانا.

■ فردوسی هم‌سنگ و همتای هومر یونانی است و برتر از او.

هومر

فردوسی

■ سعدی، اناتول فرانس فیلسوف را به یاد ما می‌آورد و داناتر از او.

اناتول فرانس

سعدی

■ حافظ با گوته آلمانی قابل قیاس است که او خود را شاگرد حافظ و زنده به نسیمی که از جهان او به مشامش رسیده است، می‌شمارد.

گوته

حافظ

■ اما مولانا...

در جهان هیچ چهره‌ای نیافتیم که بتوانم مولانا را به او تشبیه کنم. او یگانه است و یگانه باقی خواهد ماند. او فقط شاعر نیست، بلکه بیشتر جامعه‌شناس است و به‌ویژه روان‌شناسی کامل که ذات بشر را دقیق می‌شناسد. قدر او را بدانید و به وسیله او خود را و خدا را بشناسید. من اگر تا پایان عمرم دیگر حرفی نزنم، بیان همین چند جمله درباره زبان و ادبیات فارسی برایم کافی است. چقدر این شعر زیباست!

در راه طلب عاقل و دیوانه یکیست

در شیوه عشق خویش و بیگانه یکیست

آن را که شراب وصل جانان دادند

در مذهب او کعبه و بتخانه یکیست

از رباعیات دیوان شمس مولانا

آری سند افتخار و سربلندی ما در جهان، فرهنگ و افتخارات

تاریخی ماست. پس بر ماست که همواره آن را پاس بداریم و با

استفاده از روش‌ها و شیوه‌های جذاب در نشر و معرفی آن

بکوشیم تا جاودانه سرفراز بمانیم.

عادل یغما

مولانا

* پی‌نوشت.....

۱. هانری ماسه (۱۸۸۶-۱۶۶۹) استاد زبان و ادبیات فارسی دانشگاه سوربن پاریس بود. از تألیفات او کتاب‌هایی را که درباره فردوسی و سعدی و آداب ایرانیان نوشته می‌توان نام برد. کتاب «تحقیق درباره سعدی»، در سال ۱۲۶۴ توسط محمدحسن مهدوی اربیلی و غلامحسین یوسفی به فارسی ترجمه شده است.

* منبع.....

دایرة‌المعارف فارسی (به سرپرستی غلامحسین مصاحب)

اثر یادگیری فناورانه بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان

اشاره

در دنیای پرشتاب فناوری‌های نوین، ابزارهای ارتباطی نظیر موبایل و رایانه به‌عنوان فرصت یا تهدید، دست‌اندرکاران تربیتی و مخصوصاً آموزشی را با چالشی بزرگ روبه‌رو کرده‌اند. این چالش به‌طور کلی به‌صورت استفاده نکردن یا استفاده نکردن از فناوری در کلاس‌های درس و محیط‌های آموزشی بیان می‌شود. شناخت تأثیر فناوری‌های نوظهور بر سیستم آموزشی و فرایند یادگیری می‌تواند برنامه‌ریزی‌های دقیق‌تر و بهتر برای تهیه و آماده‌سازی فضا و ابزار یادگیری فراگیرندگان را در پی داشته باشد. همچنین، به دلیل قابلیت‌های فناوری‌های نوین می‌تواند در اصلاح فرایند آموزشی فراگیرندگان ضعیف‌تر بسیار مؤثر باشد. فناوری را می‌توان مجموعه امکانات گوناگون و گسترده‌ای دانست که فرایند کار، تلاش، دانش و تجربه نسل‌های بشر در جهان را ساده‌تر کرده است. پس می‌توان گفت، میزان بهره‌گیری از این مجموعه امکانات در سراسر جهان نیز به میزان کار، تلاش و تجربه هر جامعه بستگی دارد. در این مقاله، سعی بر آن است که دربارهٔ دامنهٔ اثر فناوری‌های نوین بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان بحث و بررسی شود.

کلیدواژه‌ها: فناوری‌های نوین، یادگیری فناورانه، پیشرفت تحصیلی، یادگیری دانش‌آموزان ابتدایی

مقدمه

در جهان امروز همه چیز بسیار تغییر کرده است، اما آموزش و پرورش تغییر چندانی نکرده است. مهارت‌هایی که دانش و اطلاعات را با کارایی به خدمات و کالاهای نو و ابتکاری تبدیل می‌کنند، معرف اقتصادهای موفق مبتنی بر دانش به‌شمار می‌آیند و دانش و اطلاعات به سکه‌ای رایج برای دستیابی به بهره‌وری، رقابت‌پذیری و ثروت و رفاه تبدیل شده‌اند. به این ترتیب، در سرتاسر جهان، دولت‌ها به منظور افزایش دسترسی به آموزش با کیفیت بهتر روی راهبردهایی متمرکز شده‌اند. اگر جهان امروز را با دنیای صد سال پیش مقایسه کنیم، با پیشرفت‌های خیره‌کننده در علوم، بازرگانی، خدمات پزشکی، ارتباطات و زمینه‌های بی‌شمار دیگر رو به رو می‌شویم. اما در هر کجای دنیا به مدارس سر بزنییم، بین کلاس درس صد سال پیش با امروز تفاوت کمی احساس می‌کنیم. در حالی که به واسطهٔ پیشرفت علوم و فنون بسیاری از امور تغییر کرده‌اند. بنابر آنچه گفته شد، توجه به این نکته حائز اهمیت است که در جهان امروز و با وضعیتی که بر اثر حرکت به سوی دهکدهٔ جهانی به وجود آمده است، دیگر رویه‌های سنتی انتقال دانش از طریق متن، ورقه، تمرین و مانند

آن‌ها نمی‌توانند توجه جوانانی را که در جهان اشباع شده از رسانه‌ها به سر می‌برند به خود معطوف کنند (زرگر، ۱۳۸۰).

فناوری‌های نوین در عین حال که امکانات جدیدی را در اختیار آموزش و پرورش قرار داده، بر انتظارات مردم نیز افزوده است. حال معلمان باید یاد بگیرند چگونه با رایانه‌ها در کلاس درس مواجه شوند و آن‌ها را به کارگیرند. چگونه با دانش‌آموزان در دستیابی به حجم عظیم اطلاعات، به ویژه از طریق اینترنت، رقابت کنند و چگونه از نرم‌افزارها و سخت‌افزارها برای بهبود فرایند یاددهی، یادگیری استفاده کنند (الکساندر دراکسلر، ۱۳۸۶: ۱۹). به اعتقاد بیشتر صاحب‌نظران، تئوری‌های طراحی آموزشی نیازمند فراهم‌آوری و راهنمایی برای کاربرد فناوری‌های نوین هستند. فناوری‌های نوین مکمل نظام آموزشی هستند نه جایگزین آن، و هدف از توسعهٔ آن‌ها بهبود و کارآمد ساختن منابع آموزش و پرورش، به ویژه منابع انسانی، در جهت ایفای نقش مؤثر در پیشرفت دانش‌آموزان است (رحیم‌عبادی، ۱۳۸۲: ۲۱). در این باره، بیگم و گرین نیز معتقدند، ورود فناوری جدید به مدارس و محیط‌های آموزشی صرفاً به کارآمد شدن روش انتقال دانش منجر نشده، بلکه موجب خلق

شناخت تأثیر
فناوری‌های نوظهور
بر آموزش و فرایند
یادگیری می‌تواند
برنامه‌ریزی‌های
دقیق‌تر و بهتر
برای تهیه و
آماده‌سازی فضا
و ابزار یادگیری
فراگیرندگان را
در پی داشته باشد

رابطه یادگیری فناورانه با سرعت دسترسی به اطلاعات نوین

استفاده از فناوری‌های نوین بر سرعت دسترسی به اطلاعات متنوع و نوین آموزشی تأثیر مثبت و بسزایی دارد (خانگلی‌زاد، ۱۳۹۵). امروزه جوامع به سمت شکل‌گیری جامعه اطلاعاتی حرکت می‌کنند؛ جامعه‌ای که در آینده‌ای نه چندان دور در آن فاصله‌ها از میان برداشته خواهند شد و آنچه پیش از این محلی بود، جهانی خواهد شد. هیجان فراوانی در فناوری‌های اطلاعاتی نهفته است. تلفن، تلویزیون و رایانه با هم ادغام می‌شوند و نوید دنیایی را می‌دهند که نوآوری و پویایی بشر نیروی محرکه آن محسوب می‌شود. در سرتاسر دنیا اطلاعاتی که تولید می‌شوند، ابداعاتی که انجام می‌شوند و نتایجی که به دست می‌آیند با سرعت بسیار زیادی در اینترنت و فضاهای گروهی منتشر می‌شوند. در نتیجه، این اطلاعات به سرعت به روز رسانی و اطلاعات قدیمی منسوخ می‌شوند. به همین سبب، برای همگامی و پیشرفت در آموزش و دستیابی به اطلاعات نوین آموزشی، استفاده از فناوری‌های نوین، به خصوص اینترنت و فضاهای گروهی، ضرورت پیدا می‌کند.

زمینه‌های جدید اجتماعی و اطلاعاتی برای یادگیری شده است (قورچیان، ۱۳۸۲).

مطالب فوق مؤید نقش حساس فناوری‌های نوین در پیشرفت و اصلاح نظام آموزشی کشور و به تبع آن پیشرفت و موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان است. امروزه اهمیت وجود نظامی آموزشی که متناسب با نیازهای فرد و جامعه باشد، بیش از همه احساس می‌شود (حسینی، ۱۳۸۵: ۴). نظام نوین آموزش و پرورش برای برقراری هر چه بیشتر ارتباط بین معلم و متعلم و تأثیرگذاری بهتر نظام آموزشی و به منظور دستیابی به اهداف تعیین شده خود، علاوه بر توجه بر محتوای آموزش، در تلاش است با استفاده از راهکارهای گوناگون و توجه بیشتر بر عناصر آموزشی، اعم از بازخوانی نقش‌های آموزشی مدارس و نحوه تعامل معلم و محیط یادگیری، توجه به استفاده از ابزارهای نوین و تکنولوژی‌های جدید همانند فناوری‌های اطلاعاتی، تحول در برنامه‌ریزی درسی و مدیریت آموزشی و نظایر آن، این نظر را تحقق بخشد (گروه پژوهشی مدیریت، آموزش و منابع انسانی، ۱۳۸۶).

رابطه یادگیری فناورانه با سرعت و عمق یادگیری

یادگیری از طریق فناوری‌های رایانه‌ای با سرعت و عمق بیشتری صورت می‌گیرد و ماندگاری و عمق بیشتری هم دارد. از آن جا که در استفاده از ابزارهای فناوری امکان بازخورد، تکرار مجدد و دسترسی به اطلاعات به‌روزتر وجود دارد، لذا می‌توان در هر نقطه‌ای از آموزش متوقف شد و به اصلاح و بازخوانی فرایند یا در صورت لزوم به تکرار مفاهیم و دروس پرداخت. این قابلیت در سیستم قدیم آموزش وجود نداشت یا به دلیل ناتوانی و ناآشنایی مربیان صورت نمی‌گرفت، اما با جایگزینی سیستم‌های مبتنی بر فناوری، عمق و سرعت یادگیری افزایش یافته است.

رابطه یادگیری فناورانه با تسهیل و تصحیح یادگیری

با به کارگیری فناوری‌های نوین، تسهیل و تصحیح یادگیری با سرعت و دقت بیشتری اتفاق می‌افتد. از مهم‌ترین بخش‌ها در یادگیری، آسان‌سازی فرایند یادگیری و اصلاح مشکلات و نقاط ضعف فراگیرندگان است. فناوری‌های رایانه‌ای قادرند به کمک تصویرسازی، انیمیشن و فیلم مطالب سخت و پیچیده آموزشی را ساده و قابل درک کنند و بدین طریق فراگیری محتوای آموزشی را آسان‌تر سازند. لذا با به کارگیری این فناوری‌ها می‌توان موجب تسهیل در یادگیری شد و به تبع آن پیشرفت تحصیلی و آموزشی فراگیرندگان را حاصل کرد.

رابطه یادگیری فناوریانه با تقویت ذهن، قدرت تفکر و خلاقیت

استفاده از ابزارهای نوین فناوری به دلیل مهیج بودن، متنوع بودن و معماگونه بودن سبب تقویت حافظه و به تبع آن خلاقیت می‌شود (خانگلی‌زاد، ۱۳۹۵).

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

به طور کلی می‌توان نتیجه گرفت، به کارگیری فناوری‌های نوین نظیر موبایل، تبلت و رایانه در یادگیری و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان نقش مؤثر و بسزایی دارد و این فناوری‌ها قادرند پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان را تضمین کنند. بدین صورت که هرچه میزان آشنایی و استفاده از این ابزارها در فرایند آموزشی بیشتر باشد، سرعت، دقت و عمق یادگیری بیشتر و فعالیت‌های گروهی تقویت می‌شود. از طرف دیگر، استفاده از این ابزارها خلاقیت و قدرت تفکر را افزایش می‌دهد و در نتیجه سرعت فراگیری مطالب آموزشی افزایش می‌یابد. دانش‌آموزانی که نسبت به دیگر فراگیرندگان ابزارهای فناوری بیشتری دارند، پیشرفت تحصیلی بهتر و اطلاعات به‌روزتر و کامل‌تری دارند.

تکنولوژی می‌تواند بار سنگین کار معلم را در زمینه انتقال اطلاعات به عهده بگیرد و یا حداقل آن را تسهیل کند. شواهد بسیار این موضوع را ثابت می‌کنند که پیشرفت هر جامعه در تمام زمینه‌ها به میزان صنعتی بودن آن جامعه و در اختیار داشتن فناوری لازم بستگی دارد. با پیشرفت علوم و فنون احتیاج به وسایل کمک آموزشی بیشتر احساس می‌شود تا بتوانیم در امر آموزش پرثمرتر و

فناوری را می‌توان مجموعه امکانات گوناگون و گسترده‌ای دانست که فرایند کار، تلاش، دانش و تجربه نسل‌های بشر در جهان را ساده‌تر کرده است

سریع‌تر عمل کنیم و در فرزندانمان قدرت خلاقیت و تفکر ایجاد کنیم.

به کارگیری فناوری در نظام آموزشی مخصوصاً رایانه در مدارس و دیگر محیط‌های آموزشی، سازمان‌دهی داده‌ها، ارتباط دانش‌آموزان و دانشجویان با یکدیگر، اجرای تحقیق اینترنتی و تسهیم کار با مخاطبان جهانی را میسر کرده است. در بسیاری از کشورها به کارگیری فناوری در نظام آموزشی ارتقای کیفیت یاددهی - یادگیری، امکان ثبت اسناد و مدارک دانش‌آموزان و دانشجویان و درآمدن مدارس از لاک سنتی را در پی داشته است. با اعمال تغییرات زیر می‌توان در دستیابی به اهداف فناوری‌های نوین موفق‌تر عمل کرد:

۱. کیفیت‌بخشی مواد و محتوای آموزشی، تجهیز مدرسه به ابزارهای فناوری و اقدامات لازم، توسعه تجهیزات الکترونیکی آموزشی، اختصاص رایانه به دانش‌آموزان و فراهم کردن دسترسی به اینترنت در مدارس.
۲. تهیه ابزارهای نوین فناوری برای کلاس‌ها و جایگزینی سیستم‌های سنتی با سیستم‌های نوین.
۳. استفاده از قابلیت تسهیل‌کنندگی فناوری‌های نوین در آموزش و یادگیری.
۴. بهبود فعالیت‌های گروهی از طریق به کارگیری قابلیت جمع‌گرایی و گروه‌گرایی فناوری‌های نوین.
۵. توجه به دسترسی و فراهم بودن حداقل امکانات نوین آموزشی در منزل و مدرسه.
۶. آموزش درست و همگام استفاده از فناوری‌های پرکاربرد به دانش‌آموزان برای استفاده بیشتر فراگیرندگان در یادگیری.
۷. در اختیار قرار دادن ابزارهای نوین فناوری به منظور تقویت ذهن و خلاقیت دانش‌آموزان.

* منابع

۱. الکساندر دراکسلر (۱۳۸۶). وادی حداد، فناوری برای آموزش، قابلیت‌ها، پارامترها و چشم‌اندازها. ترجمه سرکار آرانی و علیرضا مقدم، چاپ دوم، نشر نی، تهران.
۲. حسینی، سسیده مریم (۱۳۸۵). شناسایی تحولات مورد نیاز سیستم‌های یاددهی - یادگیری با توجه به توسعه ICT در دانشگاه‌ها، از دید استادان دانشگاه‌های آزاد اسلامی مازندران سال ۸۵-۸۴، پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد رشته مدیریت آموزشی.
۳. زرگر، محمود (۱۳۸۰). اصول و مفاهیم فناوری اطلاعات. بهینه، تهران.
۴. خانگلی‌زاد، سبحان (۱۳۹۵). بررسی رابطه کاربرد فناوری‌های نوین در آموزش و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان. مطالعه موردی دانش‌آموزان پایه چهارم، پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد رشته آموزش و بهسازی منابع انسانی.
۵. عبادی، رحیم (۱۳۸۲). فناوری اطلاعات و آموزش و پرورش. مؤسسه فرهنگی منادی تربیت.
۶. قورچیان، نادرقلی (۱۳۸۲). فناوری اطلاعات و ارتباطات در آموزش و پرورش. فراشناختی، تهران.
۷. گروه پژوهشی مدیریت، آموزش و منابع انسانی، (۱۳۸۶) معاونت پژوهش‌های فرهنگی و اجتماعی آموزش و پرورش. روش‌ها و ابزارهای نوین. شماره ۱۵.

معلم و مدیریت یادگیری الگویی که همه نشان‌ها به سمت اوست

اشاره

مثلی است معروف: «همه راه‌ها به رم ختم می‌شود.» این مثل در ارتباط با کار مدرسه، معلم و دانش‌آموز و کلاس درس کاملاً صادق است. در این محیط مختص آموزش باید گفت: «همه راه‌ها به یادگیری ختم می‌شود.» به زبانی دیگر، همه تلاش‌ها و کوشش‌های آموزشی و پرورشی، در هر محیط آموزشی، باید به یادگیری بینجامد تا هدف‌های مورد نظر آموزشی و تربیتی تحقق یابند. چنانچه یادگیری، آن‌طور که باید، تحقق پیدا کند، کیفی بودن آموزش و تربیت هم محقق است.

مسلم است که برای رسیدن به این مهم عوامل متعدد و متفاوت اثرگذارند و به شرط فراهم بودن آن‌ها و وجود فرصت‌ها، امکانات و ملزومات کافی، می‌توان به اخذ کامل چنان نتیجه‌ای امیدوار بود. در این راستا، مدرسه و چگونگی مدیریت آن با رهبری آموزشی مدیری توانمند و کارا، معلم متخصص، متعهد و عاشق کار مدیریت یادگیری، دانش‌آموز باانگیزه و مشتاق به یادگیری، اولیای همراه و آگاه به مسائل آموزش و پرورش، رسانه‌های دلسوز و همراه با متولیان آموزش و پرورش در فراهم کردن الگوها و فرصت‌های آموزشی مناسب، ساختارها، تشکیلات، نهادهای متفاوت اثرگذار بر امر آموزش و پرورش، هر یک نقش و اثر خود را دارند، به نحوی که کوچک‌ترین بی‌مبالایی و کجروی از جانب هر کدام نقصانی در یادگیری و به تبع آن در تحقق هدف‌های تربیتی پدید می‌آورد. از میان تمام عوامل اثرگذار، نقش معلم و نوع مدیریت وی در امر یادگیری شاخص‌تر از همه است. از آن‌جا که در مقاله‌های متعدد فراوان به نقش‌های آموزشی معلم پرداخته شده است، در این مقاله، صرفاً از نظر مدیریتی به ویژگی‌های لازم برای ایفای چنین نقش برجسته‌ای می‌پردازیم.

کلیدواژه‌ها: معلم، یادگیری، مدیریت، رهبری آموزشی، مدیریت کلاس درس و یادگیری

مدیریت در حوزه یادگیری

مدیریت عبارت است از راهبری کردن امور در جهت تحقق هدف‌هایی معین. راهبری کردن در یک محیط آموزشی نیازمند هنرمندی در به کارگیری دانش تخصصی در موضوع مورد یادگیری، بهره‌گیری از راهبردها و شیوه‌های گوناگون متناسب با آن موضوع و استفاده از مهارت‌های حرفه‌ای در راهنمایی و هدایت دانش‌آموزان در کل فرایند یادگیری است. انجام این مهم به برنامه‌ریزی، طراحی، تهیه و تدوین محتوا، سازمان‌دهی مراحل کار و فعالیت‌ها، تأمین منابع و ملزومات، و فراهم کردن محیط مناسب برای در اختیار قرار دادن فرصت‌های ناب یادگیری نیازمند است.

کارآمدی معلم در ایجاد شرایط و امکانات لازم برای بروز اتفاق یادگیری، بنا بر نیازهای انفرادی و گروهی دانش‌آموزان و با توجه ویژه به تفاوت‌های فردی آن‌ها، عاملی بسیار مهم در ایفای نقش مدیریتی

او در هدایت یادگیری دانش‌آموزان به شمار می‌آید. دانش‌آموزانی در زندگی موفق می‌شوند که تحت راهنمایی‌ها و مدیریت معلمانی علاقه‌مند، دلسوز، مهربان، موقعیت‌شناس، متخصص، متعهد و پرتلاش، در محیطی ترغیب‌کننده به یادگیری قرار گیرند و با شکل‌دهی به انگیزه‌های قوی درونی، به صورت فعال در همه فرایندهای یادگیری در طول تحصیل و زندگی مشارکت کنند و از طریق دستیابی به فراشناخت به شناخت‌های مهم زندگی خود برسند.

نقش معلم در مدیریت یادگیری

معلم در فرهنگ‌های لغت به معنای آموزنده، تعلیم‌دهنده و علم‌آموخته برای کار معلمی تعریف شده است. مرحوم دکتر محمد معین چقدر به‌جا، «معلم شدن» را «نشان کرده شدن»^۱ معنا کرده است. یعنی معلم الگویی است که همه نشان‌ها، به ویژه نشان دانش‌آموزان،

**بر خور داری از
آموزه‌های هنر
معلمی، در واقع
توانمندی در
بهره‌گیری از
روش‌های بهینه
مدیریت کلاس
درس است**

ویژگی‌های لازم چندجانبه را به شرح زیر در وجود، گفتار و رفتار و اعمال خود متجلی کنیم.

الف) ویژگی‌های شخصیتی اثرگذار بر مدیریت یادگیری
شخصیت معلم و ویژگی‌های منشی او عاملی بسیار مهم و اثرگذار در مدیریت یادگیری است. مجموعه مظاهر فیزیکی، مثل تمیزی، آراستگی، خوش لباسی و خنده‌رویی و آرامی، و مظاهر روانی چون خوش خلقی، مهربانی و مثبت‌نگری، در معرض دید و قضاوت یادگیرنده‌ها قرار می‌گیرد و هر نوع کنش معلم واکنش متناسب با آن را از جانب دانش‌آموزان طلب می‌کند. چنانچه همه خوب می‌دانیم، فقط تسلط بر دانش علمی و موضوعی شخصیت معلم را شکل نمی‌دهد، بلکه داشتن وقار و آرامی در گفتار و رفتار، مهربانی و دوستی، صداقت و رعایت عدالت، انصاف و مهم‌تر از همه هشیاری نسبت به کوچک‌ترین واقعه در کلاس درس و خارج از آن از جانب دانش‌آموزان و شکیبایی و تیزی در واکنش از جانب معلم مکمل نشانه‌های شخصیتی وی است.

ب) بر خور داری از علم و هنر معلمی
تلفیق علم و هنر معلمی ضمانت اجرای موفق مدیریت یادگیری است. علم معلمی صرف نظر از آموخته‌های پیشین، در باب آماده شدن برای کار معلمی در موضوعی خاص در مراکز تربیت‌معلم و نیز از طریق آموزش‌های ضمن خدمت، با کسب شناخت در حوزه‌ها و زمینه‌های گوناگون افزون و کامل می‌شود و هنر معلمی در قالب آموزه‌های مدیریت کلاس درس می‌گنجد. آنچه در پی می‌آید، یادآور آموخته‌های ما در زمینه شناخت‌های علمی و آموزه‌های هنر مدیریت کلاس درس است که تلفیق آن‌ها از جانب ما معلمان، در واقع به کارگیری اثرگذار پداگوژی است.

به سمت و سوی اوست و هر چه او در گفتار آورد یا به هر چه عمل کند، الگوی مجسم گفتار و رفتار دانش‌آموزانش خواهد بود. در اشاره گفته شد که نقطه مرکزی کار مدرسه و تلاش معلم و دانش‌آموز یادگیری است. یادگیری آنچه بر اساس هدف‌های معین قرار بوده است اتفاق بیفتد. اگر چه یادگیری در ذهن دانش‌آموز قرار است صورت گیرد و تلاش وی در اتخاذ راه و روش‌های مناسب یادگیری و استفاده از فرصت‌ها و امکانات در اختیار اصل است، اما نقش معلم در هدایت و راهبری فرایند یادگیری و مدیریت فرایند کار یادگیری از ابتدا تا انتها بسیار پررنگ و اثرگذار است.

از آنجا که در اسناد جدید تحول بنیادین در نظام آموزش و پرورش «یادگیری» به عنوان محملی برای رشد و پیشرفت همه‌جانبه دانش‌آموز در همه ابعاد وجودی اعم از فیزیکی، روانی، شناختی، فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، دینی و علمی تلقی شده است، لذا در نظام تعلیم و تربیت امروز کار معلم از انحصار آموزش مطالب علمی بیرون آمده و او در قلمرو بزرگ حیات و زندگی افراد تحت تعلیم خود به سیر و سلوک انسان گسترانه فرا خوانده شده است. در صحنه تعلیم و تربیت، از معلم امروز انتظار این است که خود را از انحصار کمک‌رسانی به علم‌آموزی و دانش‌اندوزی و انتقال دانش و اطلاعات بیرون آورد، به نقش چندجانبه خود به عنوان الگو بودن مدیریت، رهبری، دلسوزی و همدلی، رفاقت، مشاورت و... با افکاری ژرف‌نگرتر ببیند و با پلایش روح و روان و آماده‌سازی جسم و جان، در جهت ایفای نقش والایی که به او سپرده شده است، گام بردارد. ما معلمان برای ایفای نقش برجسته خویش به بهترین وجه ممکن باید بکوشیم.

شناخت‌های لازم معلم در زمینه‌های علمی - آموزشی

- شناخت معلمان در زمینه‌های دوازده‌گانه علمی - آموزشی زیر الزامی بر تلفیق علم و هنر معلمی است:
- شناخت آرمان‌های آموزشی و غایت‌های تربیت، فلسفه و اصول آموزش و تربیت، سیاست‌ها، رویکردها و راهبردهای مورد نظر در نظام رسمی تعلیم و تربیت؛
- شناخت کامل هدف‌های کلان نظام آموزش و پرورش، هدف‌های دوره‌های تحصیلی و هدف‌های پایه‌ای برای هر یک از موضوعات مورد آموزش و بررسی و راهیابی به شیوه‌های بهینه تحقق آن‌ها؛
- آشنایی با فرایندهای برنامه‌ریزی درسی و تسلط بر برنامه درسی موضوع مورد آموزش و آگاهی از دغدغه‌های مهم و مورد تأکید به هنگام اجرای برنامه در کلاس درس؛
- تسلط به تهیه، تولید، تدوین، تنظیم و اجرای طرح درس بر مبنای هدف‌های موضوع مورد یادگیری؛
- شناخت سبک‌های یادگیری و تنظیم روش‌های طرح درس با توجه به انواع سبک‌های یادگیری دانش‌آموزان؛
- شناخت سبک‌های گوناگون یاددهی و انتخاب سبک یاددهی خود متناسب با موضوع یادگیری و سبک‌های یادگیری دانش‌آموزان؛
- آگاهی از مفاهیم و کاربردهای تکنولوژی آموزشی و نقش آن در افزونی کیفیت یادگیری، شناخت انواع منابع سخت‌افزاری و نرم‌افزاری فناوری در آموزش و پرورش و ظرفیت‌ها و توانمندی‌های آن‌ها در کمک به کیفی کردن فرایند یاددهی - یادگیری؛
- شناخت نسبی نظریه‌های یادگیری و راهبردهای کاربرد مناسب آن‌ها در هر موضوع یادگیری؛
- راه و روش‌های توجه به تفکرات، احساسات، علاقه‌ها و انگیزه‌های یادگیری دانش‌آموزان و مشارکت دادن آن‌ها در طراحی چگونگی اجرای برنامه درسی و برنامه‌ریزی‌های یادگیری؛
- شناخت ابزارهای آموزشی و منابع یادگیری مناسب با موضوع یادگیری و آشنایی با راه و روش‌های به کارگیری بجا و مناسب آن‌ها؛
- آشنایی با انواع شیوه‌های ارزشیابی پیشرفت تحصیلی و برنامه‌ریزی اجرای آزمون‌های کلاسی و خانگی و راه و روش‌های ارزشیابی مستمر و پایانی؛
- آشنایی با راه و روش‌های تعیین تکالیف مناسب مدرسه‌ای، تحصیلی و خانگی، شیوه‌های واریسی تکالیف و ارائه بازخورد مثبت و سازنده و برنامه‌ریزی امور و فعالیت‌های جبرانی برای رفع نقص‌ها و کاستی‌ها.

آموزه‌های هنر معلمی

برخورداری از آموزه‌های هنر معلمی، در واقع توانمندی در بهره‌گیری از روش‌های بهینه مدیریت کلاس درس است و مؤلفه‌های مهم آن به این قرارند:

- مهارت در برقراری نظم و انضباط کلاس درس با بهره‌گیری از هنرهای متعدد و متفاوت کلاس‌داری؛
- ایجاد شور و هیجان و انگیزه یادگیری و حفظ آن در طول یادگیری؛
- هدفمند کردن یادگیری و ترغیب دانش‌آموزان به خودیادگیری، فراشناخت و خود - ارزیابی؛
- شناخت نسبی روحیه تک‌تک دانش‌آموزان، سبک‌های یادگیری آن‌ها و تنظیم فرایند یادگیری با آن‌ها؛
- برقراری شادی و نشاط در محیط یادگیری و ترغیب دانش‌آموزان به مشارکت فعال در فرایند یادگیری؛
- هشیاری در کنش‌ها و واکنش‌های کلاسی و ارائه رهنمودهای مناسب با آن‌ها؛
- استفاده از حرکات بدنی مناسب طبع دانش‌آموزان به هنگام برقراری ارتباط با آن‌ها؛
- تنوع در طراحی و اجرای فعالیت‌های آموزشی متناسب با علاقه‌ها و نیازهای دانش‌آموزان؛
- پرهیز از تنبیه‌های مخرب و اعمال تشویق‌های سازنده و ارائه بازخوردهای مثبت و منفی مناسب، بجا و به موقع برای افزایش توانمندی‌ها؛
- رعایت اصول احترام، موازین اخلاقی، عدالت و انصاف در ارتباطات تعاملی و الزام دانش‌آموزان به رعایت آن‌ها؛
- رعایت زمان در اختیار و مهارت در زمان‌بندی انجام فعالیت‌های متعدد، مطابق برنامه و طرح درس؛
- جمع‌بندی ذهنی در پایان هر جلسه درسی و خاتمه هدفمند یادگیری، هم‌راستا با شروع هدفمند آن.

سخن آخر

سخن آخر توجه به این نکته است که به کارگیری همه این آموزه‌ها به اضافه آنچه زاینده خلاقیت‌ها و نوآوری‌های خود به عنوان معلم است، در واقع از هر یک از ما یک تکنولوژیست آموزشی می‌سازد، زیرا چنین فعالیت‌هایی به طور حتم به افزایش کیفیت یادگیری می‌انجامد که کار اساسی تکنولوژی آموزشی است. نتیجه آنکه مدیریت شایسته یادگیری در عین حال بهره‌گیری از آموزه‌های تکنولوژی آموزشی در عمل است.

* پی‌نوشت

۱. فرهنگ‌نامه فارسی محمدعین. جلد سوم، صفحه ۴۲۳۲، ۱۳۵۷.

* منابع

۱. امان‌الله صفوی. کلیات روش‌ها و فنون تدریس. نشر معاصر. ۱۳۹۳.
2. Management Skills in Schools, A resource for school leaders, jeff, jones, p.c.p. paul chalman publishing, Sage publication 2004.

اشاره

امروزه شیوه‌های تدریس معلمان در کلاس درس تفاوت‌های زیادی با سال‌های قبل پیدا کرده است و همگان به دنبال پیدا کردن راه‌های جدیدی هستند که بتوانند کلاس درس را برای دانش‌آموزان لذت‌بخش و اثرگذار کنند. در این میان، با توجه به پیشرفت علم و فناوری، استفاده از تکنولوژی در کلاس‌ها می‌تواند به ارتقای یادگیری کمک قابل توجهی کند.

کلیدواژه‌ها: کلاس درس، ابزارهای یادگیری، کاربرد تکنولوژی

راه‌های کاربرد لذت‌بخش تکنولوژی در کلاس درس

استفاده از فیلم و تصویر

در شرایطی که یک تصویر هزاران کلمه را نمایش می‌دهد، تصور کنید فیلم چه تعداد کلمه را می‌تواند نشان دهد. فیلم در کلاس درس واقعاً می‌تواند برای واضح‌تر کردن موضوع کمک بزرگی باشد. سایت‌های آموزشی ابزارهای مناسبی برای این کار دارند. می‌توانید فیلم‌های کوتاه مکمل درس خود را در آن‌ها پیدا کنید.

تکنولوژی بهترین ابزار یادگیری در کلاس است، زیرا با استفاده از آن معلم می‌تواند دانش‌آموزان را به نحو بهتری در یادگیری درگیر کند و مشارکت آن‌ها را افزایش دهد و مهم‌تر از همه یادگیری را برای آن‌ها لذت‌بخش سازد.

شبکه‌های بی‌سیم مدارس از بایود^۱ استفاده می‌کنند و آن‌ها را به کار می‌گیرند و از آنچه تکنولوژی آموزشی ارائه می‌دهد سود می‌برند و حداکثر استفاده را از آن می‌برند.

موضوع این مقاله ارائه بهترین راه‌های به‌کارگیری تکنولوژی در کلاس درس برای تقویت یادگیری است.

استفاده از تکنولوژی در کلاس درس یک راه خوب برای رساندن کلاس شما به نشاط و پویایی است

کار دانش‌آموزان به صورت عمومی نشان داده می‌شود و همه شاهد کار یکدیگر هستند، احتمال بیشتری وجود دارد که کارهای باکیفیت‌تری از آن‌ها را شاهد باشید. زیرا دانش‌آموزان نهایت سعی و تلاش خود را خواهند کرد تا هنگام مشاهده کارهایشان توسط دیگران تحسین شوند.

۵

تهیه پادکست^۲

می‌توانید به راحتی برای دانش‌آموزانی که می‌خواهند درس‌ها را دوره کنند یا غایب هستند، پادکست بسازید و امکان استفاده از آن را به همه بدهید. همچنین، همه دانش‌آموزان فرصت پیدا می‌کنند که به موضوع مسلط شوند و نهایت استفاده را از پادکست ببرند.

۶

استفاده از ویدیو کنفرانس

با استفاده از تکنولوژی ویدیو کنفرانس دانش‌آموزان می‌توانند به دنیای خارج سفر کنند. همچنین، می‌توانند با مدرسان واقعی که به صورت مهمان هستند صحبت کنند، دوست پیدا کنند و با افرادی از کشورهای دیگر تعامل داشته باشند.

۷

انجام مشارکتی تمرین‌ها

به کارگیری دستگاهی قابل حمل در کلاس درس و اجازه دادن به دانش‌آموزان برای استفاده از آن در کارهای گروهی یک راه خوب برای بهینه‌سازی مشارکت است. دانش‌آموزان می‌توانند با استفاده از تبلت‌هایشان، به صورت گروهی با معلم خود همراه شوند و معلم می‌تواند هر لحظه انتخاب کند کدام دانش‌آموز کارش را برای دیگران به نمایش درآورد.

استفاده از تکنولوژی در کلاس درس یک راه خوب برای رساندن کلاس شما به نشاط و پویایی است. اگر حاضرید درگیر شدن دانش‌آموزان در درس و تقویت آموزش را با استفاده از تکنولوژی بهبود ببخشید، اولین گام برپا کردن شبکه بی‌سیم ایمن برای حمایت از این دستگاه‌هاست.

۲

انجام بازی‌های آموزشی

آیا کودکی را سراغ دارید که دوست نداشته باشد بازی کند؟

با استفاده از ابزارهایی مثل **ای‌پد** و **تبلت** می‌توانید دانش‌آموزان را برای هر موضوع با انواع مختلف بازی‌های آموزشی درگیر کنید. دانش‌آموزان از طریق بازی از توانمندی‌های خود آگاه می‌شوند. همچنین، بازی زمینه پیشرفت و رقابت با سایر دانش‌آموزان را برای پیشروی در سطوح بالاتر فراهم می‌سازد.

۳

بهره‌گیری از رسانه‌های اجتماعی

دانش‌آموزان را برای استفاده از رسانه‌های جمعی در کلاس درس منع نکنید، بلکه از این امکان حداکثر استفاده را ببرید. دانش‌آموزان، در حال حاضر، در بیرون از کلاس درس، با رسانه‌های اجتماعی محاصره شده‌اند. آوردن رسانه‌ها به کلاس درس برای آن‌ها جالب است. از این فرصت حداکثر استفاده را بکنید تا حتی بهره‌گیری از آن‌ها از رسانه‌های اجتماعی در خارج از مدرسه را نیز تحت کنترل درآوردید. آوردن رسانه‌ها به داخل کلاس مسلماً توجه آن‌ها را جلب خواهد کرد.

حتی می‌توانید از توییت برای ارسال موضوع بحث استفاده کنید و دانش‌آموزان دیگر را وارد بحث کنید و باعث شوید همه با یکدیگر ارتباط برقرار کنند. این کار روش ساده‌ای است برای اینکه منابعشان را در اختیار همه بگذارند و همدیگر را در یادگیری مطالب کلاسی کمک کنند.

۴

داشتن وبلاگ کلاسی

تشویق دانش‌آموزان برای ارسال کارهایشان به وبلاگ کار خوبی است. بهترین راه این است که دانش‌آموزان تمام تمرین‌ها یا کارهای در دست پیشرفت خود را در وبلاگ کلاس به نمایش بگذارند. دانش‌آموزان می‌توانند با گذاشتن پیغام و نظر دادن درباره کار هم‌کلاسی‌ها به یکدیگر کمک کنند. از آنجا که

* پی‌نوشت

۱. بایود: Byod
۲. پادکست: Podcast
روشی برای انتشار محتوای الکترونیک به وسیله صدا و کاربران می‌توانند به وسیله آن ساخته‌های صوتی خود را بر روی شبکه اینترنت انتشار دهند. از آن به وبلاگ صوتی هم یاد می‌شود.

طراحی آموزشی و کلاس‌های فوق برنامه

نشانه‌گذاری یادگیری بیرون از کلاس درس

اشاره

یکی از اصول ناظر بر برنامه‌های درسی و تربیتی اشاره شده در سند برنامه درسی ملی توجه به تفاوت‌هاست. در این بخش آمده است، برنامه‌های درسی و تربیتی باید ضمن تأکید بر ویژگی‌های مشترک، به تفاوت‌های ناشی از محیط زندگی (شهری، روستایی، عشایری، فرهنگی و جغرافیایی)، جنسیتی و فردی و دانش‌آموزان (استعدادها، توانایی‌ها، نیازها و علاقه‌ها) توجه کنند و از انعطاف لازم برخوردار باشند. با این نگاه، علاوه بر اینکه ضروری است محتوای آموزش رسمی و شیوه اجرای آن به تفاوت‌های یاد شده بپردازد، اما فرصت‌ها و محیط‌های دیگر یادگیری، اعم از فعالیت‌های تکمیلی که بیشتر با عنوان کلاس‌های فوق برنامه به ذهن آشنا هستند، می‌توانند زمینه مناسبی را برای تعمیق و لذت یادگیری، مبتنی بر رعایت تفاوت‌های فردی برای دانش‌آموزان ایجاد کنند. برای این منظور شیوه طراحی آموزشی این فعالیت‌ها و نوع اجرای آن‌ها در تحقق هدف مورد نظر بسیار اثرگذار است.

کلیدواژه‌ها: طراحی آموزشی، برنامه تکمیلی، یادگیری آزاد، یادگیری دانش‌آموز محور

از فعالیت‌های تکمیلی تا فوق برنامه‌ها

انتخاب و اجرای فعالیت‌های تکمیلی نیز نیازمند تکیه بر نوآوری است. در واقع، به فعالیت‌هایی که براساس نوآوری و ابتکار معلم در کنار تدریس و براساس آموزش مفاهیم و اهداف درس به کار گرفته شوند و در داخل یا خارج کلاس انجام شوند، فعالیت مکمل یا تکمیلی

بررسی هر فرایند اثربخش یاددهی یادگیری نشان می‌دهد که ابتکار و خلاقیت معلم در کسب موفقیت دانش‌آموزان نقشی اساسی دارد. معلم نه تنها در زمینه انتخاب و اجرای روش تدریس مناسب، بلکه در بخش

در آموزش‌های
رسمی نیز توجه
به علاقه‌ها و
سلیقه‌های
دانش‌آموزان
نقشی محوری و
کلیدی دارد، اما
در فعالیت‌های
فوق برنامه، این
توجه به ایجاد فضا
و زمینه انتخاب
فراگیرنده تبدیل
می‌شود

هر حال، روشن است که معلم با کمک و بهره‌گیری از این دو حوزه، فعالیت‌های مکمل درسی و نیز فوق برنامه‌ها، می‌تواند فرایند یاددهی یادگیری را قوت بخشد.

شرط لازم

هنگامی که از فعالیت‌های فوق برنامه یاد می‌شود، حس خودانگیختگی و جوشش درونی یادگیرندگان در مسیر حضور و دریافت آموزش‌ها بیش از هر عامل دیگری تداعی می‌شود. به دیگر معنا، فوق برنامه‌ها شامل کلیه فعالیت‌هایی هستند که خارج از چارچوب رسمی آموزش انجام می‌شوند، به شکلی که مشارکت در آن‌ها به گونه‌ای اختیاری و داوطلبانه است. این ویژگی، انتخاب و تمایل یادگیرنده را نشانه می‌گیرد که جزئی لازم و در عین حال بسیار مؤثر در میزان موفقیت او در رویارویی با فعالیت‌های فوق برنامه است.

هر چند در آموزش‌های رسمی نیز توجه به علاقه‌ها و سلیقه‌های دانش‌آموزان نقش محوری و کلیدی دارد، اما در فعالیت‌های فوق برنامه، این توجه به ایجاد فضا و زمینه انتخاب فراگیرنده تبدیل می‌شود، به گونه‌ای که بتواند از رشته‌ها و موضوعات گوناگون و با توجه به نیازهای از پیش آزموده شده توسط مدرسه، از میان فهرستی از فعالیت‌ها دست به انتخاب بزند.

دیگر ویژگی‌های فوق برنامه‌ها

علاوه بر ویژگی مهم دادن آزادی عمل و اختیار در انتخاب موضوع به دانش‌آموزان، شرایط دیگری می‌تواند به طرح‌ریزی و اجرای موفق‌تر فوق برنامه‌ها منجر شود. از آن جمله، توجه به نیازهای فردی دانش‌آموزان و استعدادها، به تناسب افراد، زمینه‌های متنوع استعداد وجود دارند. هر چند ممکن است لازم باشد برخی موارد به عنوان ضروریات اولیه توسط همه دانش‌آموزان آموخته شود که البته اغلب این موارد در اهداف برنامه درسی رسمی لحاظ می‌شود، اما در بسیاری دیگر، توانایی‌های ویژه و خاص دانش‌آموزان راهنمای درستی برای هدایت آنان در انتخاب رشته مناسب است. اگر این شناسایی و هدایت با تکیه بر ابزار خاص و نیز برآمده از نیازسنجی و نیازآفرینی‌های مربوطه باشد، در این

گفته می‌شود. این فعالیت‌ها بر مبنای محتوای دروس یک موضوع درسی نظیر فارسی، علوم تجربی و تعلیمات دینی طراحی می‌شوند (حاجی آفالو و دیگران، ۱۳۸۱). علاوه بر فعالیت‌های تکمیلی، فوق برنامه‌ها یا کلاس‌هایی که به موضوعات و محتوای غیررسمی مربوط می‌شوند نیز زمینه‌ساز تعمیق و گسترش یادگیری هستند. شعاری‌نژاد (۱۳۸۲) معتقد است، فعالیت‌های فوق برنامه چون در مقابل فعالیت‌های تربیتی برنامه‌ریزی شده یا رسمی قرار دارند، جزئی از فعالیت‌های غیر رسمی هستند و معروف‌ترین اصطلاحات آن عبارت‌اند از: فعالیت‌های فوق برنامه، خارج از کلاس، غیررسمی و کمک برنامه‌ای.

این فعالیت‌ها چنانچه با توجه به شرایط خاص منطقه‌ای یا اقلیمی و یا در راستای آموزش استعدادهای خاص فراگیرندگان صورت گیرند، فعالیت فوق برنامه نامیده می‌شوند. این برنامه‌ها با نظر و حمایت مدرسه انجام می‌گیرند، بدون اینکه در برنامه درسی منظور شده باشند.

هر دو از یک جنس

با نگاهی بر تعاریف ارائه شده این پرسش مطرح می‌شود که آیا فعالیت‌های تکمیلی و فوق برنامه‌ها ماهیت گوناگونی دارند و آیا نقش و سهم معلم در هر یک متفاوت است؟ نگاهی بر دیگر تعاریف ارائه شده در این زمینه روشن کننده این ابهام است. برای مثال، برخی از صاحب‌نظران (موریانا و همکاران، ۲۰۰۶) در این حوزه معتقدند، فعالیت‌های فوق برنامه مجموعه برنامه‌ها و فعالیت‌های تکمیلی‌اند که در طول و عرض برنامه درسی، با هدف تقویت و غنی‌سازی یادگیری و تکمیل و تعمیق اهداف برنامه درسی صورت می‌پذیرند و دامنه آن از داخل کلاس تا خارج از کلاس را در برمی‌گیرد. به عبارت دیگر، فعالیت‌هایی است که به منظور حفظ انگیزه و ایجاد چالش در یادگیرنده و کسب تجربه در فضای آزاد و در عین حال مرتبط با موضوعات درسی طراحی می‌شود.

بر این اساس، ممکن است فعالیت تکمیلی معلم به نوعی به کلاس‌های فوق برنامه کشانده شود و ارتباطی معنادار بین محتوای فعالیت‌های فوق برنامه با فعالیت تکمیلی و دروس رسمی دانش‌آموزان ایجاد شده باشد. در

فعالیت‌های فوق برنامه از جمله فعالیت‌هایی هستند که می‌توانند به فرصت‌آفرینی بیشتر برای پرورش توانایی و دانایی‌های دانش‌آموزان منجر شوند

صورت می‌تواند به پرورش استعدادها و ویژه نیز کمک کند. ممکن است تحقق این هدف نه تنها معلم یا مربی مربوط به یک رشته، بلکه تمامی عوامل مدرسه را تحت شعاع قرار دهد و همیاری همه‌جانبه‌ای را بطلبد.

ویژگی خودانگیزگی در آینه عمل

برای روشن شدن موضوع و نمایاندن ویژگی‌های اساسی در ارائه فعالیت‌های فوق برنامه، نمونه‌های زیر روشن‌گرند. برای مثال، یکی از زمینه‌های مؤثر بهره‌گیری از فعالیت فوق برنامه در تربیت بدنی، هویت‌بخشی به نرمش صبحگاهی و توجه ویژه به این مهم است. در تجربه دبستان امام صادق (ع)، منطقه ۲ تهران نرمش صبحگاهی همه‌روزه به صورت پایه‌ای انجام می‌گیرد، به شکلی که همه دانش‌آموزان حاضر در آن شرکت می‌کنند و در عین حال هر مربی نرمش مربوط به هر پایه را به تفکیک راهنمایی و نظارت می‌کند. در طول اجرا، دانش‌آموزان نیز به صورت مستقیم سایر هم‌پایه‌ای‌های خود را هدایت می‌کنند و مربی تنها زمینه‌ساز و برنامه‌ریز است. برای این منظور، به فراخور وضعیت جوی و نیز گروه‌های دانش‌آموزی، رشته‌های متنوعی تنظیم و اجرا می‌شوند، از آن جمله انجام فعالیت‌هایی مانند داژبال، استپ هوایی، دست‌رشته، بدمینتون، تنیس روی میز و والیبال است که پس از نرمش اولیه، با مشارکت دانش‌آموزان و به تناسب سن و موقعیت آنان اجرا می‌شود. این بازی‌ها در این برنامه صرفاً جنبه انجام فعالیت دارند و هدف رقابت بین دانش‌آموزان را دنبال نمی‌کنند، اما در عین حال برای مربیان زمینه‌شناسایی نشانه‌های استعداد و توانایی‌های خاص دانش‌آموزان را فراهم می‌سازند.

همگی در فوق برنامه

گاهی دامنه مشارکت از معاون و مربیان تخصصی یک رشته درسی در مدرسه فراتر می‌رود و لازم است برای تحقق اجرای یک فعالیت فوق برنامه از اعضای دیگر مدرسه کمک گرفت. در تجربه زیسته دبستان دخترانه امام صادق (ع)، مناسبت‌هایی مانند دهه مبارک فجر فرصت مغتنمی است تا دانش‌آموزان با برگزاری مسابقات و فعالیت‌های حوزه تربیت بدنی، طعم شیرین یادگیری را در کنار خانواده و معلمان خود، در قالب متفاوتی، تجربه کنند. برای مثال، مسابقات مادر و دختر که در رشته‌های شنا و دارت و یا تهیه ماکت و روزنامه دیواری ورزشی برگزار می‌شوند، زمینه انجام فعالیتی مشترک را ایجاد می‌کنند. همچنین، در برنامه‌های دیگر، دانش‌آموزان فرصت دارند به همراه معلمان خود برخی مسابقات ورزشی از جمله تنیس روی میز را انجام دهند. آشنا شدن با احادیث و روایات

دینی در موضوع تربیت‌بدنی از دیگر فعالیت‌های مشترک دانش‌آموزان است که همراه معلمان یا خانواده‌های خود انجام می‌دهند و آثارشان را بر تابلوی ایستگاه تفکر در تربیت‌بدنی نصب می‌کنند. این ایستگاه برای درج سؤالات و چالش‌ها و موضوعات مربوط به تربیت‌بدنی است که مطابق آن دانش‌آموزان می‌توانند سؤالات یا پاسخ‌های خود به چالش‌های مطرح شده را در صندوق کنار تابلو ببنندازند و جواب‌ها را روی همین تابلو دنبال کنند.

کوتاه سخن

فعالیت‌های فوق برنامه از جمله فعالیت‌هایی هستند که می‌توانند به فرصت‌آفرینی بیشتر برای پرورش توانایی و دانایی‌های دانش‌آموزان منجر شوند. در انجام چنین برنامه‌هایی، مشارکت همه عوامل اجرایی، اعم از معلمان و دیگر مربیان در مدرسه لازم است و به اثربخشی بیشتر آن کمک می‌کند. فعالیت‌های فوق برنامه می‌تواند به عنوان برنامه‌ای تلفیقی از رشته‌ها و موضوعات گوناگون موجب جذب بیشتر دانش‌آموزان و ترغیب آن‌ها برای حضور و استفاده از آن‌ها شود. در چنین شرایطی، ایجاد زمینه‌های اختیار و حق انتخاب برنامه به دانش‌آموزان از جمله ضروریات اجرای فعالیت‌های فوق برنامه به شمار می‌آید. همچنین، از آنجا که فعالیت‌های فوق برنامه در راستای برنامه درسی و کامل‌کننده آن هستند، توجه طراح به ارتباط بین محتوای رسمی و محتوای فوق برنامه‌ها، به منظور هم‌پوشانی بیشتر آن‌ها، به افزایش کیفیت و بازدهی این قبیل فعالیت‌ها می‌انجامد.

اهداف فعالیت‌های مکمل و فوق برنامه

۱. درونی‌سازی و تعمیق مفاهیم یادگیری و کاربرد آن‌ها در زندگی واقعی و روزمره
۲. غنی‌سازی برنامه درسی با تأکید بر اهداف محلی، منطقه‌ای و جهانی
۳. بهسازی و به روز کردن فرایند یاددهی و یادگیری
۴. بسترسازی به منظور توجه به تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان و پرورش استعدادها خاص آنان
۵. زمینه‌سازی برای توسعه مهارت‌های زندگی

* منابع

۱. عباس حاجی‌آقالو، محرم آقازاده و دیگران. راهنمای تهیه فعالیت‌های مکمل و فوق برنامه. مؤسسه فرهنگی منادی تربیت. چاپ اول. تهران. ۱۳۸۱.
۲. اکبر شعاری‌نژاد. نقش فعالیت‌های فوق برنامه در تربیت نوجوانان. اطلاعات. تهران. ۱۳۸۲.
3. Moriana, Juan, Antonio, Alos, Francisco, Alcalá, Rocío, Pino, Moria, Jose, Herruzo, Javier, Ruiz, Rosario. (2006). Extracurricular activities and academic performance in secondary electronic journal of research in educational psychology student, No 8, vol 4(1).

اثر شخصیت دانش آموز بر عملکرد یادگیری

اشاره

امروزه شاهد گسترش سیستم‌های آموزش الکترونیکی سازگار با کاربران هستیم که طیف وسیعی از فرایندها و تکنیک‌های انطباقی را توسعه داده‌اند. سیستم‌های آموزش الکترونیکی به بهینه‌سازی سبک یادگیری کاربران کمک می‌کنند. این مقاله که براساس تحقیق تجربی جوین کیم (مهندس طراحی آموزشی)، هریم لی و هوگ یانگ ریواز بخش مهندسی صنعتی دانشکده مهندسی دانشگاه هان یانگ سنئول و مطالعات کتابخانه‌ای نوشته شده است؛ رابطه شخصیت را با عملکرد یادگیری در آموزش الکترونیکی بررسی کرده و در پایان راهکارهایی برای طراحی سیستم‌های آموزش الکترونیکی سازگار با کاربران ارائه داده است.

کلیدواژه‌ها: طراحی سیستماتیک، سبک‌های یادگیری، صفات شخصیتی، آموزش الکترونیکی تطبیقی

۲. ویژگی‌های سطحی که نشان دهنده سطح دانش فعلی دانش آموز هستند.

۳. ویژگی‌های شناختی که موارد پردازش شده اطلاعات دانش آموز را نشان می‌دهند.

در گذشته، ویژگی‌های سطحی و شناختی در طراحی آموزشی مورد مطالعه قرار گرفته‌اند، اما به ویژگی‌های شخصیتی و نقش آن بر عملکرد یادگیری کمتر پرداخته شده است. با این حال، مطالعات

در حال حاضر، بسیاری از مطالعات، به منظور دستیابی به بهترین تجربیات یادگیری، توجه خود را به طبیعت ذاتی دانش‌آموزان، منافع، شخصیت و سطح دانش آن‌ها معطوف ساخته‌اند. مطالعات اولیه در مدل‌های آموزشی نشان می‌دهند که دانش‌آموزان سه ویژگی متمایز منطقی دارند:

۱. ویژگی‌های شخصیتی که نگرش دانش‌آموز درباره یادگیری را نشان می‌دهند.

ویژگی‌های شخصیتی یادگیرنده از جمله موارد تأثیرگذار در انتخاب شیوه آموزشی معلم است

روی اثرات شخصیت در یادگیری نشان داده‌اند، تعیین روش مناسب آموزشی برای هر فرد، تحت تأثیر نگرش و رفتار او قرار دارد.

اثر شخصیت و سبک‌های یادگیری

بسیاری از روان‌شناسان آموزشی ادعا کرده‌اند دانش‌آموز تحت تأثیر شخصیت خود ممکن است برای شرکت کردن یا نکردن در فرایند یادگیری تصمیم بگیرد. آن‌ها استدلال کرده‌اند، شخصیت در واقع منعکس کننده، اولویت‌های یک فرد برای به‌دست آوردن اطلاعات و گرفتن تصمیمات است. تعداد بسیار کمی از سیستم‌های آموزش الکترونیکی انطباقی این ویژگی (اثر شخصیت) را در مدل‌های خود در نظر گرفته‌اند، چرا که هیچ راه ساده‌ای برای طراحی مدل منطبق با اثرات شخصیت وجود ندارد.

از آنجا که نظریه‌های متعددی درباره صفات شخصیتی وجود دارد، این تحقیق بر مبنای نظریه‌ای که به طور گسترده در حوزه آموزش و پرورش استفاده می‌شود صورت پذیرفته و در آن دو اصل در نظر گرفته شده است: اول آنکه پیشرفت مساوی در تمام ابعاد مطلوب نیست و بعد غالب باید بیشتر توسعه یابد. دوم اینکه افراد قادر به توسعه هم‌زمان دو صفت در یک بعد نیستند. این امر به غالب بودن یک اولویت و در نتیجه کاربرد بیشتر آن و اعتماد به آن در فرایند یادگیری می‌انجامد. از این رو، فرد در مورد آنچه در نظر او بهترین است وقت و انرژی بیشتری صرف می‌کند. در این نظریه، صفات شخصیتی در چهار بعد متمایز تقسیم‌بندی شده‌اند:

الف) برونگرا - درونگرا

برونگرایان بر دنیای بیرون از اطلاعات و اقدامات عملی تمرکز دارند، در حالی که افراد درونگرا بر دنیای اندیشه و احساسات تمرکز می‌کنند. بر این اساس، برونگراها آزادانه ایده‌های خود را بیان می‌کنند و به راحتی به دنبال بازخورد از دیگران هستند. آن‌ها دوست دارند اول عمل کنند و بعد بازخورد دریافت کنند. آن‌ها ابتدا ایده کلی را می‌گیرند و سپس به سمت کسب اطلاعات بیشتر حرکت می‌کنند. در نتیجه، زمان کمتری را برای دریافت اطلاعات و دانش جدید صرف می‌کنند. در مقابل، افراد درونگرا قبل از اقدام به همه چیز فکر می‌کنند، احساسات خود را بیان نمی‌کنند و در آموزش نگرش جزء به کل دارند. در آموزش الکترونیکی، برون‌گرایان تعامل رودر رو را ترجیح می‌دهند، در حالی که درون‌گرایان ارتباط ناهم‌زمان را می‌پسندند. آن‌ها دوست دارند پس از یادگیری کامل یک موضوع به سراغ موضوع بعد بروند.

ب) منطقی - شهودی

در نوع منطقی افراد اطلاعات را درباره آنچه اتفاق می‌افتد، با تمرکز بر حقایق قابل مشاهده، داده‌ها و پدیده‌ها جمع‌آوری می‌کنند.

در مقابل، یادگیرندگان نوع شهودی با تمرکز بر تصویر بزرگ‌تر و پیدا کردن پیوندها، الگو، روابط و معنای واضح اطلاعات ارزیابی شده را به‌دست می‌آورند. در آموزش الکترونیکی، یادگیرندگان منطقی در چارچوبی منظم به دستورالعمل‌های روشن و مستقیم نیاز دارند، در حالی که یادگیرندگان شهودی محتوای انتزاعی را می‌پسندند، چرا که آن‌ها تئوری را به تجربه ترجیح می‌دهند.

ج) تفکری - احساسی

یادگیرندگان نوع احساسی به تصمیم‌گیری بر اساس ارزش‌های ذهنی تمایل دارند، در حالی که یادگیرندگان نوع تفکری تصمیمات خود را بر پایه منطق، حقایق و قوانین می‌گیرند و دانش سطحی را بهتر از یادگیرندگان احساسی یاد می‌گیرند. در آموزش الکترونیکی، یادگیرندگان تفکری از آموزشی که به دنبال یک الگوی آموزش سنتی بیاید لذت می‌برند.

د) قضاوتی - ادراکی

یادگیرندگان ادراکی از انعطاف‌پذیری لذت می‌برند و در آموزش الکترونیکی، جداول زمانی ثابت و مراحل تعاملی را که به شدت کنترل می‌شوند دوست ندارند.

اگرچه دو بعد آخر به اندازه دو بعد «برونگرا - درونگرا» و «منطقی - شهودی» از نظر تفاوت‌های شخصیتی قوی نیستند، اما برخی مطالعات نشان می‌دهند که در تعیین سبک یادگیری ممکن است نسبت به ابعاد دیگر مفیدتر باشند، چرا که این دو بعد به چگونگی تصمیم‌گیری مردم اشاره می‌کنند.

شناخت نوع شخصیت یادگیرنده می‌تواند به شناسایی اولویت‌های یادگیری و نقاط قوت او کمک کند. از این شناسایی می‌توان برای به حداکثر رساندن پتانسیل یادگیرنده در طرح‌های آموزشی استفاده کرد. همچنین، شناسایی اولویت‌های یادگیری، به طراح کمک می‌کند بتواند برای هر شخصی مواد آموزشی سفارشی طراحی کند.

نقش شخصیت در سیستم‌های آموزش الکترونیکی

بر اساس آزمایشاتی که گروه تحقیقاتی دانشگاه هان یانگ سؤال انجام دادند، نتایج زیر حاصل شد:

الف) شخصیت به راحتی می‌تواند فعالیت‌های یادگیری یک سیستم آموزش الکترونیکی را تحت تأثیر قرار دهد.

ب) یادگیری موضوعات آموزشی که با سبک‌های یادگیری یادگیرندگان متناسب باشد، با سایر موضوعات آموزشی تفاوت دارد.

ج) یادگیرندگان نوع شهودی، نسبت به سایرین، در آموزش به نتایج بهتری دست یافته‌اند.

د) یادگیرندگان نوع تفکری، دانش سطحی را بهتر یاد می‌گیرند.

البته بعید نیست که یادگیرنده سبک یادگیری متفاوت از ویژگی شخصیتی خود را در یک موقعیت یادگیری واقعی به کار بگیرد. با این حال، داده‌ها نشان می‌دهند، حداقل هنگام طراحی سیستم‌های

طراحی محتوای الکترونیکی مبتنی بر سبک‌های یادگیری موجب می‌شود یادگیرندگان با سهولت و لذت بیشتری از یادگیری بهره‌مند شوند

سیستم‌های آموزش الکترونیکی منطبق با شخصیت کاربر که امروزه طراحی می‌شوند، به طور پیوسته محتوای آموزشی خاصی را دنبال نمی‌کنند و یا از فعالیت‌های یادگیری دانش‌آموزان در مورد راهبردهای گوناگون کسب علوم حمایت نمی‌کنند. بنابراین، ما همواره باید به دنبال ارائه راهنمایی‌های عملی برای طراحی تجارب الکترونیکی بهینه‌سازی شده که بر اساس ویژگی‌های شخصیتی یادگیرندگان باشند، اهتمام بورزیم، چراکه سیستم آموزش الکترونیکی انطباقی می‌تواند اثرات تطبیقی را به عنوان اصلاح‌کننده خودش برای سازگاری هر چه بیشتر با یادگیرندگان نشان بدهد.

آموزشی دقت بیشتری لازم است و آگاهی از ویژگی‌های شخصیتی افراد و محتوای آموزشی باید به طراحان سیستم‌های آموزش الکترونیکی منتقل شود.

در نظر گرفتن ویژگی‌های شخصیتی در طراحی سیستم‌های آموزش الکترونیکی

در این آزمایش، دو سیستم آموزش الکترونیکی با دو سبک شناختی (کل به جزء و جزء به کل) بر اساس ویژگی‌های شخصیتی طوری طراحی شدند که:

- هر موضوع آموزشی بر اساس ویژگی‌های شخصیتی برون‌گرا و درون‌گرا در نظر گرفته شده بود.
- ساختار محتوایی هر سیستم به طور مجزا از هم و به عنوان متغیرهای مستقل استفاده شد.
- متغیرهای وابسته تعداد پاسخ‌های صحیح و تعداد بازبینی صفحات بودند.
- از شرکت‌کنندگان خواسته شد برای تعیین درک خود از ساختار دوره آموزشی نقشه مفهومی درس را ترسیم کنند.
- با به‌کارگیری شخصیت در طراحی سیستم‌های آموزش الکترونیکی نتایج زیر حاصل شد:
- یادگیرندگانی که به خوبی با ساختار محتوای آموزشی منطبق شده‌اند، کمتر به بازبینی صفحات قبلی پرداخته‌اند.
- درصد موفقیت شرکت‌کنندگان برون‌گرای، که از سیستم آموزشی برای هر درس پیش‌نمایشی ارائه می‌داد، بیشتر بود.
- یادگیرندگان درون‌گرا در سیستمی آموزشی که سبک شناختی جزء به کل داشت موفق بودند.
- سیستم آموزش الکترونیکی که ساختار عمقی آن از سبک شناختی کل به جزء است برای یادگیرندگان برون‌گرا مناسب‌تر بود.

نتیجه‌گیری کلی

در این مقاله این موضوع را بررسی کردیم که چگونه ویژگی‌های صفات شخصیتی می‌تواند در طراحی سیستم‌های آموزش الکترونیکی به کار گرفته شود و با رسیدن به این هدف، یک رویکرد عملگراییانه برای طراحان سیستم‌های آموزش الکترونیکی بر اساس مدل کاربر فراهم شود. آزمایش اول ویژگی‌های ابعاد شخصیتی را نمایان ساخت و در آزمایش دوم به ترکیب صفات شخصیتی در طراحی ساختار محتوای آموزشی به طور تجربی پرداخته شد. در نهایت، نتایج زیر از انجام این آزمایشات گرفته شد:

۱. ویژگی‌های شخصیتی می‌تواند میان یادگیرنده و طراح آموزشی واسطه قرار گیرد تا ساختار و محتوای مناسب آموزشی مشخص شود.
۲. از نظریه‌های صفات شخصیتی می‌توان در طراحی سیستم‌های آموزش الکترونیکی بهره برد.
۳. درک بهتر شخصیت می‌تواند رضایت‌مندی از نیازهای یادگیری فرد را بهبود بخشد تا مریبان محیط مطلوبی را برای یادگیری ارائه دهند.

تجرب‌های من

ارتباط به مثابه ابزار تدریس

اشاره

هدف از تدریس انجام فعالیت‌های طرح‌ریزی شده‌ای است به منظور ایجاد زمینه یادگیری در یادگیرنده که بین معلم و یک یا چند یادگیرنده، به صورت کنش متقابل، جریان می‌یابد. در واقع، تعامل (کنش متقابل) یکی از عناصر اصلی تدریس است که بدون آن یادگیری یادگیرنده امکان‌پذیر نیست. از سوی دیگر، لازمه برقراری تعامل بین معلم و یادگیرنده برقراری ارتباط هدفمند است. در این مقاله، یکی از معلمان تجربه خود را در این باره نقل می‌کند و توضیح می‌دهد چگونه از ارتباط به عنوان ابزار تدریس استفاده کرده است.

کلیدواژه‌ها: ارتباط، تعامل، تدریس، راهبرد آموزشی، ابزارهای تدریس، تجربه معلمی، مدیریت کلاس درس

و غیرشخصی ارتباط برقرار می‌کنند. درک این نکته پیچیده و دشوار نیست که ارتباط شخصی بهتر از ارتباط غیرشخصی با دانش‌آموزان است. به عنوان پدر، هر آموزشی که به فرزندانم می‌دهم، از عوامل متعددی تأثیر می‌پذیرد. اما یکی از مهم‌ترین آن‌ها ارتباط شخصی من با آن‌هاست. من پدرشان هستم، بنابراین تلاش می‌کنم ارتباط مناسبی با آن‌ها برقرار کنم تا در آن‌ها انگیزه لازم برای گوش دادن به من ایجاد شود. به عنوان معلم نیز غالباً گفته‌ام یا از همکارانم شنیده‌ایم که دانش‌آموزانمان به ما گوش نمی‌دهند و

تعداد دفعاتی را که گفته‌ام «قوانین بدون ایجاد ارتباط با دانش‌آموز خاصی نمی‌توانند از تمرش بکاهند و او را هدایت کنند»، در یادم نمانده است. امروزه هنوز هم برقراری ارتباط با دانش‌آموزان ترس‌آور است. در طول سال‌های تدریس در کلاس‌های گوناگون، از طریق نقد قوانین کلاس درس و گفت‌وگو با دانش‌آموزان، به این نکته پی برده‌ام که ایجاد ارتباط (به‌ویژه ارتباط معلم با دانش‌آموزان) بخش مهمی از فعالیت‌های منجر به یادگیری به شمار می‌آید. معلمان با دانش‌آموزانشان به دو روش شخصی

لازمه تعامل با دانش آموزان به منظور یادگیری، برقراری ارتباط مثبت با آنهاست

خود ارتباط برقرار کنند.

نکته قابل توجه این است که ارتباط هدفمند و صمیمانه با دانش آموزان به معنای دوست شدن با آنها نیست و اگر ارتباط شما با آنان دوستانه شود، مانعی در فرایند یاددهی - یادگیری ایجاد خواهد شد. در این راستا، درک تفاوت دو مفهوم صمیمانه و دوستانه می تواند شما را از افتادن در دام دوستی با دانش آموزان نجات دهد.

بیشتر دانش آموزان در مواجهه مفاهیم سخت و دشوار در کلاس درس، شروع می کنند به گفت و گو با سایر دانش آموزان یا رفتار منفعلانه نشان می دهند. بسیاری از موضوع های پیچیده در آموزش یا زندگی مثال های محسوسه نداشتن و انتزاعی هستند. در این موارد، یادگیری به چگونگی ارتباط بین مربی و دانش آموز بستگی زیادی دارد. یعنی مربی به واسطه ارتباطی که با دانش آموزان دارد، از این نکته آگاه می شود و با طرح تجربه ها و مثال های روشن می کوشد مفاهیم انتزاعی غیرقابل فهم را برای دانش آموزان قابل فهم و درک کند. به این ترتیب، دانش آموزان عمیق تر یاد خواهند گرفت. ما می دانیم، قوانین بدون در نظر گرفتن ارتباط با دانش آموزان به ترمز آنان منتهی می شوند، اما اگر همراه با ارتباط ارائه شوند، دانش آموز می تواند از آنها برای یادگیری و زندگی استفاده کند.

وقتی درس می دهیم، بسا یکدیگر صحبت می کنند. آیا پیام این گلایه ها را درک می کنیم یا نه؟ این ها نمونه ای از تعامل دانش آموزان با محیط یادگیری شان است. اما غالباً به دلیل قوانین سخت کلاس درس، تعاملات آنها با یکدیگر به شکل نادرست انجام می شود. آنچه من از این رفتارها درک می کنم این است که باید از دانش آموزان بخواهیم با معلم و با یکدیگر تعامل داشته باشند. در واقع، در این باره معتقدم، ریشه رفتار نادرست آنان در نداشتن یا ضعف تعامل است. لذا این نکته اهمیت دارد که بدانیم چگونه از تعامل به عنوان بخشی معنی دار از فعالیت های یادگیری آنان استفاده کنیم. من قبلاً کلاس درس را تنها با تغییر لحن و تن صدایم کنترل می کردم. زمانی که می خواستم دانش آموزان خاطی را سر جایشان بنشانم، صدایم را بالا می بردم و زمانی که می خواستم رفتارشان را توضیح دهم، صدایم را پایین می آوردم. من این نکته را نمی دانستم که مردم اطلاعات را از طریق همه حواسشان، به ویژه از طریق حس شنوایی، جذب می کنند و لازم است من بقیه حواس را نیز به کار بگیرم! مطابق با نتایج مطالعات پاتریشیا ولف^۱ پیام های شنیداری اندکی متفاوت تر از سایر انواع پیام ها هستند. آنها به عنوان پژواک در حافظه ثبت می شوند و در مقایسه با سایر پیام ها برای پردازش به زمان بیشتری نیاز دارند. من قبلاً نمی دانستم که وقتی فقط با صدایم کلاس درس را کنترل می کنم، چون این حس نسبت به حواس دیگر دیرتر درک می شود، تأثیر پذیری کلاس کم تر و دیرتر است!

حال می دانم، لازمه تعامل مثبت با دانش آموزان برای یادگیری، برقراری ارتباط درست است. حال من با دانش آموزانم ارتباط صحیحی دارم و معتقدم شما نیز به عنوان معلم باید ارتباطی هدفمند با آنها داشته باشید. در واقع، این نوع ارتباط با دانش آموزان تسلط ما را بر آنها بیشتر می کند. در واقع، برقراری ارتباط صمیمانه و هدفمند با دانش آموزان باید جزئی از طرح درس معلم باشد.

برای داشتن ارتباط هدفمند با دانش آموزان باید آنها را به اسم بشناسید. به هنگام جواب دهی به سؤال ها، از آنها به نام تشکر کنید. آنها را با لقب آقا یا خانم صدا بزنید. از جزئیات زندگی تحصیلی آنان آگاه باشید. بر پایه نوع عملی که انجام می دهند از آنها قدر دانی کنید. از شکست ها و موفقیت های شان آگاهی یابید و در جهت رفع ضعف های شان تلاش کنید. بدانید که آنان در کدام سن از کودکی هستند و به آنها اجازه دهید کودکی کنند و به عنوان معلم الگویشان باشید و در عمل به آنها نشان دهید چگونه با دنیای پیرامون

* پی نوشت:

1. Wolf Patrishia

* منابع:

Bouvier, craig. (2017). Relationships as a Teaching tool. Magazine education for today and tomorrow. Retrieved January 19, 2017, from www.teachmag.com.

در میزگردی با مسئولان و معلمان دبستان دخترانه امام علی (ع) منطقه ۵ مطرح شد

خلاقیت معلم مهم‌ترین ابزار آموزش مدرسه ما

اشاره

مریم روی فرش کف کلاس دراز کشیده است. زهره روی همان فرش نشسته و از صندلی به عنوان میز تحریر استفاده می‌کند. سارا پشت میز ایستاده و کتاب ریاضی را ورق می‌زند. یک کیک بزرگ کاکائویی روی میز معلم توجه بچه‌ها را به خود جلب کرده است. کتاب و دفتر هر دانش‌آموز داخل قفسه مربوط به خودش قرار دارد و هیچ جابه‌جایی بین خانه و مدرسه در این باره نیست. معلم یک مخلوط‌کن روی میز می‌گذارد. تعدادی موز، دو بسته شیر، مقداری عسل و چند نوع خشکبار هم، حجم نگاه بچه‌ها را پر کرده است.

انگار نه انگار که کلاس درس است. بچه‌ها سؤال می‌کنند و معلم بی‌آنکه جواب مستقیم بدهد، آنان را به هدف درس هدایت می‌کند. کمتر از نیم ساعت بعد، هر کدام یک لیوان معجون، همراه با یک تکه کیک در دست دارند و مشغول خوردن می‌شوند. خانم معلم ریاضی را تدریس کرد و بچه‌ها مشتاقانه گروه‌بندی را پذیرفتند.

اینجا دبستان دخترانه امام علی (ع) منطقه ۵ تهران است. مجموعه آموزشی این مدرسه به تکنولوژی آموزشی از زاویه‌ای خاص نگاه می‌کنند. بیش از آنکه به تخته هوشمند و پروژکتور برای آموزش متکی باشند، بر خلاقیت معلمان خود اعتماد و باور دارند. میزگردی با چند تن از معلمان و مدیر مدرسه تشکیل دادیم تا از روش آنان بیشتر بدانیم. ناهید دادگستر نیا (کارشناس ریاضی و مدیر مدرسه)، سمیه کرباسچی (لیسانس فیزیک و معلم پایه اول)، طیبه پرنو (لیسانس روان‌شناسی و معلم پایه دوم)، ریحانه رمضان‌زاده (دانشجوی دکتری برنامه‌ریزی درسی و معلم پایه ششم) و زهرا مجاهدی (کارشناس ارشد نهج‌البلاغه و معاون آموزشی) در این گفت‌وگو شرکت می‌کنند. آنچه پیش روی شماست، ماحصل دیدار ما از این مدرسه است.

از نگاه شما تکنولوژی آموزشی به چه معناست. آیا در این مدرسه از آن استفاده می‌شود؟ چگونه؟

● دادگستر نیا: «هر روش خوبی که بتواند سطح یادگیری یادگیرنده را بالا ببرد، تکنولوژی آموزش است. من در پایه‌های اولیه تحصیلی در دبستان، با هوشمند کردن کلاس

و نصب ویدئو پروژکتور و تدریس از این طریق مخالفم. با استفاده از سخت‌افزار مخالفتی ندارم، اما این هوشمندسازی که در برخی مدارس متداول شده است، از نگاه من احساس را در بچه‌ها از بین می‌برد. ما در کلاس‌های خودمان تخته سیاه داریم، اما از آن خیلی استفاده نمی‌کنیم.

از منظر شما چه چیزی را باید جایگزین تخته سیاه یا ویدئو پروژکتور در کلاس کرد؟

● دادگستر نیا: ما در این مدرسه چند اصل داریم که بر محور آن حرکت می‌کنیم و این اصول به «روش میزان» معروف‌اند. مرحوم حمید دادگستر نیا آن را در

دادگسترنیا: هر انسانی ویژگی‌های خاص خود را دارد و ما در آموزش روی تفاوت‌های فردی تکیه داریم. هر قدر لذت یادگیری بیشتر، شوق آموختن افزونتر

مدرسه دیگری پایه‌گذاری کرد و ما نیز از آن بهره می‌بریم. بزرگ‌ترین اصل برای ما، ایجاد شادابی و نشاط در مدرسه است که لذت یادگیری را بالا می‌برد. هر قدر لذت یادگیری بالاتر باشد، شوق آموختن بیشتر خواهد شد. تلاش ما بر این است که استرس یادگیری را تا حد امکان حذف کنیم. هر انسانی ویژگی‌های خاص خود را دارد و ما در آموزش روی تفاوت‌های فردی تکیه داریم. لذا هیچ اصراری نداریم که آموزش‌ها در خانه تکرار شوند.»

این اصولی که بر آن تکیه دارید، شامل چه مواردی است؟

دادگسترنیا: «شادابی و نشاط، آزادی عمل حداکثری، یادگیری مبتنی بر تلاش، ملاحظه تفاوت‌های فردی، کار گروهی، هویت ملی، کشف و شکوفایی استعدادها، نهفته، درونی کردن انگیزه‌ها (مسئولیت‌پذیری)، تقید به ارزش‌های دینی و انقلابی و التزام به مناسک مذهبی، خلاقیت و اصل یازدهم نیز کرامت انسانی. البته این اصول در کنار هم هستند و اولی و آخری ندارند.»

پرنو: در این مدرسه روال این نیست که معلم به دانش‌آموز بگوید مسئله ارائه شده فقط همین راه‌حل را دارد و بس. در اینجا روش بر اکتشاف و خلاقیت مبتنی است. بچه‌ها اینجا به طور غیرمستقیم یاد می‌گیرند که برای حل هر مسئله و رسیدن به جواب راه‌حل‌های متعددی وجود دارد و خود را با این موضوع سازگار می‌کنند. تلاش ما بر تقویت عزت‌نفس بچه‌هاست. فرزند خودم در همین مدرسه درس خواند. وقتی وارد دوره بعدی تحصیلی شد، روش آن‌ها فرق می‌کرد. اما او آموخته بود خودش را با سایر روش‌ها تطبیق دهد.»

ظاهراً تدبیر معلم یکی از تکنولوژی‌های آموزشی پر کاربرد در مدرسه شماست. از سوی دیگر، جواب مستقیم هم به سوالات دانش‌آموزان ارائه نمی‌شود. رابطه میان این دو چگونه است؟

کرباسچی: «بچه‌ها اینجا می‌آموزند باید

خودشان راه‌حل را کشف کنند و بیاموزند. لذا در پاسخ‌گویی زود کوتاه نمی‌آیند. گاهی اصرار دارند روش خودشان در رسیدن به جواب درست است. معلم در اینجا هدایت‌گر است. او را به سمتی سوق می‌دهد که خودش اشتباه را تشخیص دهد و جواب صحیح را پیدا کند.»

لطفاً مثالی در این زمینه بزنید.

کرباسچی: «تصور کنید قرار است یک عدد سه رقمی با یک عدد دو رقمی جمع بشود. روال معمول این کار را همهٔ معلمان و دانش‌آموزان بلدند. اینجا دانش‌آموزی داشتیم که برای مثال ۳۲۵ دایره را در صفحات دفترچه کشید. به دنبالش تعداد ۷۸ شکل هم رسم کرد و در نهایت حاصل جمع را نوشت. معلم به او گفت که این روش غلط است. از او پرسید، اگر قرار باشد دو عدد چهار رقمی را جمع کنی، چقدر باید برای این کار وقت بگذاری؟ شاگرد در مرحلهٔ بعد سراغ دسته‌بندی رفت. آن قدر روش‌های متعدد را تکرار کرد تا به راه‌حل صحیح رسید. رویکرد ما در مدرسه تنها تدریس و تربیت نیست. معلم باید فضایی ایجاد کند که بچه خودش رشد کند. شاگردان ما از طریق تجربه کردن فرا می‌گیرند.»

مجاهدی: معلمان ما آموزش مستقیم نمی‌دهند و کار آنان هدایت‌گری است. ما با یک کلاس ۲۵ نفری طرف نیستیم. بلکه ۲۵ کلاس یک نفره را در لحظه باید اداره کنیم.»

چنین معلمی باید از چه تدابیر، روش‌ها و ابزارهایی کمک بگیرد تا تدریس خود را به سرانجام برساند؟

مجاهدی: «معلم در اوایل سال دانش قبلی بچه‌ها را بازخوانی می‌کند. سپس از آنچه شاگرد دارد، برای آموزش به خودش استفاده می‌کند. فرض کنید این ساعت کتاب ریاضیات دست بچه‌هاست. یک نفر صفحهٔ چهارم کتاب، دیگری صفحهٔ بیستم و سومی هم در صفحهٔ دوازدهم کتاب توقف کرده‌اند. و نکته‌ای، شکلی یا چیزی برایشان جالب توجه است. حالا هر کدام سؤال‌هایی دارند. یک نفر با دو سؤال و جواب به نتیجه می‌رسد. دیگری ممکن است ۲۰ سؤال بپرسد و با هدایت مرحله به مرحلهٔ معلم به جواب برسد. من از سؤال شاگردم می‌فهمم سطح دانایی او چقدر است و من باید از چه نقطه‌ای آغاز کنم و مرحله به مرحله آموزش بدهم تا او به پاسخ این سؤال برسد.»

با این روش که هر شاگردی در یک مبحث از کتاب قرار دارد، معلم چطور می‌تواند آموزش بدهد و فعالیت شاگردانش را ارزیابی کند؟

مجاهدی: «هر دانش‌آموزی کارنامهٔ روزانه دارد و ارزشیابی می‌شود. این برگه دست خود دانش‌آموز است. معلم با مشاهدهٔ این برگه به راحتی متوجه می‌شود الان این شاگرد در کجای آموزش قرار دارد و باید روی چه مباحثی برای او کار کند. هر ماه هم آزمون برگزار می‌شود و معلم متوجه می‌شود مثلاً فلان مفهوم هنوز در کلاس جا نیفتاده و باید روی آن بیشتر وقت بگذارد.»

پرنو: «گاهی بچه‌ها حوصله ادامه کلاس و درس را ندارند. معلم با آن‌ها گپ می‌زند و بچه‌ها به واسطه ارتباط دوسویه‌ای که در کلاس با معلم دارند، حرف خود را می‌زنند و گاه انتقاد هم می‌کنند. انتقادهای خود را گاه هم می‌نویسند و به طور مستقیم به معلم می‌دهند.»

رفتار و برخورد معلم در صورت دریافت انتقاد از بچه‌ها چگونه است؟

رمضان زاده: «من که در پایه ششم تدریس می‌کنم. هر ساعت در بیرون از کلاس با بچه‌ها تک‌تک صحبت می‌کنم. اگر حرف یا نگرانی باشد، صادقانه با من در میان می‌گذارند. این صحبت‌ها و گپ‌های مستمر دیگر اجازه نمی‌دهند کار به آنجا برسد که بچه‌ها دغدغه‌ها و نگرانی‌های چندانی داشته باشند.»

به عبارت دیگر می‌توان گفت که اعتمادسازی در اینجا یک اصل قابل توجه است.

دادگسترینیا: «بله. وقتی ارتباط دوسویه برقرار شد، اعتمادسازی هم می‌شود. وقتی دانش آموز احساس کند با او همراه هستیم، خودش هم با معلم و مدرسه همراه می‌شود. این روال تا جایی ادامه دارد که او از خط قرمز مدرسه عبور نکند.»

این خط قرمز کجاست و اگر عبور کند، آن وقت چه می‌شود؟

دادگسترینیا: «فرض کنید شاگرد بی‌مهبا با به معلم توهین کند یا قوانین مدرسه را رعایت نکند. برای مثال، کفش خودش را در جاکفشی مدرسه نگذارد. البته این موضوع بستگی به سن و سطح کلاس شاگرد دارد. مدرسه کفش او را برمی‌دارد. برای دریافت کفش، شاید شاگرد پایه اول باید یک نقاشی بکشد و شاگرد بالاتر شعری از حافظ بخواند.»

پرنو: «اگر این ارتباط دوسویه شکل بگیرد، بسیاری از مشکلات برطرف می‌شوند. برای ما این مهم است که شاگرد دروغ نگوید و راستگو باشد. ما معتقدیم که محبت

معجزه می‌کند. بچه‌ها آموخته‌اند که بدون ترس راستگو باشند. دیشب مهمانی بوده و تکلیفش را فراموش کرده است. واکنش من این است که فردا بیاورد. اگر قانون محکم گذاشتی، دروغ را در وجودش ترغیب کرده‌ای!»

رمضان زاده: «البته ما تکلیف منزل نداریم و حداکثر یک دیکته به اسم دقت دارند. شاگرد من می‌داند که معلمش برای تهیه این پلی‌کپی زحمت کشیده است و باید برای حل آن وقت بگذارد. گاهی شاگرد فراموش می‌کند پلی‌کپی را با خودش بیاورد. معلم او را تشویق می‌کند که در کلاس پاسخ را ارائه کند. در واقع، دانش آموز می‌آموزد چطور به راه حل فکر کند.»

مجاهدی: «دبستان از نگاه ما سن حرف نیست، سن عمل کردن است. ما اگر در این مسیر با مشکلی روبه‌رو باشیم، جلسه می‌گذاریم و دنبال راه حل می‌گردیم.»

با این روش، شاید شاگردی به صفحه ۸۰ مباحث درسی رسید و هم کلاسی او هنوز در مفاهیم صفحه ۲۰ کتاب بود، تکلیف معلم و آموزش چه می‌شود؟

مجاهدی: به طور معمول، تا پایان سال با هم هماهنگ می‌شوند. اما اگر این اتفاق صورت نگرفت، معلم برای دانش آموز جلوتر، کتاب و تمرین فوق‌العاده در نظر می‌گیرد.

روی شاگرد متوقف شده در صفحه ۲۰ متمرکز می‌شود و او را با همان روش هدایت‌گری به ادامه مسیر سوق می‌دهد.»
دادگسترینیا: «هر پایه و معلمی یک تقویم اجرایی در اختیار دارد. تقویم اجرایی به معلم نشان می‌دهد در کدام روز از سال تحصیلی، در کدام درس باید به چه نقطه‌ای رسیده باشد. برای مثال، اگر در آن زمان جلوتر از تقویم باشیم، معلم توقف و تمرین و تکرار می‌کند و اگر عقب‌تر باشد، تلاش می‌کند تا کلاس را به تقویم آموزشی برساند.»

هر شاگرد به اندازه استعداد و توان خود مطالب را فرا می‌گیرد. برای کشف

استعدادهای نهفته بچه‌ها چه تبدیری دارید تا از آن‌ها برای فراگیری استفاده کنند؟

دادگسترینیا: «همکاران من برای این موضوع دوره‌های آموزشی متعددی را در حوزه هوش‌های چندگانه گذرانده‌اند و مطالعاتی در این زمینه دارند. در سال‌های اولیه، تلاش ما بر کشف نوع هوش بچه‌هاست؛ یکی هوش موسیقی خوبی دارد، دیگری در حوزه نوشتن با استعداد است و سومی از مسیر طبیعت بهتر فرا می‌گیرد. حالا اگر قرار است معلم سرفصلی از ریاضی را تدریس کند، براساس شناختی که از هر کودک دارد، تدریس را دنبال می‌کند. به شاگردی هم که از قصه‌گویی دریافت بهتری دارد، از این طریق آموزش می‌دهد.»
با این روش، کار معلمان شما بسیار سخت و دشوار می‌شود.

پرنو: «بله، زمان زیادی از معلم می‌گیرد، اما نتیجه آن بسیار مطلوب است.»

رمضان زاده: «از معلم انرژی فراوانی می‌گیرد، اما در عوض شاگردی نداریم که با تنفر از درس ریاضی یاد کند و با ناراحتی سراغ این درس و کلاس بیاید. ما در فارسی، گاهی با نمایش پیش می‌رویم. شاید در درس دو هفته توقف داشته باشیم، اما یادگیری در آن عمیق صورت می‌گیرد. بچه‌های ما برای آموزش و یادگیری مقابل میز معلم صف می‌بندند. هر قدر این صف کوتاه‌تر باشد، یعنی بچه‌ها بیشتر کشف و دریافت داشته‌اند.»

منظورتان از صف ایستادن در مقابل میز معلم چیست؟

رمضان زاده: «در سه پایه اول دبستان این صف انفرادی است و در پایه‌های چهارم تا ششم کار به صورت گروهی است. شاگرد در یک موضوع درسی به کشف و دریافتی رسیده است. آن را با معلمش مطرح می‌کند. مثل همان جمع زدن عدد دو رقمی با سه رقمی که مطرح شد. معلم او را هدایت می‌کند تا به نتیجه برسد. حالا این اتفاق آموزشی برای سه پایه دوره دوم به صورت گروهی است. هر چهار نفر در یک گروه هستند و با هم مسیر آموزش و یادگیری را دنبال می‌کنند.»

کرباسچی: بچه‌ها اینجا می‌آموزند که خودشان باید راه‌حل را کشف کنند.

معلم تنها هدایتگر است تا شاگرد به جواب صحیح برسد

پرنو: اینجا شاگرد ضعیف و قوی با هم مقایسه نمی‌شوند. هر کس را با خودش مقایسه می‌کنیم

آخرین امتحان نیست. در پایه دوم ابتدایی هم چون بچه‌ها باید با مفهوم آزمون آشنا باشند، آزمون‌هایی داریم، اما هر فرد را نسبت به خودش می‌سنجیم. علاوه بر این مجموعه گزارش‌هایی از مسیر آموزشی و تربیتی شاگرد را در سامانه مدرسه قرار می‌دهیم که والدین با آن در ارتباط هستند. در طول سال مرتب با والدین جلسه داریم. هر ۴۰ روز دیدار جمعی داریم و اگر لازم باشد هفتگی با مادر دانش‌آموز مورد نظر جلسه خصوصی می‌گذاریم.»

بچه‌هایی که از مدرسه شما وارد دوره متوسطه می‌شوند، با روش‌های آموزشی آن مدارس مشکلی پیدا نمی‌کنند؟

● **مجاهدی:** «لذت موفقیت برای بچه‌های مدرسه ما محرکی برای رسیدن به پله‌های بالاتر است. شاگردان ما در مدرسه روش زندگی کردن را می‌آموزند. آن‌ها آموخته‌اند هر مسئله‌ای می‌تواند راه‌حل‌های متنوع داشته باشد، زیرا معلمان ما به آنان تلقین نمی‌کنند راه‌حل فقط همین است که من می‌گویم. لذا آنان می‌توانند خودشان را با شیوه‌های متفاوت تطبیق دهند.»

و کلام آخر

● **دادگستر نیا:** «ما اینجا اتاقی به اسم آزمایشگاه نداریم. اما اولین تکنولوژی آموزشی مدرسه ما انگیزه و خلاقیت معلمان است. بچه‌ها در کلاس‌های خودشان یا هر فضایی که معلم تشخیص بدهد، روش‌های متفاوت فراگیری را تجربه می‌کنند. هر کلاسی یک کتابخانه دارد و نحوه انتخاب جای نشستن در کلاس با خود بچه‌هاست. دانش‌آموزان این مدرسه برای صبح شنبه و حضور در کلاس لحظه‌شماری می‌کنند.»

ندارند. شاگرد ما اینجا فرصت داشته است با کاغذ موشک درست کند و آن را پرتاب کند. لذا دیگر وقتی وارد دبیرستان شد، این کار را سر کلاس انجام نمی‌دهد.»

● **کرباسچی:** «چند روز قبل رعد و برق شد. بچه‌ها سر کلاس شروع به جیغ زدن کردند. معلم کلاس را تعطیل کرد و بچه‌ها را برای تخلیه هیجان به حیاط مدرسه برد. مدتی در حیاط بودند و رعد و برق و باران را تجربه کردند و بعد با آرامش به کلاس برگشتند. حالا اگر معلم می‌خواست با دعوا و بلند کردن صدای خود کلاس را آرام کند، آیا به نتیجه می‌رسید؟

● **مجاهدی:** «همان‌طور که شما اشاره کردید، تدبیر نوعی تکنولوژی آموزشی است. معلم باید از هر فرصتی و سؤالی که بچه‌ها می‌کنند و برایشان جالب است، برای آموزش بهره بگیرد. شاگردی در یک کلاس، به تصویر پرده کلاس که در لیوان آب روی میز معلم افتاده بود اشاره کرد و از آن خوشش آمد. معلم از این فرصت استفاده کرد و بحث شکست نور را تدریس کرد.»

● **پرنو:** «اینجا شاگرد قوی و ضعیف کنار هم هستند و معلم شاگرد قوی‌تر را خیلی مطرح نمی‌کند که بحث مقایسه صورت بگیرد و شاگرد ضعیف‌تر احساس ناتوانی کند. ما اینجا هر کسی را با خودش مقایسه می‌کنیم.»

● **پس شما دانش‌آموزان خود را چگونه ارزیابی می‌کنید؟**

● **مجاهدی:** «در پایه اول ابتدایی همان ارزشیابی مستمر را داریم و در طول سال هم مجموعه‌ای پلای کپی داریم. ملاک ما

● **کار گروهی خودش نوعی تکنولوژی آموزشی است. روال آموزش شما در این روش چگونه است؟**

● **مجاهدی:** «هر کسی در گروه باید توانایی و قابلیت‌های فردی خودش را در اختیار گروه قرار بدهد. بچه‌ها اولین اجتماع و نحوه زندگی در آن را در همین دوره و کلاس تجربه می‌کنند.»

● **رمضان‌زاده:** «من یک بار برای آنکه بچه‌ها را با گروه و ارزش کار گروهی آشنا کنم، یک مخلوط کن به کلاس آوردم و با کمک بچه‌ها معجون درست کردیم. غیرمستقیم بچه‌ها ارزش کار گروهی را درک کردند. اینجا بود که پیشنهاد دادم گروه‌بندی داشته باشیم.»

● **این گروه‌بندی بر چه اساسی انجام می‌شود و اگر کسی دوست نداشت در گروه خاصی قرار بگیرد، آن وقت...؟**

● **رمضان‌زاده:** «شورای مدرسه براساس شناختی که از بچه‌ها دارد، این کار را انجام می‌دهد. گروه‌بندی تا پایان سال ثابت نیست، اما بچه‌ها باید یاد بگیرند در اجتماع کنار کسانی باشند که شاید به دلیلی تمایل ندارند. هر چهل روز این گروه‌بندی تغییر می‌کند. با مثال‌هایی که معلم می‌زند، معمولاً مشکلی پیش نمی‌آید. اما اگر موردی باشد، به طور انفرادی با آن دانش‌آموز صحبت می‌کنیم. بچه‌ها در مباحث آموزشی باید به هم کمک کنند. هر فصل یک مفهوم و تمرین‌هایی دارد. برخی مفاهیم باید در گروه حل شوند و برخی را انفرادی پاسخ می‌دهند. معلم هر فرد را جداگانه چک می‌کند و می‌سنجد که مفاهیم را دریافت کرده یا نکرده است. آموزش گرفتن از هم‌سن برای بچه‌ها جالب‌تر است. لذا سعی می‌کنند به همدیگر کمک کنند تا گروه به سمت جلو پیش برود.»

● **از بازتاب تربیتی این روش و باز خورد والدین بچه‌ها برایمان بفرمایید.**

● **مجاهدی:** «بچه‌ها در اینجا از هیجان اشباع می‌شوند. زیرا آزادی در این مدرسه، تا مرحله خط قرمز، حالت حداکثری دارد. لذا وقتی وارد دوره اول متوسطه می‌شوند، مشکلی

سَلْ تَفْقَهُهَا
وَلَا تَسْأَلْ تَعْنَتًا، فَإِنَّ
الْجَاهِلَ الْمُتَعَلِّمَ شَبِيهٌ بِالْعَالِمِ وَإِنَّ
الْعَالِمَ الْمُتَعَسِّفَ شَبِيهٌ بِالْجَاهِلِ الْمُتَعَتَّتِ

نادانِ پرسشگر، داناست

است.»

این حکایت کوتاه تنها یک نمونه از مراتب و درجات پرسیدن و سؤال کردن را نشان می‌دهد و مثال‌ها در این باره بسیار است. سؤال کردن می‌تواند به چند دلیل صورت گیرد:

- طلب حقیقت؛
- رفع نیاز و حل مشکل؛
- آزمودن شاگرد؛
- رقابت با هم‌کلاس‌ها؛
- به تنگنا انداختن معلم؛
- حسد؛
- خودنمایی؛

و از میان همه این‌ها، سؤال ناشی از «طلب حقیقت» برتر از همه است، و این همان است که حضرت علی (ع) در حکمت فوق بر آن تأکید دارد. طالب علم و دانشمند واقعی کسی است که اولاً همواره سؤال تازه‌ای دارد و ثانیاً راه صحیح سؤال کردن را می‌داند؛ اگر چه ممکن است به زودی

این سخن امیرالمؤمنین علی (ع) رهنمود بسیار ارزنده‌ای است که می‌تواند در هر زمان و مکان، به‌ویژه در کلاس‌های درس، چراغ راه معلم و دانش‌آموز قرار گیرد و راه صحیح سؤال کردن و آموختن را به آن‌ها نشان دهد. در این نوشتار کوتاه می‌کوشیم به توضیح و تبیین آن بپردازیم.

پرسیدن و سؤال کردن مراتب و درجاتی بسیار متفاوت دارد؛ اگر چه همه سؤال‌ها در ظاهر از شکل یکسانی برخوردارند. نقل می‌کنند که روزی، استادی در جلسه درس، به مسئله مشکلی رسید. به شاگردان گفت: «متأسفانه من خودم هنوز جواب این سؤال را نمی‌دانم.» در این وقت فرزند خردسال او که در مجلس حاضر بود گفت: «پدر! من هم جواب آن را نمی‌دانم.» در این لحظه صدای خنده شاگردان بلند شد. استاد که دانست خنده شاگردان از چیست، گفت درست فهمیدید عزیزان من! میان ندانستن من و ندانستن این کودک تفاوت بسیار است. و اضافه کرد، چه بسیار ندانستن‌ها که عین علم است و چه بسیار دانستن‌ها که عین جهل

سؤال را برای
فهمیدن و دانا شدن
بپرس نه برای آزار دادن؛ زیرا کسی
که نادان است و می‌پرسد، در واقع
دانا است و کسی که دانا است ولی انصاف ندارد،
همچون نادان عیب‌جوست.

(نهج‌البلاغه، حکمت ۳۲۰)

همه دانشمندان فراوان به جا مانده است که مطالعه آن‌ها خود می‌تواند ما را به چگونگی فکر کردن و راه و رسم یافتن و سپس جست‌وجوی پاسخ آن رهنمون شود. در عین حال، موارد متضاد با این نیز وجود دارد. در همین نهج‌البلاغه آمده است که وقتی علی (ع) در میان جمعی گفت:

هر چه می‌خواهید از من بپرسید تا جواب گویم، یکی از حاضران که البته مردی جاهل بود، گفت: یا علی، بگو تعداد موهای سر من چند تاست! که سبب شد علی (ع) از این گونه سؤال احمقانه به خشم آید.

باری، حاصل کلام اینکه ما معلمان باید اولاً ارزش سؤال کردن را به بچه‌ها آموزش دهیم تا بدانند که «سؤال پرسیدن کلید علم» است. ثانیاً راه و رسم سؤال کردن را به آن‌ها بیاموزیم تا بتوانند تفاوت میان علم و جهل و از این مهم‌تر عالم و جاهل را بدانند، و گرنه چه بسا روزی گرفتار «مارکش» به جای «مارنویس» شوند که خود قصه آن را می‌دانید.

پاسخ آن را نیابد. هنگامی هم که پاسخ سؤال خود را می‌یابد، از لذت فهمیدن سرشار می‌شود. مثال آن ماجرای ارشمیدس و تاج پادشاه و فریاد «یافتم یافتم» ارشمیدس است که همه می‌دانیم.

سیره دانشمندان بزرگ و طالبان راستین علم همواره بر این قرار است که هر سؤالی را تنها برای دانستن و کمال دانایی خود مطرح می‌کنند.

داستان معروفی است که یکی از دوستان **ابوریحان بیرونی** به نام **ابوالحسن فقیه** گفته است: «آنگاه که نفس در سینه ابوریحان به شماره افتاده بود، بر بالین وی حاضر آمدم. در آن حال پرسید: حساب جذبات فاسده را که وقتی مرا گفתי، بازگویی که چگونه بود. گفتم: اکنون چه جای این سؤال است؟ گفت: ای مرد، کدام یک از این دو بهتر؟ این مسئله را بدانم و بمیرم یا نادانسته و جاهل درگذرم؟ و من آن مسئله باز گفتم. فرا گرفت و از نزد وی باز گشتم و هنوز قسمتی از راه را نپیموده بودم که شیون از خانه او برخاست.»

از این نمونه داستان‌ها و حکایت‌ها در مورد

کشف استعداد هنری دانش آموزان

این دبیرستان تدریس می‌کنم، و اوایل سال نیز هست، باید مدتی بگذرد تا من با دانش‌آموزان کار و نسبت به آن‌ها شناخت کامل پیدا کنم.

من سال قبل برای ایجاد روحیه و دادن انگیزه به دانش‌آموزانی که برای اولین بار برای مسابقهٔ آزمون طراحی و نقاشی می‌رفتند، با آن‌ها همراه شدم و ناخودآگاه با چگونگی و نحوهٔ آزمون آن‌ها آشنا شدم. همین تجربه باعث شد طرحی به ذهنم برسد و مدل کوچک همان آزمون را در دبیرستان اجرا کنم. بچه‌ها از قبل با نحوهٔ اجرای مسابقه آشنا می‌شدند و اضطراب و دلهره‌شان کم می‌شد. لذا به دبیر هنر پیشنهاد دادم و چون برای او هم جالب بود، قبول کرد. با هماهنگی معاون و مدیر دبیرستان، از دانش‌آموزان ثبت‌نام و

در یکی از سال‌های معلمی‌ام، به‌عنوان مربی پرورشی، در دورهٔ متوسطه اول، در دبیرستانی روستایی به نام «شهید اسماعیل پور گنج افروز» با ۲۲۰ دانش‌آموز مشغول فعالیت پرورشی بودم. هر سال بخش‌نامهٔ فرهنگی هنری از طرف اداره برایمان ارسال می‌شد تا منتخبین رشته‌های مختلف این مقوله را به اداره معرفی کنیم. یکی از بخش‌هایی که نتوانستم برای آن فردی را انتخاب کنم، بخش طراحی بود، چون در زمینهٔ آن تخصص نداشتم. تصمیم گرفتم چون در دبیرستانمان دبیر تخصصی هنر داریم، از او کمک بگیرم. به دبیر هنرمان پیشنهاد کردم در بخش طراحی یک دانش‌آموز توانمند معرفی کند. ایشان استدلال کرد، چون اولین سال است در

با کشف استعداد هنری، یک دانش آموز، از گوشه گیری به اجرای برنامه در صبحگاه رسید

تا تقویت شود. آن‌ها هم قول مساعد دادند. بعد از اینکه او به مسابقات رفت، نفر سوم طراحی شهرستان شد. از زمان تأسیس آموزشگاه ما سابقه نداشت که دانش‌آموزی روستایی عنوانی حتی تا رتبه پایین در این رشته کسب کند. کارشناس مسئول هنری اداره هم تعجب کرده بود و می‌گفت چطور ایشان نظر داوران را جلب کرده است! بعد از اینکه چند بار سر صف و کلاس، او را به عنوان دانش‌آموز برتر در رشته هنری طراحی معرفی کردیم؛ او در بین دانش‌آموزان جایگاه خوبی پیدا کرد. در بین گروه‌های ورزشی و درسی هم کم‌کم ابراز وجود کرد. دانش‌آموزان دیگر او را پذیرا شدند و از حضورش در جمع خودشان احساس افتخار و خوش‌حالی می‌کردند. معدل و نمرات درسی او نیز گویای این بود که در یادگیری نیز پیشرفت قابل توجهی داشته است و در پایان سال نیز قبول شد. سال بعد او جزو دانش‌آموزانی بود که می‌توانست سر صف صبحگاهی برنامه اجرا کند. به طور کلی، از حالت انزوا بیرون آمده بود. لذا از اینکه با یک کار کوچک توانسته بودم استعداد بالقوه هنری دانش‌آموزی را کشف کنم و این امر باعث پیشرفت او در درس و روابط اجتماعی‌اش شده بود، احساس خرسندی و رضایت می‌کردم.

فضای مسابقه را فراهم کردیم. مقداری میوه از چند نوع، به همراه تکه پارچه‌ای سبز و وسایلی دیگر که دبیر هنر لازم می‌دانست خریدیم. دانش‌آموزان به صورت نیم‌دایره نشستند و هر کدام از زاویه دید خود طراحی کردند. در پایان، دبیر هنر سه اثر برتر دانش‌آموزان را انتخاب کرد. یک اثر از بین آن‌ها جلوه خاصی داشت. وقتی اسم طراح را نگاه کردیم، نه تنها من، بلکه مدیر و معاون و دبیران نیز تعجب کردند؛ دانش‌آموزی که از نظر درسی ضعیف و بسیار هم‌کم‌رو بود. دبیران می‌گفتند وقتی او می‌خواهد درس جواب دهد، دست و پایش می‌لرزد، حال صاحب این خلاقیت هنری شده است؟ او را به دفتر دعوت کردیم و از کارش سؤال کردیم و او گفت این کار اثر خودش است. به او گفتم فردا یکی از والدین شما به مدرسه بیاید و چون کم‌رو بود، با حالت نگرانی گفت باشد.

در روستای دیگری ساکن بودند و مادرش چند روز بعد با تأخیر به دبیرستان آمد. کمی از علاقمندی و توانمندی دانش‌آموز در منزل سؤال کردم و از کم‌رویی او در مدرسه گفتم. ایشان اول قبول کرد که فرزندش کم‌رو است و سپس گفت در خانه زیاد درس نمی‌خواند و شخصیت آرامی دارد. زیاد اهل صحبت کردن هم نیست، فقط کاغذی برمی‌دارد و بعضی مواقع عکس من، پدر یا خواهر و برادرش و هر چیزی را که در خانه یا محیط است می‌کشد. خانه پر از طراحی‌های اوست. من هم طراحی مسابقه فرزندش را نشانش دادم و گفتم رتبه اول را آورده است. از ایشان خواستم برای بالا بردن روحیه و دادن انگیزه درسی و هنری ایشان، زمانی را انتخاب کنیم و با حضور مادر در سر صف، با دادن هدیه، فرزندش را تشویق کنیم. مادر خوش‌حال شد و استقبال کرد. دانش‌آموز را به همه همکارانم هم معرفی کردم و از آن‌ها خواستم برای اینکه او را از حالت کم‌رویی و انزوا در بیاوریم، از او به عنوان هنرمند یاد کنند. برای اینکه در درس هم پیشرفت کند، به او کمک کنند و او را در کنار سرگروه درسی قرار دهند

رشد تکنولوژی آموزشی:
خواننده گرامی، مدیر و معلم عزیز،
هر خاطره آموزشی شما درسی ارزنده است
برای سایر معلمان و مدیران مدارس.
مشتاقانه در انتظار دریافت
خاطرات شما هستیم.

آموزش در بسته‌بندی قصه

مهارتی که آموزش را آسان می‌کند

اشاره

انتخاب روش تدریس از مراحل مهم طراحی آموزشی است. از میان انواع روش تدریس، روش قصه‌گویی بیش از سایر روش‌های تربیتی در بهبود رفتار کودک مؤثر است. ادبیات کودکان و نوجوانان در هر اجتماعی با توجه به نظام‌های حکومتی، دین و مذهب، قوانین و مقررات، فراز و فرودهایی داشته که درخور تأمل و بررسی است. ارزش قصه‌گویی مانند یک شکل ادبی در میان سایر درس‌های ادبیات به آسانی قابل تشخیص است. قصه‌گویی راهی است برای رشد زبان و وسعت دادن گنجینه واژگانی کودکان از طریق ارتباط متقابل با قصه‌گو و قصه.

به کارگیری قصه و عناصر داستانی و روایی در کتاب‌های درسی، برای انتقال مفاهیم علمی، کاری ارزشمند و قدمی شایسته به منظور پیشرفت آموزش است. با توجه به این ارزشمندی و ضرورت، هدف از نگارش این مقاله، جلب توجه بیشتر نظام آموزش رسمی کشور در خصوص روش تدریس با رویکرد قصه و قصه‌گویی، و بیان اثرات آن در احساسات و عواطف دانش‌آموزان، و ارتباط آن با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان است.

کلیدواژه‌ها: قصه، قصه‌گویی، نظام آموزشی

مقدمه

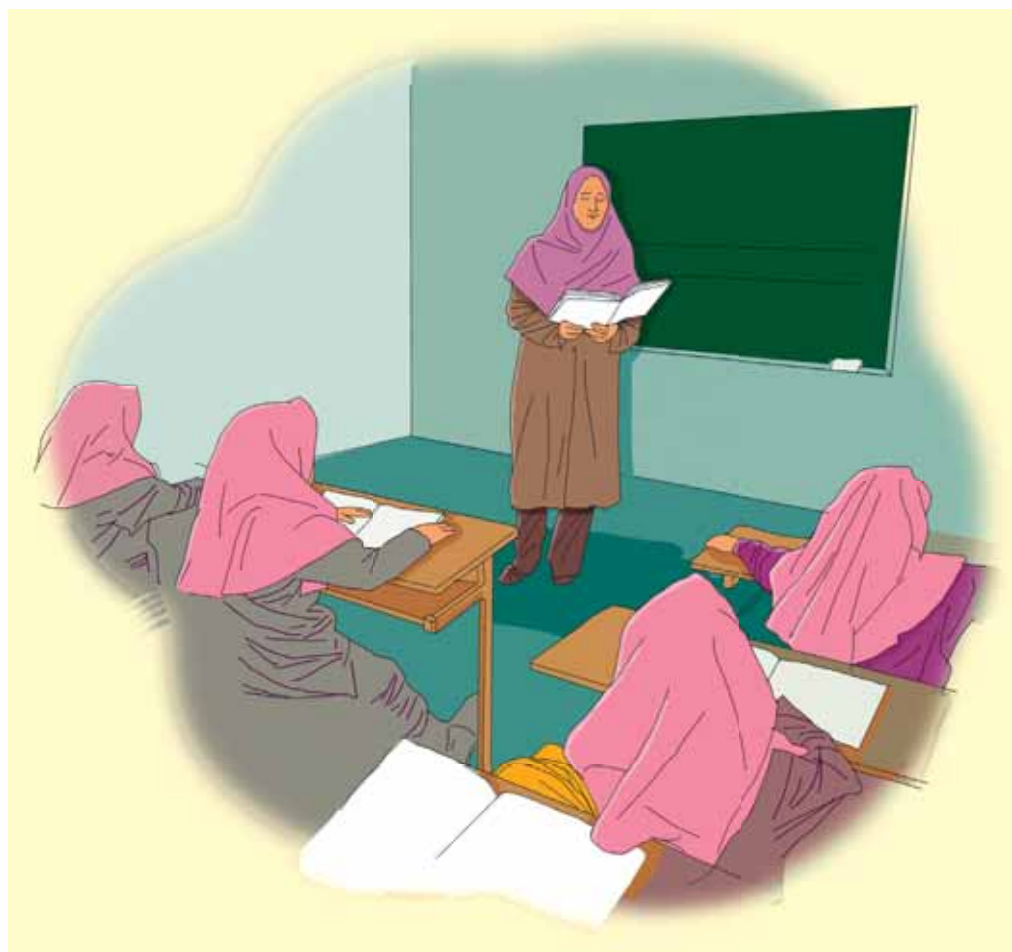
در بیان مسائل آموزشی دارد. در همه قرون گذشته، قصه نوعی وسیلهٔ ارضای نیازهای روانی کودکان، نوجوانان و حتی بزرگسالان بوده است. به طور کلی، قصه بیش از سایر تمهیدات تربیتی در رفتار کودک مؤثر است، به شرط آنکه درست و دقیق انتخاب شود.

قصه می‌تواند ریشهٔ بسیاری از انحرافات را در کودکان و نوجوانان بخشکاند و تأثیرات عمدهٔ تربیتی بر آن‌ها داشته باشد. بچه‌ها می‌توانند با خواندن و شنیدن قصه‌ها به سرمایه‌های تمدن و میراث فرهنگی خود دست یابند، با آداب و سنن جامعهٔ خویش و جامعهٔ جهانی آشنا شوند و خود را برای زندگی آینده آماده‌تر سازند (شاه‌آبادی فراهانی، ۱۳۸۲).

کودک در داستان مایهٔ زندگی خود را می‌جوید و خصوصیات رفتاری افراد را درک می‌کند. داستان‌ها منعکس‌کنندهٔ نگاه انسان به جهان هستی و محیط پیرامون او هستند و به همین دلیل قصه‌گویی راهی برای انتقال و آموزش آداب و رسوم و سنن از نسلی به نسل دیگر است. در تجدید حیات جاری قصه‌گویی، تعیین مرز ظریف بین اجرا و گفتن قصه به گونه‌ای فزاینده دشوار

انتخاب روش تدریس از مراحل مهم طراحی آموزشی است. مری بعد از انتخاب محتوا و قبل از تعیین وسیله یا وسایل، باید خط‌مشی و روش مناسب تدریس خود را انتخاب کند. به مجموعه تدابیر منظمی که برای رسیدن به هدف، با توجه به شرایط و امکانات، اتخاذ می‌شود «روش تدریس» می‌گویند و انواع روش‌های تدریس به طور خلاصه عبارت‌اند از: الگوی عمومی تدریس، روش نمایشی، روش آزمایشی، بحث گروهی، الگوی حل مسئله، الگوی پیش‌سازمان دهنده، آموزش انفرادی (شعبانی، ۱۳۹۰). روش تدریس قصه‌گویی نیز تلفیقی از روش‌های تدریس ذکر شده است که می‌توان آن را در تدریس انواع موضوعات درسی به کار برد. قصه و قصه‌گویی به اندازهٔ پیدایش زبان و توانایی گویایی آدمیزاد قدمت دارد؛ چنان‌که تقریباً هیچ قوم و ملت کهنی را نمی‌توان یافت که قصه‌ها و حکایت‌های مذهبی، حماسی، اجتماعی و امثال آن را نداشته باشد. در طول تاریخ و امروزه نیز، با وجود پیشرفت‌های سریع فناوری، هنوز زبان سادهٔ قصه نقش بسیار مهمی

اگر در نظام
آموزشی به این
مسئله توجه
شود که قصه
می تواند بسیاری
از آموزه های
تربیتی را به خوبی
به مخاطب منتقل
کند، مطمئناً
در رویکردها
و فعالیت های
قصه گویی
تغییرات جالبی
پیدا خواهد شد

مسرت خاطر، وسعت تخیل و قوت تصور او می شود. نیز نیروی ابتکار و ابداع به او می بخشید. قصه هایی که کودکان می خوانند و می شنوند اثری عمیق بر فکر و روحیه آنان می گذارد، آن ها را برای رویارویی با مسائل رشد و معاشرت با دیگران آماده می سازد و نیز آن ها را در درک و فهم مشکلات زندگی یاری می دهد (رحمان دوست، ۱۳۸۷).

مهارت های کلامی می توانند توانایی دانش آموزان را برای حل و فصل تعارض بین افراد به صورت آرام و توأم با بحث و گفت و گو افزون سازند (تعاملات بین فردی). بیان داستان و گوش دادن به آن نیز دانش آموزان را به بهره گیری از تخیلاتشان تشویق می کند (تجسم و تصویرسازی ذهنی). این تخیل قوی می تواند اعتماد به نفس و انگیزش شخصی را در دانش آموزان افزایش دهد، زیرا آنان خود را برای نیل به امیال و آرزوهایشان شایسته و توانا تصور می کنند. قصه ها می توانند از نظر تربیت اجتماعی، عاطفی و اخلاقی مؤثر واقع شوند و بسیاری از مقررات و هنجارهای اجتماعی و دستورالعمل های زندگی را منتقل کنند (بتلهایم، ۱۹۸۹).

است و این تفاوت به رابطه بین گوینده و شنونده مربوط است و قصه در کانون آن قرار دارد. شنونده باید بتواند در طول قصه با قصه گو همراه باشد. اگر در نظام آموزشی به این مسئله توجه شود که قصه می تواند بسیاری از آموزه های تربیتی را به خوبی به مخاطب منتقل کند، مطمئناً در رویکردها و فعالیت های قصه گویی تغییرات جالبی پیدا خواهد شد (شعاری نژاد، ۱۳۸۷).

قصه به لحاظ نیاز فطری انسان همیشه یکی از برنامه های مورد علاقه اوست. در طول تاریخ، با وجود پیشرفت های سریع فناوری، هنوز زبان ساده قصه نقش بسیار مهمی در بیان مسائل آموزشی دارد. هر چند با توجه به تغییرات فناوری، تغییراتی اساسی در استفاده از قصه ها صورت گرفته است و رویکردهای سابق نسبت به قصه گویی به سختی ایجاد می شود، اما با هماهنگی بین بخش های متفاوت نظام های آموزشی می توان خلأ موجود در آن را پر کرد. در این راستا، توجه به این نکته ضروری به نظر می رسد که یکی از بخش های مهم ادبیات کودک قصه است. قصه کودک را در همه اوقات زندگی پرورش می دهد و باعث

قصه و قصه‌گویی در نظام آموزشی می‌تواند با درس‌های مختلف بیامیزد و مفاهیم تربیتی را به خوبی به دانش‌آموزان منتقل کند

اهداف آموزشی قصه‌گویی در نظام آموزشی

۱. کمک به پرورش قدرت بیان و عواطف و افکار یادگیرندگان
۲. تقویت و پرورش نیروی تخیل
۳. تحریک قوه ابتکار و ابداع
۴. ایجاد عشق و علاقه به ادبیات
۵. رشد اعتمادبه‌نفس و علاقه‌مند ساختن دانش‌آموز به خواندن و مطالعه و یادگیری.

اصول و ویژگی‌های قصه

- قصه مطابق با استعداد و درجه فهم کودک باشد.
- اصل قصه باید شنونده را برانگیزد و در تکوین شخصیت او مؤثر افتد.
- نقل قصه باید برای دیگران جذاب باشد.
- قصه باید ارزش نقل داشته باشد.
- هم شنیدن و هم خواندن قصه باید برای دانش‌آموزان جالب و جذاب باشد.
- زمان قصه مناسب حال شنونده باشد.
- موضوع قصه باید به محیط زندگی شنونده مربوط باشد، ارزش و اهمیت زندگی اجتماعی را برای کودک آشکار کند، به پرورش صحیح عقل و عاطفه کودک کمک کند، کودک را به واقع‌بینی و نپذیرفتن محالات امور عادت دهد، احساس مسئولیت را در او برانگیزد، ذوق هنری کودک را تقویت کرده و گسترش دهد.

شاخصه‌های قصه‌گو در تدریس

- قصه‌گو علاوه بر داشتن ویژگی‌هایی درونی چون صداقت، ذوق و توجه به کیفیت مطلوب برای ارائه این نوع از ادب شفاهی، باید عناصر زیر را در عرضه کردن سازنده و مفید کار خود رعایت کند:
- الف) از صدایی مؤثر و روشن برخوردار و متناسب با حالات مورد تأکید در داستان متغیر باشد.
  - ب) مسلسل‌وار و پیوسته سخن بگوید.
  - ج) وقتی داستان را روایت می‌کند، حالات هیجانی آن را در لابه‌لای جمله‌ها و کلمات آشکار کند، به گونه‌ای که شنونده تصور کند خود قصه‌گو واقعاً آن حالت را دارد.
  - د) صدای حیوانات و اشیاء را تقلید کند.
  - ه) حرکات چهره‌اش بر حالت داستان منطبق باشد و هرگز به کاریکاتور تبدیل نشود، مگر آنکه داستان چنین ایجاب کند.
- و) در طول قصه، با گرداندن نگاه خود از فردی به فرد دیگر، با شنوندگان و مخاطبان رابطه مستقیم چشم در چشم برقرار کند.

ز) از حرکت دست، مانند سایر جنبه‌های فنی، سود بجوید؛ این کار نیازمند صداقت و رها بودن از قید حرکات تصنعی است.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

قصه بیش از سایر تمهیدات تربیتی در ایجاد رفتارهای مناسب در کودک مؤثر است، به شرط آنکه درست و دقیق انتخاب شود. قصه و قصه‌گویی در نظام آموزشی می‌تواند با درس‌های مختلف بیامیزد و مفاهیم تربیتی را به خوبی به دانش‌آموزان منتقل کند. استفاده از این روش تدریس در تکوین شخصیت کودکان نقش بسزایی دارد و باعث رشد و تکامل نیروی تخیل و شکوفایی خلاقیت می‌شود. قصه‌ها می‌توانند از نظر تربیت اجتماعی، عاطفی و اخلاقی نیز مؤثر واقع شوند و بسیاری از هنجارهای اجتماعی و دستورالعمل‌های زندگی را منتقل کنند.

با توجه به مطالب فوق و اهمیت استفاده از روش تدریس قصه و قصه‌گویی در نظام آموزشی، راهکارهایی پیشنهاد می‌شود:

۱. تدوین و اجرای چنین برنامه‌هایی در کل دوره‌های تحصیلی (تهیه بسته‌های آموزشی مهارت‌های اجتماعی حاوی قصه‌هایی متناسب با رده‌های سنی متفاوت).
۲. هم‌زمان با اجرای جلسات قصه‌گویی کودکان، خانواده‌های آن‌ها نیز با مضامین این برنامه آشنا شوند و برنامه‌های مکملی برای منزل در اختیار آن‌ها قرار داده شود تا کودکان بتوانند هر چه بهتر این مهارت‌ها را درونی کنند و رفتارهای فرا گرفته شده را به موقعیت‌های طبیعی نظیر خانه تعمیم دهند.
۳. اجرای این برنامه‌ها در گروه‌های کوچک پنج شش نفره. تشکیل این گروه‌ها نسبت به جلسات انفرادی و گروه‌های بزرگ مزایایی دارد. این گروه‌ها، در مقایسه با جلسات انفرادی، موجب برانگیختگی و خلاقیت بیشتری در یادگیرنده می‌شوند. همچنین، مانع از به حاشیه رفتن و همکاری نکردن دانش‌آموزان خجالتی و منفعل می‌شوند و امکان مشارکت بهتر همه کودکان را در فعالیت‌ها فراهم می‌کنند.

* منابع

۱. بتلهایم، برونو (۱۹۸۹)، کودکان به قصه نیاز دارند. ترجمه کمال بهروز کیا. سازمان میراث فرهنگی. نشر افکار. چاپ اول. تهران. ۱۳۸۴.
۲. شاه‌آبادی فراهانی، حمیدرضا. مقدمه‌ای بر ادبیات کودک. انتشارات کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان. چاپ اول. تهران. ۱۳۸۲.
۳. شعاری‌نژاد، علی‌اکبر. ادبیات کودکان. نشر اطلاعات. چاپ شانزدهم. تهران. ۱۳۸۷.
۴. شعبانی، حسن. مهارت‌های آموزشی و پرورشی (روش‌ها و فنون تدریس). انتشارات سمت. چاپ نهم. تهران. ۱۳۹۲.

چگونه می‌توان جسمی را در آب، شناور یا غوطه‌ور کرد؟

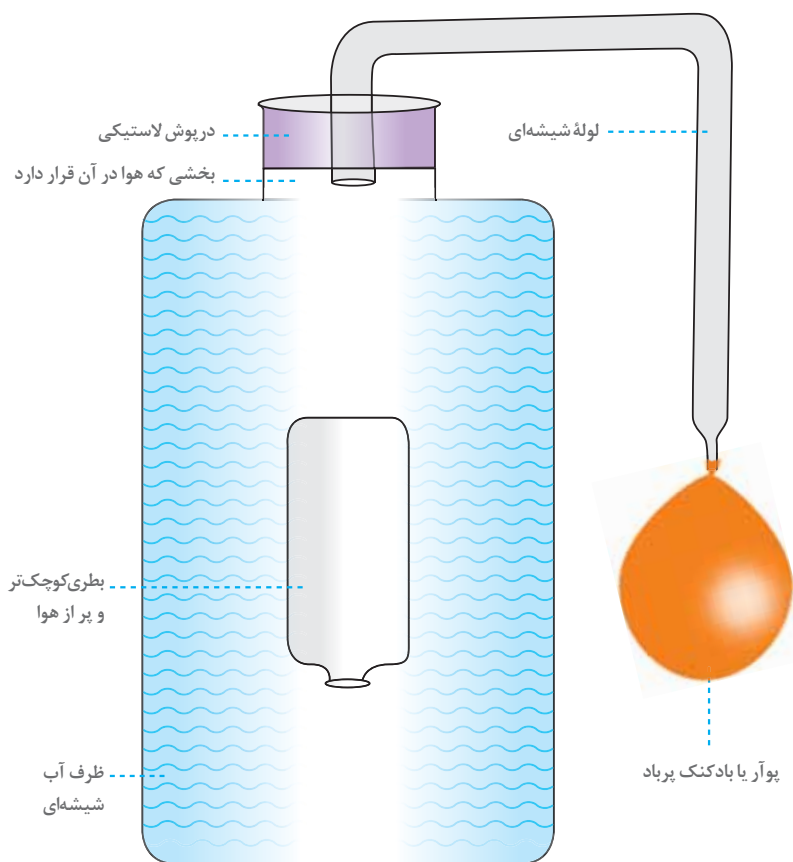
مخاطبان: دانش‌آموزان دوره‌های متوسطه موضوع: فیزیک

وسایل مورد نیاز

۱. یک بطری بزرگ دهان‌گشاد
۲. یک عدد شیشه شفاف کوچک (مثلاً شیشه انسولین)
۳. درپوش لاستیکی
۴. لوله شیشه‌ای پیرکس
۵. یک عدد پوآر یا بادکنک باد شده
۶. مقداری آب (معمولی یا رنگین)

طرز ساخت

۱. ظرف شیشه‌ای بزرگ‌تر را از آب پر کنید و شیشه کوچک‌تر را وارونه، به طوری که هوای داخل آن خارج نشود، در بطری قرار دهید.
۲. مطابق شکل، لوله پیرکس را از درپوش لاستیکی عبور دهید و آن را به یک پوآر یا بادکنک پر باد متصل کنید. اطراف درپوش و لوله را کاملاً با چسب مایع آب‌بندی کنید تا هوای زیر درپوش خارج نشود.
۳. حتماً باید در زیر درپوش لاستیکی مقداری هوا (مطابق شکل) برای انجام آزمایش وجود داشته باشد. آیا حالا با این وسیله می‌توانید شیشه معلق در بطری را بالا یا پایین ببرید؟ آزمایش کنید و ببینید.

خودآزمایی

۱. چرا وقتی که شیشه را وارونه داخل بطری پر از آب می‌گذارید، هوای آن خارج نمی‌شود؟
۲. چگونه می‌توان هوای درون شیشه را تحت تأثیر قرار داد؟
۳. آیا می‌توان وضعیت قرار گرفتن شیشه را در آب تغییر داد و آن را بالا و پایین برد، چرا؟
۴. نقش پوآر (یا بادکنک باد شده) در انجام آزمایش چیست؟
۵. آیا می‌توانید در زندگی واقعی، موردی را بیابید که در آن شناور سازی یا غوطه‌ور سازی اجسام صورت بگیرد؟ مثال بزنید.
۶. آیا می‌دانید از این اصل علمی در کجا استفاده شده است؟

جست و جوی گنج بدون رنج جست و جوی گنج بدون رنج جست و جوی گنج بدون رنج

کلیدواژه‌ها: جست و جوی منابع اینترنتی، موتورهای جست و جو، دسترسی به اطلاعات

مقدمه

اینترنت، به‌عنوان یک محمل اطلاعاتی عظیم، منابع اطلاعاتی را در مقیاسی وسیع در دسترس مخاطبان بالقوه قرار داده است. غالباً سهولت دسترسی به منابع اطلاعاتی، اعم از متن و سایر رسانه‌ها، عمده‌ترین مزیت اینترنت محسوب می‌شود.

موتورهای جست و جو^۱ ستون فقرات اینترنت هستند، اما این موتورها همان اندازه که مفید هستند، در صورت ناآشنا بودن کاربر با نحوه استفاده درست، ممکن است خسته کننده هم باشند. اگر مهارت جست و جوی پیشرفته را داشته باشیم، می‌توانیم به محتوای باکیفیت و دقیق‌تری دست پیدا کنیم و کار را در زمان بسیار کوتاهی انجام دهیم. در این مقاله، به کاربردی‌ترین نکات جست و جوی پیشرفته در موتور جست و جوی گوگل می‌پردازیم. این موتور جست و جو در جهان بسیار مورد استفاده و توجه پژوهشگران، معلمان و مربیان تربیتی قرار گرفته است.

۱. جست و جو در محتوای یک سایت مشخص

گاهی پیش می‌آید که در وب سایت خاصی دنبال مطلبی هستید، ولی آن را پیدا نمی‌کنید و سایت امکان جست و جو ندارد یا گزینه خود را در آن پیدا نمی‌کنید. در این مواقع، به راحتی می‌توانید در گوگل آدرس سایت را وارد و سپس عبارت مدنظر خود را وارد کنید؛ مانند مثال زیر:

«تکنولوژی آموزشی www.roshdmag.ir»

۲. جست و جوی فایل با فرمت خاص

برای مثال، یک انیمیشن آموزشی دربارهٔ بازیافت زباله را چگونه جست و جو می‌کنید؟ احتمالاً اولین پاسخی که به ذهنتان می‌آید، سرچ این «کلیدواژه» است: «انیمیشن آموزشی بازیافت زباله». در بسیاری مواقع، این نوع جست و جو نتیجه‌بخش نیست یا دیر به نتیجه خواهد رسید. راهی حرفه‌ای‌تر وجود دارد. پس از کلیدواژه، فرمت فایل مورد نظرتان را وارد کنید؛

به این صورت:

filetype: SWF باز یافت زبانه

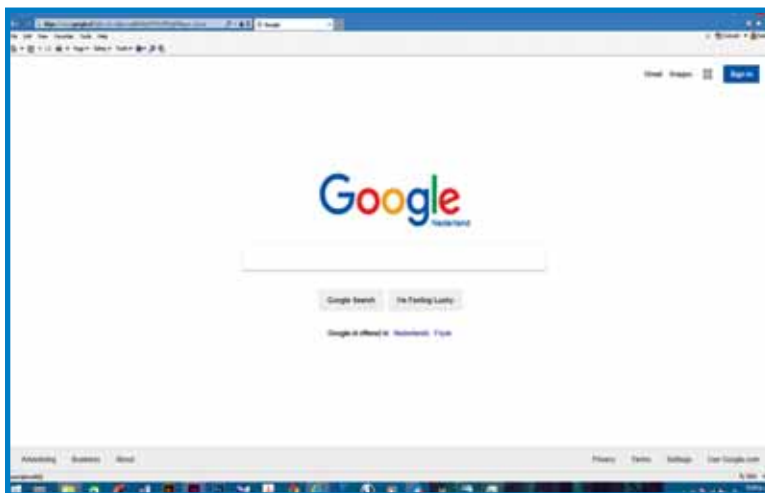
اگر با فرمت‌های فایل‌ها آشنا نیستید، از جدول زیر کمک بگیرید.

فرمت فایل‌های کاربردی رایج:

فرمت	نوع فایل
docx	فایل متنی (word)
Mp4	ویدئو
Mp3	صدا
Ppt یا pptx	پاورپوینت
swf	انیمیشن

۳. فیلتر کردن جست‌وجو از نظر زمانی

گاهی در جست‌وجو برایمان مهم است که فقط مطالب منتشر شده اخیر نمایش داده شوند. مثلاً برای دانلود اطلاعات، بخش‌نامه یا کتابی که در یک ماه اخیر منتشر شده است، می‌خواهیم نتایج جست‌وجوی قدیمی‌تر ظاهر نشوند. برای این کار کافی است پس از وارد کردن کلمه کلیدی و جست‌وجوی آن، در بخش بالای صفحه، روی گزینه **Tools** کلیک کنید و در بخش **Any time** محدوده زمانی مدنظرتان را انتخاب کنید. مثلاً یک ماه اخیر.

۴. کلیدواژه‌های با کلمات فراموش شده

اگر قصد دارید کلیدواژه‌های را جست‌وجو کنید که بخشی از آن را به خاطر نمی‌آوردید، باید از عملگر «*»

استفاده کنید. این عملگر در گوگل به عنوان هر حرفی به کار می‌رود. در این روش، به جای کلمه فراموش شده «*» را می‌گذاریم. آن وقت گوگل، معادل ستاره، کلمه مورد نظر را جست‌وجو می‌کند.

۵. حذف کلمات نامرتب از نتایج جست‌وجو

گاهی در نتایج جست‌وجو عبارت دیگری تکرار می‌شود که مدنظر ما نیست. در حالی که به راحتی می‌توانیم با علامت منفی (-) آن عبارت را حذف کنیم. مثلاً زمانی که می‌خواهید درباره آموزش نرم‌افزار فلش جست‌وجو کنید، ولی نمی‌خواهید صفحات مربوط به فلش مموری را در نتایج خود ببینید، بهتر است این‌طور جست‌وجو کنید:

آموزش نرم‌افزار فلش - فلش مموری

۶. جست‌وجوی کلمات مشابه و مترادف

می‌توانید چند کلمه مترادف را هم‌زمان جست‌وجو کنید. برای این کار کافی است از عملگر «~» استفاده کنید. به این صورت که بین دو یا چند کلمه، مانند مثال، این عملگر را تایپ کنید:

«پیش‌بینی زمین‌لرزه» ~ «پیش‌بینی زلزله»

۷. جست‌وجوی نتایج دقیقاً شبیه به عبارت

جست‌وجو شده با گیومه

مثلاً اگر عبارت «تولید محتوای الکترونیکی» را وارد کنید، گوگل دقیقاً نتایجی را نشان می‌دهد که شامل این عبارت باشند. اگر این عبارت را بدون گیومه جست‌وجو کنید، نتایج متفاوتی نشان داده خواهند شد که شامل این کلمات هستند، اما نه لزوماً با ترتیبی که شما جست‌وجو کرده‌اید. ما در بعضی از مثال‌هایمان در همین مقاله، از گیومه استفاده کرده‌ایم.

جست‌وجو کنید، نتایج

متفاوتی نشان داده

خواهند شد که شامل

این کلمات هستند،

اما نه لزوماً با ترتیبی

که شما جست‌وجو

کرده‌اید. ما در بعضی از

مثال‌هایمان در همین

مقاله، از گیومه استفاده

کرده‌ایم.

قابل ذکر است،

گوگل ابزارهای دیگری

برای جست‌وجوی

پیشرفته، کتاب،

جست‌وجوی عددی، فیلم و عکس دارد که آشنایی

کارگزاران آموزشی (معلمان، مربیان، مدیران) با آن‌ها

باعث تسریع در دسترسی به منابع جست‌وجو می‌شود.

موتورهای
جست‌وجو
ستون فقرات
اینترنت هستند،
اما این موتورها
همان اندازه که
مفید هستند،
در صورت ناآشنا
بودن کاربر
با نحوه استفاده
درست،
ممکن است
خسته کننده
هم باشند

* پی‌نوشت.....

1. Search engines

۲. ابزار

۳. محدوده زمانی

اثربخشی کار گروهی معلمان بر ارائه آموزش مطلوب

سفر... فرنگ... آرایش

اشاره

در این مقاله نویسنده به معرفی دستاوردهای مربوط به برنامه‌ای ابتکاری با عنوان «سفر نگارش» به منظور بالا بردن میزان کیفیت نوشتن دانش‌آموزان مطابق با برنامه درسی پرداخته است. این برنامه، بر پایه روش‌های ابتکاری معلمان، با این هدف که تبیین کند، چگونه با میل بیشتری و با تمرکز بر نحوه نوشتن در کلاس درس، سال تحصیلی را شروع کنیم، تدوین شده است.

کلیدواژه‌ها: ارتقای نوشتن، آموزش مطلوب، مهارت نوشتن، تجربه آموزشی، انتظار آموزشی نوشتن

سفر نوشتن

بودند. حدود ۸۵ درصد از تکالیف درسی از دانش‌آموزان می‌خواستند تا اطلاعاتشان را یادآوری کنند و یا مهارت‌ها و مفاهیم اولیه را به کار ببرند (تکالیف درسی تا حد زیادی سطح به سطح گزارش شده‌اند). تنها یک درصد از تکالیف درسی، دانش‌آموزان را به مدت زیادی به تفکر وامی‌داشتند. بیشتر تکالیف درسی در یک جلسه کلاس درس قابل انجام بودند. این فقدان توجه به ابتکارات آموزشی نوشتن (به ویژه در مدارس راهنمایی تحصیلی) مشهود بود. در این راستا، اطلاعات جدول ۱ را مطالعه کنید.

مدرسه‌ای واقع در کالیفرنیا؛ شرایطی را برای مطالعه‌ای موردی درباره چگونگی ارتقای نوشتن دانش‌آموزان مطابق با برنامه درسی فراهم کرد. در چند سال گذشته، خیلی خوش‌شانس بوده‌ام که با گروهی از معلمان ایالات متحده کار کرده‌ام. افرادی که در خلال چالش‌های حرفه‌ای‌شان، بینش ارزشمندی را در من ایجاد کردند. در این مدت، هر کارگاه آموزشی را با پرسیدن سؤال مشابهی از شرکت‌کنندگان شروع می‌کردم: «چند نفر از شما به افت توانایی دانش‌آموزان خودتان در نوشتن پی برده‌اید؟»

جدول ۱. انتظارات آموزشی نوشتن در مدارس راهنمایی تحصیلی آمریکا

مؤلفه‌های نوشتن	درصد تکالیف
تکالیف بدون نیاز به نوشتن	۱۸
نکته‌برداری‌های کوتاه	۱۶
نوشتن بین یک تا دو جمله	۱۷
نوشتن پاسخ‌های کوتاه، به‌عنوان نمونه، دانش‌آموزان به پنج سؤال با نوشتن یک تا دو جمله پاسخ بدهند	۲۷
نوشتن یک بند	۱۴
نوشتن بیش از یک بند	۹

متأسفانه پاسخ معلمان به شدت نگرانی‌ام را در این باره که مهارت‌های نوشتن دانش‌آموزان (مهارت‌هایی که می‌دانیم پایه و اساس زندگی آنان را شکل می‌دهند) توسعه نیافته‌اند، تأیید می‌کرد. چرا مهارت‌های نوشتن دانش‌آموزان افت کرده است؟ به منظور جواب دادن به این سؤال، می‌توان با خواندن گزارش مربوط به مطالعه‌ای که در سال ۲۰۱۵ توسط آموزش و پرورش آمریکا در مدارس راهنمایی تحصیلی انجام شده است، شروع کرد. جایی که پژوهشگران، این سؤال کلیدی را آزمودند: «آیا تکالیف کلاس، نشان دهنده استانداردهای سطح بالای امروزی هستند؟»

یافته‌های پژوهشی قابل توجه بودند. فقط ۳۸ درصد از تکالیف درسی با استانداردهای متوسط منطبق

**کسب
مهارت‌های نوشتن،
فرصت‌های مناسبی
برای دستیابی
دانش‌آموزان
به شغل مناسب
فراهم می‌کند**

می‌کند. بسیاری از فعالیت‌های نوشتن، دانش‌آموزان را به ایده‌های جدیدی هدایت می‌کند که تاکنون به هنگام پرسیدن، گوش دادن یا صحبت کردن ارائه نکرده‌اند. سایر مطالعات ملی نیز نشان می‌دهند، وقتی دانش‌آموزان می‌نویسند، به سطوح عمیق‌تری از فهمیدن دست پیدا می‌کنند: ایده‌های جدید را خلق می‌کنند، به مهارت‌های تفکر نقادی‌شان کمک می‌کند، و به تمرکز آن‌ها برای یادگیری محتوای درسی یاری می‌رساند. یافته پژوهشی گراهام^۴ (۲۰۰۷) بسیار روشن و واضح بیان می‌کند: وقتی دانش‌آموزان می‌نویسند، بیشتر یاد می‌گیرند و بیشتر به خاطر می‌آورند.

● **دلیل دوم:** نوشتن به دانش‌آموزان کمک می‌کند برای زندگی (به‌ویژه زندگی شغلی) آماده شوند در گزارشی از کمیسیون ملی آمریکا در خصوص نوشتن برای خانواده‌های آمریکایی، مدرسه‌ها و کالج‌ها (۲۰۰۴)، باب کری^۵، رئیس کمیسیون گفت: نوشتن هم به مهارت‌های سطح بالا، زحمت زیاد و کار حرفه‌ای، و هم به مهارت‌های تفکر عمیق با مضامین روشن نیاز دارد. مردم قادر نیستند به روشنی توانایی‌های خودشان را در فرصت‌های شغلی که برایشان پیش می‌آید، به کمک نوشتن مطرح کنند. کری اضافه می‌کند: مگر نه اینکه جوامع باید به توسعه همه مهارت‌های آموزشی (از جمله نوشتن) مورد نیاز همه آحاد جامعه، از جمله بخش‌های اجتماعی، مانند خانواده و محیط‌های شغلی، دانش‌آموزان

معلم‌ان مدارس راهنمایی تحصیلی و دبیرستان نیازی در خودشان برای مطالعه و آگاهی در مورد اینکه بسیاری از دانش‌آموزان با مهارت‌های ضعیف نوشتن به کلاس درس می‌آیند، احساس نمی‌کنند. زیرا می‌گویند ما مطالب دانش‌آموزان را می‌خوانیم و همان ابتدا متوجه می‌شویم، هنگامی که از تجربه نوشتن برخوردار باشند، چه اتفاقی برای آن‌ها خواهد افتاد. نگرانی ما مربوط به این است که نسل نویسندگان ماهر در معرض خطر است. همچنین می‌دانیم، تنها زمانی این مشکل قابل حل خواهد بود که تصمیم‌گیرندگان، آموزش نوشتن را در مدارس در اولویت قرار دهند.

دلایل نوشتن

پس مدارس چگونه می‌توانند روی اهمیت نوشتن تمرکز کنند؟ معلم‌ان «انجمن مدارس متوسطه منطقه آنهایم»^۱، در ناحیه جنوبی کالیفرنیا که بیش از ۳۰ هزار دانش‌آموز پایه‌های ۷ تا ۱۲ را تحت پوشش دارند، به یک الگو دست یافته‌اند. من نیز در دبیرستان و در یکی از مدارس این منطقه به نام «ماگتولیا» تدریس می‌کردم. این منطقه در سال سوم فعالیت خودش، یک برنامه ابتکاری با عنوان «سفر نگارش» به منظور بالا بردن میزان کیفیت نوشتن دانش‌آموزان مطابق با برنامه درسی ارائه کرد که نتایج اولیه آن امیدوار کننده بود. برنامه سفر نگارش در پاییز ۲۰۱۴ آغاز شد؛ زمانی که تمامی ۱۳۰۰ معلم منطقه جمع شده بودند تا روش‌های ابتکاری خودشان را عرضه کنند؛ با این هدف که با میل بیشتری و با تمرکز بر نحوه نوشتن در کلاس درس، سال تحصیلی را شروع کنیم.

در آغاز از معلم‌ان خواسته شد، بر این نکته تمرکز کنند که چرا نوشتن برای رشد تحصیلی دانش‌آموزان مهم است. در افتتاحیه این برنامه، معلم‌ان پنج دلیل برای اینکه چرا دانش‌آموزان منطقه باید بیشتر بنویسند، ارائه کردند.

● **دلیل اول:** وقتی دانش‌آموزان می‌نویسند، تفکر عمیق‌تری را در هر زمینه‌ای از محتوا خلق می‌کنند.

دانش‌آموزان و برخی از معلم‌ان فکر می‌کنند، تنها دلیلی که از آن‌ها خواسته می‌شود در مدرسه بنویسند، این است که آنچه تاکنون می‌دانند را نشان بدهند. (آیا فصل تعیین شده کتاب را مطالعه کرده‌اید؟ بله، حتی به سؤالات هم پاسخ داده‌ام.

اما لنگرد^۲ و اپل بای^۳ (۱۹۸۷) سال‌ها قبل دریافته‌اند، نوشتن رسانه‌ای نیست که به سادگی اجازه بدهد دانش‌آموزان آنچه را که می‌دانند، بیان کنند، بلکه نوشتن ابزاری است که تفکرات جدید را خلق

نوشتن مهارتی است که نیازمند ماه‌ها تلاش است و طی سال‌های تحصیلی در حال تکوین و شکل‌گیری است

ضعیف و اعضای گروه‌های اقلیت توجه کنند تا آنان بتوانند در همه بخش‌های اجتماعی انجام وظیفه کنند؟ او بازگو می‌کند: وقتی دانش‌آموزان از مهارت‌های محدودی در نوشتن برخوردارند، فرصت‌های زندگی و شغلی را از دست می‌دهند. دانش‌آموزانی که از مهارت نوشتن خوبی برخوردار هستند، فرصت‌های مناسبی برای دستیابی به شغل مناسب و حفظ آن دارند.

● دلیل سوم: نوشتن کمک می‌کند تا دانش‌آموزان آماده رفتن به دانشگاه شوند

دیوید کانلی^(۲۰۰۵)، نویسنده متون دانشگاهی می‌پرسد: «چه متونی دانش‌آموزان را برای موفقیت آماده می‌کند؟ و برای آمادگی آنان چه کاری می‌توانیم انجام بدهیم؟»

او فاصله و شکاف بین سطح مهارت‌های فارغ‌التحصیلان دبیرستان و سطح سواد مورد انتظار از آن‌ها در سطح دانشگاهی را بررسی کرد. دانش‌آموزان زیادی از این نکته حیرت زده شده بودند که میزان فراگیری آن‌ها در دبیرستان، آنان را برای انجام کارهای دانشگاهی آماده نکرده بود. اگر ما می‌توانستیم به منظور آمادگی بیشتر برای حضور دانش‌آموزان در کالج‌ها فقط یک تغییر در دانش‌آموزان ایجاد کنیم، آن تغییر باید افزایش میزان و کیفیت مهارت‌های مورد انتظار دانش‌آموزان باشد.

از جمله مهم‌ترین کارهایی که مدارس می‌توانند برای آمادگی بیشتر دانش‌آموزان انجام دهند، این است که از آنان تقاضای بیشتری برای نوشتن داشته باشند و دانش‌آموزان برای نوشتن بهتر، فکر کنند.

● دلیل چهارم: نوشتن مطابق برنامه درسی با استفاده از آزمون‌های رسمی سنجیده می‌شود

به عنوان بخشی از نظام سنجش، تعدادی از ایالات، آزمون‌هایی را طراحی کرده‌اند که دانش‌آموزان را ملزم به نوشتن می‌کنند. در برخی موارد، نوشتن بعد از اینکه دانش‌آموزان متنی را خوانده‌اند، صورت می‌گیرد. آزمون‌های ایالتی برای سنجش گروه‌های آموزشی انگلیسی مدارس در نظر گرفته شده‌اند. به شرطی که فعالیت نوشتن در همه کلاس‌ها به طور منظم صورت گیرد، می‌توان از این آزمون‌ها برای سنجش همه دانش‌آموزان بهره گرفت. مدارس می‌توانند نوشتن را به کندی انجام می‌دهند، نمی‌توانند دانش‌آموزان را برای آزمون‌ها آماده کنند.

● دلیل پنجم: ما می‌خواهیم دانش‌آموزانمان نویسندگانی در طول زندگی باشند

ما می‌خواهیم نویسندگان جوان به نویسندگانی بزرگسال تبدیل شوند. ما می‌خواهیم بچه‌هایمان

بزرگسالانی شوند که صفحه‌های وبلاگ خلق کنند، نامه‌های کاملی بنویسند که معرف آن‌ها باشد و از نظر محتوایی، وضعیت نوشتاری قابل اعتمادی داشته باشند که نیاز به بازنگری نداشته باشد. ما شهروندی هوشمند، فردی معتمد و باهوش و یک نویسنده در طول زندگی می‌خواهیم.

دو پرسش کلیدی

بعد از اینکه معلم «آنهایم» به درک عمیقی از اینکه چرا دانش‌آموزان باید بیشتر بنویسند، رسیدند، دو سؤال کلیدی پرسیدند که مطالعه یک سال درباره نوشتن مدرسه خودشان را به جلو می‌برد:

۱. چه نوعی از نوشتن به دانش‌آموزان کمک می‌کند، در کلاس هوشمندانه عمل کنند؟

۲. کی و کجا باید نوشتن اتفاق بیفتد؟

بعد از چند ماه، معلمان مضمون‌ها و موضوع‌های درسی را برای پاسخ‌دهی به سؤالات بررسی کردند. گروه درسی حتی سؤالات بیشتری را مطرح کرد: «آیا گزارش معلم ریاضی مدرسه الف باید شبیه گزارش معلم شیمی مدرسه ب باشد؟» چه تکالیف استدلالی مشابهی در یک کلاس درس دولتی وجود دارد؟ آیا در کلاس درس ریاضی جایی برای بحث درباره مسائل ریاضی نوشتاری وجود دارد؟ چه توازنی باید بین انتظارات ما از نوشتن و فرایند نوشتن برقرار باشد؟

این‌ها سؤالاتی اساسی هستند و تاکنون پاسخ‌های خیلی محکمی دریافت نکرده‌ایم. از معلمان خواسته شده بود تا از قضاوت حرفه‌ای‌شان برای پیدا کردن دلایلی برای این سؤالات استفاده کنند. به عنوان نمونه، در دبیرستان «مانگولیا»، معلمان تاریخ جهان تصمیم گرفتند که دانش‌آموزان سال دومشان از یک تجربه حاصل از نوشتن بهره‌مند شوند که نتایج آن در جدول ۲ آمده است.

گردهم آوردن معلمان برای بحث با یکدیگر و به منظور ارسال پیامی مبنی بر آن است که نیاز به نوشتن انتظاری مربوط به همه کلاس‌های درس است. نوشتن دانش‌آموز نباید به شرطی موکول شود که معلمان آنان برای بحث‌های تاریخی در نظر گرفته‌اند. اکنون گروه‌های آموزشی انتظار دارند، دانش‌آموزان در تمامی کلاس‌های درس بنویسند. در برخی از گروه‌های آموزشی واحدها و موضوع‌هایی وجود دارند که شرایطی را فراهم می‌آورند تا دانش‌آموزان در کلاس‌های خود زمان بیشتری را به نوشتن اختصاص بدهند.

بعد از اینکه معلمان تصمیم گرفتند دانش‌آموزان از انواع نوشتن استفاده کنند، از آن‌ها خواستیم که مشخص کنند، کی و کجا نوشتن باید اتفاق بیفتد. در نیمه دوم سال تحصیلی، هر یک از گروه‌های آموزشی

جدول ۲. تجربیات نوشتن دانش آموزان سال دوم تاریخ جهان در دبیرستان مانگولیا

نوشتن استدلالی	نوشتن توصیفی / اطلاع رسانی	قصه نویسی
سؤال‌های استدلالی و بحث‌هایی به منظور آماده شدن برای جلسات بحث سقراطی	بحث‌هایی درباره پاسخ به سؤالات غیر تکوینی مبتنی بر پژوهش	نامه‌ها، مجلات و خاطرات نقلی تاریخی
توضیحات دانش آموزان برای ساختن پوسترهای تبلیغاتی	تحقیقات کلاسی بیوگرافی تاریخی	خواندن و پاسخ دادن به کتاب‌های کودکان به عنوان راهی برای ایجاد دانش زمینه‌ای
مباحثی به منظور ایراد گرفتن به وضعیت سیاسی	تشریح کاریکاتورهای سیاسی	شخصیت قصه گو

تبادل تجربهٔ معلمان با یکدیگر، عاملی مؤثر در شکل‌گیری برنامه‌ها و روش‌های آموزشی مطلوب است

خود را برای کمک به دانش‌آموزان در تهیهٔ مقاله ارائه دهند. منطقه از نتایج این مطالعهٔ پیمایشی برای رشد حرفه‌ای کارکنان، هم در کارگاه‌های آموزشی خارج از مدرسه و هم در ضمن آموزش در داخل مدرسه، استفاده کرد. در بسیاری از این جلسات و طی چند ماه، معلمان با یکدیگر دربارهٔ نوشتن دانش‌آموزان در درس‌های گوناگون بحث و گفت‌وگو کردند. نوشتن مهارتی نیست که یکباره شکل بگیرد و دانش‌آموز در آن تبحر پیدا کند. نوشتن نیازمند ماه‌ها تلاش و کوشش و طی سال‌های تحصیلی، به طور مداوم در حال شکل‌گیری و تکوین است.

در نتیجهٔ این اقدامات، فرهنگ آموزشی مدرسهٔ ایالت آنها به تغییر شروع به تغییر کرد. بعد از سه سال سفر نگارش، مدیران و رؤسای گروه‌های آموزشی هر مدرسه از تغییرات معنی‌دار در کمیته و کیفیت نوشتاری دانش‌آموزانشان گزارش دادند. گروه آموزشی بعضی از مدارس از پیشرفت نوشتن دانش‌آموزانشان کارنامه‌های سال به سال تهیه کرده بودند. منطقهٔ آموزشی نیز تمایل نشان داد که برنامه‌های سفر نوشتن مدارس را کلاس به کلاس مورد بازبینی و حمایت قرار دهد.

در ابتدای این مقاله، من به سفر نگارش آنها به عنوان یک «قدرت ابتکار» اشاره کردم. این قدرت ابتکار پروژه‌ای را مطرح کرد که زمان زیادی را به خود اختصاص داد. اما توانستیم مراحل را برای سفر نگارش تدارک ببینیم که پایه‌ای برای یادگیری عمیق‌تر به شمار می‌رود. به همین دلیل است که منطقهٔ آموزشی در شروع سال تحصیلی تمامی معلمان خود را به مکانی دعوت کرد و از آن‌ها خواست که نقشهٔ سفر نگارش را مورد بازبینی قرار دهند. در نهایت، منطقهٔ آموزشی به این نتیجه رسید که سفر نگارش فقط یک ابتکار نیست، بلکه یک آموزش خوب است.

* پی‌نوشت‌ها

1. Anaheim
2. Langer
3. Applebee
4. Graham
5. Bob kerrey
6. David conley

* منابع

- Gallagher, Kelly. (2017). The writing Journey. Magazine Educational Leadership. February 2017, vol 74, No 5.

مدرسه نقشهٔ سفر نگارش را تهیه کردند. مثلاً در گروه‌های آموزشی انگلیسی، معلمان موافقت کردند که سال تحصیلی با یک واحد قصه‌نویسی شروع شود؛ به این دلیل که توانایی نوشتن یک داستان، مهارتی است که دانش‌آموزان می‌توانند وقتی که در حال سخنرانی هستند؛ از آن استفاده کنند.

در نوشتن‌های داستانی، بعد از پایان سال تحصیلی، ما متوجه میزان پیشرفت دانش‌آموزان در متن‌های آگاهی و توضیحی شدیم. سفر نگارش موجب گسترش انتظارات گروه‌های آموزشی شد. برای مثال، یک دانش‌آموز ممکن است طی شش سال این علوم، یعنی علوم زندگی (۷ پایه)، علوم زیستی (۱۲ پایه)، زمین‌شناسی (۹ پایه)، شیمی (۱۰ پایه)، زیست‌شناسی (۱۱ پایه) و فیزیک (۱۲ پایه) را بگذراند. به خط سیر برجسته و سؤالات جدید نگاه کنید:

- توسعهٔ تکلیف درسی نوشتاری در این کلاس‌ها چگونه باید باشد؟
- چه موضوعات نوشتاری در این خط سیر باید ارائه شود؟
- چه نوع از تکالیف نوشتاری برای هر کلاسی مفید است؟
- مهم‌تر اینکه یک دانش‌آموز بعد از گذراندن شش سال در یک کلاس درس آموزش علوم، باید به چه چیزهایی برسد؟
- این بحث‌ها با ارزش بودند، زیرا لازم بود که معلمان به کلاس‌هایشان توجه کنند و انتظارات بیشتری را برای پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در نظر بگیرند. این عکس‌العمل معلمان موجب شد تا در تدریسشان با اراده‌تر عمل کنند. در پایان سال اول، معلمان آنها می‌دانستند که چه چیزی را چه موقع تدریس کنند.

چگونگی جابه‌جایی

بعد از اینکه محتوا و نقشهٔ سفر نگارش در اختیار معلمان قرار گرفت و جایگاه آن معلوم شد، منطقه بر چگونگی تغییر و جابه‌جایی متمرکز شد: چگونه از معلمان در این سفر یادگیری حمایت کنیم؟ چگونه به آسانی نوشتن را منتقل کنیم و برای تدریس نوشتن اثربخش در آینده حرکت کنیم؟

در ادامه، منطقه پیمایشی را در مورد تمامی معلمان انجام داد و از آن‌ها خواست، مهم‌ترین نیازهای حرفه‌ای‌شان را برای رشد مهارت نوشتن به ترتیب مشخص کنند. برای مثال، مهم‌ترین نیاز یکی از مدرسه‌ها ایجاد انگیزه در نویسندگان بی‌میل بود. در صورتی که مدرسهٔ دیگری از معلمان خواسته بود، راهنمایی‌های

گفت‌وگو با بهنوش بساک کاظمی
مربی و معلم مبتکر و خلاق شهرستان اراک

من از دور ریختنی‌ها در تدریس استفاده می‌کنم

اشاره

تازه قدم به ۱۶ سالگی گذاشته بود که به عنوان مربی به «کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان» مسجد سلیمان راه پیدا کرد. چندی بعد به کانون اهواز رفت و امروز در اراک، مسئولیت یکی از مراکز کانون پرورش فکری این شهر را بر عهده دارد. اهل شعر و شاعری، نویسندگی، نقاشی و خوش‌نویسی است. در قصه‌گویی صاحب تجربه است و در جشنواره‌های متعدد استانی، کشوری و بین‌المللی نیز به زبان قصه، صدها کودک و نوجوان را با ادبیات، هنر و فرهنگ این مرز و بوم آشنا ساخته است. در کارنامه فعالیت‌هایش، فراوان تقدیرنامه دارد. اهل ابتکار و خلاقیت است. از کمترین‌ها، بهترین‌ها را فراهم می‌آورد. زاویه نگاهش به دور ریختنی‌ها جنبه آموزشی دارد و همین نگاهش سبب شد تا این گفت‌وگو شکل بگیرد. زمانی که دانش‌آموزان در طرح کانون - مدرسه قدم به مرکز تحت مدیریت او می‌گذارند، تمام سعی خویش را به کار می‌گیرد تا از آنچه به نظر غیرقابل استفاده می‌آید، برای تعلیم و آموزش بهره بگیرد. بهنوش بساک کاظمی، کارشناس‌ارشد در رشته انسان‌شناسی است. حاصل گفت‌وگو با این معلم و مربی خلاق و توانمند را با هم می‌خوانیم.

■ تعریف شما از دور ریختنی‌ها چیست و از این مواد چگونه می‌توان برای کار آموزشی استفاده کرد؟

● همان‌طور که از نامش پیداست، هر آنچه در حالت معمول به کار نمی‌آید و مردم آن را در سطل زباله قرار می‌دهند، دور ریختنی است. اما گاهی با کمی خلاقیت می‌توان از همین مواد به ظاهر بلا استفاده در کار آموزش بهره گرفت.

■ چطور شد به فکر تان رسید که از این نوع مواد برای کار آموزش به مخاطبان و دانش‌آموزان استفاده کنید؟ ایده اولیه از کجا در ذهن شما شکل گرفت؟

● وقتی قرار است موضوعی را تدریس کنم یا به مخاطبانم آموزش بدهم، چند بار آن را مطالعه می‌کنم. سپس دنبال راهکارهایی می‌گردم که از طریق آن‌ها بتوان آموزش مورد نظر را آسان کرد. گاهی برای تدریس یک مبحث، شیوه‌ها و روش‌های متفاوتی به ذهنم می‌رسد. بچه‌ها غالباً از شیوه‌های غیرمعمول برای آموزش یک مبحث استقبال می‌کنند. سپس نکات کلیدی و کلیدواژه‌های اصلی درس مورد نظر را یادداشت می‌کنم و می‌کوشم از طریق مطالعه و بررسی، روشی را پیدا کنم که هم مرا به هدف درس برساند و هم مورد استقبال بچه‌ها قرار بگیرد.

در این زمان سراغ دور ریختنی‌ها می‌روم و به ابزارها، وسایل و روش‌هایی که می‌تواند در آموزش مفید و مؤثر واقع شوند، فکر می‌کنم. اگر بتوانم هدفم را با استفاده از مواد و امکانات به ظاهر دور ریختنی برآورده کنم، دست به کار می‌شوم و شروع به ساخت وسیله مورد نظر می‌کنم.

■ دور ریختنی‌ها در اختیار همه ماست. اما چگونه به ذهن مربی یا معلم می‌رسد که برای حل یک مشکل یا پاسخ‌گویی به سؤال دانش‌آموزانش، از آن‌ها به گونه‌ای استفاده کند که مفهوم مورد نظر را به آنان منتقل کند؟

تا شاگردانم این مبحث را خیلی عمیق تر فرا بگیرند و به خاطر بسپارند.

■ اصولاً چگونه با یک وسیله دست‌ساز آن هم با دور ریختنی‌ها، می‌توانید یک مشکل آموزشی را برطرف کنید؟ ترجیح می‌دهم بیشتر با مثال پیش برویم.

● پرداختن به این موضوع کمی خلاقیت، تمرکز و اندکی اشتیاق می‌خواهد. درس هشتم از علوم پایه چهارم دبستان به موضوع شکل‌های متفاوت ماه می‌پردازد. من برای تدریس این مبحث سراغ مقواها و کاغذهای دور ریختنی می‌روم. انواع شکل‌های ماه را به کمک خود بچه‌ها طراحی می‌کنم، برش می‌زنم و سپس رنگ‌آمیزی می‌کنیم. بعد قصه «ماه بود و روباه بود» را که برگرفته از یک کتاب داستان است، برای آن‌ها نقل می‌کنم. چون بچه‌ها خودشان شکل‌ها را درست می‌کنند، موضوع خیلی خوب در ذهنشان جا می‌گیرد.

ایده‌های خلاقانه
به راحتی به
ذهن نمی‌رسند.
باید اهل مطالعه
و کنکاش بود.
در این بین باید
تجربه کسب کرد

در درس هدیه‌های آسمانی همین پایه تحصیلی، با موضوع امام رضا(ع) روبه‌رو هستیم. ابتدا به کمک خود بچه‌ها و با استفاده از دور ریختنی‌ها، یک قطار می‌سازیم. سپس بچه‌ها از محلی که مربی یا معلم از قبل تدارک دیده، برای یک سفر بلیت تهیه می‌کنند. روی بلیت هر کدام از بچه‌ها، نام یک کوپه و واگن نوشته شده است. حالا ما یک ماکت قطار با تعدادی واگن و کوپه داریم که مقابل بچه‌هاست. کار را با

● ایده‌های خلاقانه به راحتی به ذهن نمی‌رسند. باید اهل مطالعه و کنکاش بود. در این بین باید تجربه کسب کرد. ذهن خالی از مطالعه و فاقد تجربه نمی‌تواند خلاقیت چندانی داشته باشد.

■ شما به طور معمول ابتدا وسیله‌ای بر اساس خلاقیت خودتان می‌سازید و بعد از آن برای آموزش استفاده می‌کنید، یا در طول تدریس وقتی با مشکل و معضلی برخورد می‌کنید، به فکر ساخت وسیله می‌افتید؟

● غالباً دغدغه اصلی من این است که: «این درس یا موضوع را چگونه آموزش دهم تا بچه‌ها بهتر آن را یاد بگیرند؟» وقتی این موضوع همواره در ذهنم هست، پس مدام در تلاش هستم که بدانم برای پاسخ‌گویی به این سؤال یا آن نکته درسی، باید از چه روش یا ابزار و امکاناتی بهره ببرم تا آن مطلب به طور ملموس‌تر آموزش داده شود و مخاطبانم عمیق‌تر یاد بگیرند.

■ می‌توانید مثالی در این زمینه بزنید؟

● یادم می‌آید یک بار قرار بود اجزای تشکیل دهنده گل و گیاه مربوط به کتاب علوم پایه چهارم دبستان را برای بچه‌ها تدریس کنم. گل از اجزای متفاوتی تشکیل شده است که یکی از آن‌ها پرچم گل یا همان بساک است. خب نام خانوادگی من هم بساک کاظمی است. من از این حسن تصادف به خوبی استفاده کردم. تطبیق این دو نکته باعث شد، هم فامیلی مرا خوب یاد بگیرند و هم اجزای گل را به درستی به خاطر بسپارند. همین نکته ساده سبب شد

برای پیدا کردن کانون یک عدسی هم‌گرایی توانیم آن را جلوی نور خورشید قرار دهیم و در طرف دیگر آن یک ورق کاغذ را طوری بالا پایین کنیم که یک نقطه نورانی روی کاغذ تشکیل شود. این نقطه کانون است

■ **بر خورد بچه‌ها با استفاده از این نوع وسایل و ابزارها در آموزش چگونه است؟ منظورم نحوه روبه‌رو شدن با وسایل و ابزارهای ساخته شده از دورریزها در مقایسه با وسایل آموزشی متداول است.**

● **استقبال بچه‌ها فوق‌العاده است، زیرا هم در تهیه و ساخت مشارکت دارند و هم شیوه اجرا برایشان جذابیت دارد. آن‌ها از این هیجان استقبال می‌کنند.**

■ **دانش‌آموزان خودشان در این رابطه چقدر و چگونه مشارکت می‌کنند؟**

● **مربی یا معلم موظف است که آن‌ها را در این امر مشارکت دهد، زیرا نگاه آن‌ها هم خلاق می‌شود. همین اندازه که دانش‌آموز می‌بیند در مباحث تدریس به مشارکت گرفته شده است و نقش و سهمی در آموزش دارد، به درس و محیط مدرسه خودش بیشتر علاقه نشان می‌دهد.**

■ **با دور ریختنی‌ها کدام مسائل و مباحث آموزشی را می‌توان بهتر تدریس کرد و چگونه؟ مثلاً در درس جغرافیا، ریاضی، علوم و... از هر درس هم اگر بتوانید نمونه‌ای مثال بزنید، بهتر است.**

● **من معتقدم از دور ریختنی‌ها می‌توان در تفهیم تمامی مطالب درسی استفاده کرد و این به نگاه و خلاقیت مربی برمی‌گردد. اگر او بتواند با کمی فکر و درایت نکته درسی را به بهترین نحو ارائه دهد، اثر تدریس او در ذهن مخاطب ماندگار می‌شود.**

البته مباحث علمی هر قدر به شکل ساده‌تر بیان شوند، دلنشین‌تر و در ذهن ماندگارتر می‌شوند. مثلاً مبحث مهم «فاصله کانونی و استفاده از عینک ذره‌بینی یا ذره‌بین برای آتش زدن کاغذ» را می‌توان در نظر گرفت. ذره‌بین یک عدسی هم‌گراست. هر عدسی دارای یک کانون است. در واقع، وقتی یک

بازی ادامه می‌دهیم. بچه‌ها به شرطی اجازه سوار شدن به قطار را پیدا می‌کنند که به یک سؤال معلم پاسخ بدهند. معلم سبدی پیش روی خود دارد که در آن تعدادی سؤال هست. روی هر سؤال یک شماره نوشته شده که مطابق با شماره کوپه در قطار است. مربی سؤال را از کوپه انتخاب کرده است و دانش‌آموزی که بلیت مورد نظر را در اختیار دارد، باید به آن سؤال جواب بدهد. با پاسخ‌گویی به سؤال، بلیت دانش‌آموز برای این سفر قطعی می‌شود. وقتی تمام بچه‌ها به سؤالات درسی طراحی شده جواب دادند، قطار آماده سفر می‌شود. سؤالات در ارتباط با همان درس یعنی زندگی حضرت امام رضا(ع) است. با این روش، تدریس برای بچه‌ها بسیار جذاب و شیرین خواهد بود.

■ **فرض کنیم برخی از دانش‌آموزان نتوانند به سؤالات شما پاسخ بدهند. آن وقت روال کار شما چگونه است؟**

● **اگر دانش‌آموزی نتواند به سؤالش پاسخ دهد، باید یک خاطره از زیارت برای بقیه تعریف کند. حتی می‌تواند یک شعر در این زمینه بخواند و یا کتابی در این ارتباط به دوستانش معرفی کند. بچه‌هایی که پاسخ درست بدهند، یک کارت که روی آن حدیثی از احادیث امام رضا(ع) نوشته شده است، هدیه می‌گیرند. تعداد بلیت‌های اعضا با تعداد کوپه‌های قطار یکسان است. در پایان معلم از اعضا می‌خواهد تا حدس بزنند، مسافرتشان به کجا و به چه منظور است. آنگاه دانش‌آموزان پشت سر هم به شکل یک قطار به سمت ایستگاه حرکت می‌کنند. معلم با تلفیق بازی، کاردستی و ساخت قطار با دورریختنی‌ها تدریس می‌کند.**

معرفی کتاب:

معلمان موفق متفاوت عمل می‌کنند

۱۷ نکته بسیار مهم

نویسنده: تاد ویتکر

مترجم: شیرین فرمehنی فراهانی

ناشر: وائیا

نوبت چاپ: چاپ اول، بهار ۱۳۹۶

قیمت: ۱۴۰۰۰ تومان

تلفن: ۶۶۹۶۱۱۶۳

همه ما در طول دوران تحصیل، از شروع ابتدایی تا پایان متوسطه، با بیش از ده‌ها معلم سر و کار داشته‌ایم، ولی نام و خاطره اکثر آن‌ها را فراموش کرده‌ایم و تنها معلم‌هایی را به یاد می‌آوریم که یا توانمندی‌های ما را ندیده گرفته‌اند و ناتوانی را در ما به جای گذاشته‌اند و یا برعکس، معلم‌هایی که با نگرش مثبت، کلام امیدوار کننده و رفتار سنجیده، باور و اعتماد خود را به دانش‌آموز منتقل کرده‌اند. دانش‌آموز حاضر است برای این‌گونه معلم‌ها هر کاری انجام دهد تا به معلم ثابت کند در قضاوتش اشتباه نکرده است.

ما در دوران تحصیل همواره به درسی علاقمندی بیشتری پیدا می‌کردیم که معلم آن را دوست داشتیم و چه بسا شغلی را که برای خود برگزیده‌ایم، تحت تأثیر شور و هیجان آن معلم قرار داشته است. رابطه‌ای که بین معلم و دانش‌آموز برقرار می‌شود، غالباً در موفقیت تحصیلی او نقش بسزایی دارد. بنابراین، معلم باید راه‌هایی بیابد که بتواند به رشد ذهنی دانش‌آموز کمک کند.

کتاب حاضر می‌کوشد با معرفی شیوه‌های گوناگون نشان دهد عملکرد معلمان می‌تواند در موفقیت آنان نقش اساسی داشته باشد. معلم موفق باید متفاوت عمل کند، چرا که معلم بودن در جوامع پیشرفته، نه فقط آموزش دانش‌آموزان، بلکه اجتماعی کردن و ایجاد مهارت‌های لازم در آنان برای دستیابی به مشاغل آینده و پرورش شهروندانی توانمند و مسئول است که بدون شک کاری سخت و پیچیده است. کتاب حاضر در ۱۹ فصل تنظیم شده و بیانگر راه‌هایی است که معلم می‌تواند در پیش‌گیری از مشکلات و عملکرد بهتری داشته باشد.

دسته پرتوی نور موازی به عدسی هم‌گرا بتابد، این دسته پرتو پس از عبور از عدسی در یک نقطه جمع می‌شوند؛ به این نقطه کانون عدسی هم‌گرا می‌گویند. در عمل برای پیدا کردن کانون یک عدسی هم‌گرا می‌توانیم آن را جلوی نور خورشید قرار دهیم و در طرف دیگر آن یک ورق کاغذ را طوری بالا پایین کنیم که یک نقطه نورانی روی کاغذ تشکیل شود. این نقطه کانون است. فاصله این نقطه تا عدسی را «فاصله کانونی» می‌گویند. هر چه فاصله کانونی کوچک‌تر باشد، عدسی قوی‌تر و همگرایی آن بیشتر است؛ زیرا نور را در فاصله کمتری هم‌گرا کرده است. توجه کنید که اگر کاغذ را مدت زیادی در کانون عدسی هم‌گرا که نور خورشید به آن می‌تابد، قرار دهیم، ممکن است کاغذ آتش بگیرد.

وقتی معلم این مبحث را برای بچه‌ها توضیح می‌دهد، دانش‌آموز تصویری از درس در ذهنش ایجاد می‌شود. اما من برای تفهیم بهتر این درس، روز بعد یک کار عملی انجام دادم و از خود بچه‌ها کمک گرفتم. از آن‌ها خواستم وسیله‌ای از دور ریختنی‌هایی که فکر می‌کنند بتواند به این موضوع کمک کند، با خودشان به کلاس بیاورند. یکی از آن‌ها عینک دسته شکسته مادر بزرگش را با خودش به کلاس آورد و ما به کمک آن عینک موضوع را روی یک کاغذ آزمایش کردیم. نقطه کانونی را روی کاغذ پیدا کردیم و بعد هم کاغذ آتش گرفت.

■ **خاطرهای از تدریس با این نوع وسایل که به تجربه‌ای هم منتج شده باشد، برایمان بگویید.**

● یک روز خیلی اتفاقی یکی از شاگردان قدیمی‌ام را دیدم. کنار خودروی خودش در گوشه خیابان ایستاده بود. بعد از احوال‌پرسی احساس کردم به کمک نیاز دارد. پرسیدم اگر کاری هست، بگو تا کمک کنم. لبخندی زد و گفت: بنزین تمام کردم. رفتم از پمپ بنزین چند لیتر بنزین گرفتم و الان با کمک این بطری خالی پلاستیکی که به صورت قیف درآورده‌ام، می‌خواهم بنزین را داخل «باک» بریزم. من این کار را از شما یاد گرفتم. شما به ما در کلاس یاد داده بودید که هر چیزی که به نظر دور ریختنی و غیر قابل مصرف می‌آید، شاید روزی به کار بیاید. من با همین نگاه این قیف را درست کردم و حالا از آن استفاده می‌کنم.

برای معلم یا مربی چه لذتی از این بالاتر که بتواند تأثیر آموزش خود را در عمل تماشا کند؟! ما تدریس می‌کنیم و آموزش می‌دهیم به این امید که آموخته‌های ما در جامعه مورد استفاده قرار بگیرد.

موک‌ها

و مدیریت جریان یادگیری

اشاره

امروزه بحث مورد تأیید و تأکید متخصصان تعلیم و تربیت این است که یادگیری باید فرایندی فعال و خود انگیخته باشد و یادگیرنده باید در جهت رفع نیازهای دانشی، نگرشی و مهارتی خود نقش فعالی را ایفا و یادگیری خویش را مدیریت کند. مسئله‌ای که وجود دارد، در نظام آموزشی ما اعم از آموزش و پرورش و آموزش عالی، انتقال آموزش به روش‌های سنتی است، در حالی که مدیریت یادگیری مستلزم شرایطی منعطف و یادگیرنده‌محور است. یکی از روش‌هایی که امروزه به منظور تسهیل مدیریت فرایند یادگیری استفاده می‌شود، ارائه آموزش به صورت موک‌ها در فضای وب است. لذا در مقاله حاضر سعی شده است ضمن معرفی موک‌ها، قابلیت این روش جدید برای مدیریت فرایند یادگیری توسط یادگیرندگان تشریح شود.

کلیدواژه‌ها: مدیریت یادگیری، موک^۱، مزایای موک

موک: تعریف و تاریخچه

در سال‌های اخیر، فناوری اینترنت قابلیت‌های بسیاری را برای یادگیری مبتنی بر شبکه ایجاد کرده و ارتباط بین یادگیرندگان و منابع یادگیری بیش از پیش میسر شده است. یکی از روش‌های معروف یادگیری شبکه‌ای، دوره‌های آموزشی آن‌لاین رایگان یا موک است. موک یک دوره آن‌لاین با هدف دسترسی رایگان یادگیرندگان به منابع یادگیری در فضای وب است. موک‌ها می‌توانند فارغ از قید ملاحظات سیاسی، اجتماعی، جغرافیایی و فرهنگی،

باعث ایجاد تعامل فعال بین تعداد زیادی از فراگیرندگان شوند. موک پدیده‌ای به نسبت جدید با عمری چند ساله است. اولین موک را در سال ۲۰۰۸ دانشگاه مانتوبا ایجاد کرد، اما دانشگاه استنفورد در سال ۲۰۱۱ باعث معروف شدن موک‌ها در جهان شد. در پاییز ۲۰۱۱ در یک دوره آموزشی آن‌لاین درباره هوش مصنوعی که دو استاد دانشگاه استنفورد ارائه کردند، بیش از ۱۶۰ هزار نفر از بیش از ۱۹۰ کشور دنیا ثبت نام کردند. در نتیجه، موک‌ها طی مدت کوتاهی دانشگاهیان، یادگیرندگان، صاحبان کسب و کار،

رسانه‌ها و عموم مردم را جذب کردند. پس از این واقعه، بسیاری از دانشگاه‌های معروف دنیا از جمله دانشگاه ام‌آی‌تی، هاروارد، و دانشگاه تگزاس به این حرکت پیوستند و دروس خود را در قالب موک ارائه دادند.

جنبش موک در سال ۲۰۱۲ آن‌قدر فراگیر شد که روزنامه نیویورک تایمز^۲ در شماره دوم نوامبر ۲۰۱۲ مقاله‌ای با عنوان «سال موک» منتشر کرد. همچنین، شماره ۲۹ اکتبر ۲۰۱۲ مجله تایمز به معرفی موک اختصاص یافت. اکنون استفاده از موک‌ها در بسیاری از دانشگاه‌ها و سازمان‌ها در سراسر دنیا رایج شده است. در کشور ما نیز می‌توان به دوره‌های موجود در سایت «خان آکادمی»^۳ به ویژه دوره‌های مربوط به تدریس استادان دانشگاه صنعتی شریف اشاره کرد.

طراحی، اجرا و ارزیابی در موک

موک از جهت طراحی معمولاً مشابه دوره‌های دانشگاهی است. غالباً زمان شروع و پایان مشخصی دارد. در این دوره‌ها، علاوه بر کاربرد محتوای درس‌ها که معمولاً شامل ویدئو، اسلایدهای آموزشی و منابعی برای مطالعه

با مجله‌های رشد آشنا شوید

مجله‌های دانش‌آموزی
 به صورت ماهانه و سه شماره در سال **تعمیم** منتشر می‌شوند

لشکر کورک
 برای دانش‌آموزان پیش‌دبستانی و پایه اول دوره آموزش ابتدایی

لشکر جویبوم
 برای دانش‌آموزان پایه‌های دوم و سوم دوره آموزش ابتدایی

لشکر دانش‌آموز
 برای دانش‌آموزان پایه‌های چهارم، پنجم و ششم دوره آموزش ابتدایی

مجله‌های دانش‌آموزی
 به صورت ماهانه و سه شماره در سال **تعمیم** منتشر می‌شوند

لشکر جوجون
 برای دانش‌آموزان دوره آموزش متوسطه اول

لشکر پهنان
 برای دانش‌آموزان دوره آموزش متوسطه اول

لشکر جوان
 برای دانش‌آموزان دوره آموزش متوسطه دوم

مجله‌های بزرگسال عمومی
 به صورت ماهانه و هفت شماره در سال **تعمیم** منتشر می‌شوند:

رشد آموزش اجتماعی • رشد تکنولوژی آموزشی
 • رشد درس فردا • رشد معلم

مجله‌های تخصصی:
 به صورت فصلنامه و سه شماره در سال **تعمیم** منتشر می‌شوند:

- رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی • رشد آموزش زبان و ادب فارسی
- رشد آموزش هنر • رشد آموزش مسکن و مدرسه • رشد آموزش تربیت بدنی
- رشد آموزش علوم اجتماعی • رشد آموزش تاریخ • رشد آموزش جغرافیا
- رشد آموزش زبان‌های خارجی • رشد آموزش ریاضی • رشد آموزش فیزیک
- رشد آموزش شیمی • رشد آموزش زیست‌شناسی • رشد مدیریت مدرسه
- رشد آموزش فن و حرفه‌های و کار دانش • رشد آموزش پیش‌دبستانی

مجله‌های رشد عمومی و تخصصی: برای معلمان، مدیران، مربیان، مشاوران و کارکنان آموزش محاسبات، دانشجویان دانشگاه فرهنگیان و کارشناسان گروه‌های آموزشی و ... • تهیه و منتشر می‌شود.

نشانی: تهران، خیابان ایرانشهر شمالی، ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش، پلاک ۴۶۴
تلفن و شماره: ۰۲۱ - ۸۸۳۰۱۳۷۷
وبگاه: www.rashdang.ir

بیشتر آن دروس است، مخاطبان می‌توانند از طریق گروه‌های مباحثه، آموخته‌ها و سؤالات خود را مطرح کنند و از طریق شرکت‌کنندگان دیگر پاسخ سؤالات خود را به دست آورند. در واقع، وجه اصلی تعامل در این دوره‌ها به تعامل با هم دوره‌ای‌ها مربوط می‌شود. طراحی موک‌ها می‌تواند به صورتی باشد که امکان نظارت بالایی بر عملکرد مخاطب وجود داشته باشد، یا برعکس، مخاطب به میزان زیادی از مالکیت و استقلال برخوردار باشد (نظارت و کنترل بالا به موارد محدودی مربوط است که مخاطب در ازای استفاده از دوره شهریه پرداخت می‌کند). معمولاً مجری این دوره‌ها یک دانشگاه، سازمان یا نهاد دولتی یا غیر دولتی است. فرد می‌تواند برای استفاده از این دوره‌ها در هر مکانی که قرار دارد، به شرط داشتن اتصال به اینترنت، به طور رایگان ثبت نام کند. اجرای موک‌ها در مواردی از قابلیت اجرایی بیشتری برخوردار هستند (کاربرد بیشتری دارند)؛ از جمله هنگامی که مخاطبان یک درس یا یک دوره تعداد زیادی از افراد در مکان‌های گوناگون باشند. در این صورت، خاصیت مقیاس‌پذیری موک موجب می‌شود که دسترسی به این دوره‌ها برای تعدادی هر چند زیاد از مخاطبان آموزشی در نقاط متفاوت امکان‌پذیر شود. همچنین، در صورت اتصال به اینترنت، مخاطب می‌تواند با ثبت نام رایگان از این دوره‌ها بهره‌مند شود. معمولاً موک‌ها به این صورت طراحی می‌شوند که امکان ارزیابی عملکرد مخاطب وجود داشته باشد. ممکن است در پایان دوره، بر اساس عملکرد فرد، گواهی دوره مربوطه به او تعلق

بگیرد. بعضی از موک‌ها به این صورت طراحی می‌شوند که هر جلسه به طور خودکار به فرد بازخورد می‌دهند و در بعضی از موک‌ها، به منظور سنجش عملکرد، هر چند وقت یک‌بار از مخاطب آزمون به عمل می‌آید؛ به این دلیل که این دوره‌ها به نحوی طراحی می‌شوند تا یادگیرندگان آموخته‌ها و سؤالات خود را با هم دوره‌ای‌ها یا مدرس دوره به اشتراک بگذارند و عملکرد یکدیگر را مشاهده کنند. یکی از مهم‌ترین امکانات ارزیابی برای این دوره‌ها، ارزشیابی عملکرد فرد توسط شرکت‌کنندگان دیگر است. لذا یکی از بهترین ابزارهایی که برای ارزیابی عملکرد شرکت‌کنندگان در موک‌ها توصیه می‌شود، استفاده از کارپوشه الکترونیک است. کارپوشه الکترونیک محیطی آن‌لاین برای ذخیره‌سازی اطلاعات است که از آن برای نگهداری و سازمان‌دهی اطلاعات مربوط به عملکرد یادگیرنده و ارائه بازخورد به او استفاده می‌شود. برای اینکه فرد عملکرد ذخیره شده هم دوره‌ای‌های خود را در جریان آموزش ارزیابی کند، معمولاً نمونه کار کاملی که مدرس یا سازمان ارائه دهنده تدوین کرده است، در اختیار فرد قرار داده می‌شود تا معیاری برای ارزیابی باشد.

قابلیت موک برای مدیریت جریان یادگیری
 برای ایجاد یادگیری عمیق و تبدیل شدن مخاطبان آموزشی به یادگیرندگانی مادام‌العمر، مدیریت فرد بر جریان یادگیری عاملی اساسی است و یادگیرندگان این توانایی را به صورت بالقوه دارند. یادگیری باید فرایندی فعال

و سازنده باشد که در جریان آن یادگیرنده به اهداف یادگیری خود نائل شود. مدیریت یادگیری به تشخیص موارد مورد نیاز خود در طی فرایند یادگیری، ایجاد اهداف یادگیری، کنترل زمان و انرژی لازم برای یادگیری، و سازمان‌دهی بازخوردهای دریافت شده اشاره دارد. یکی از محیط‌هایی که یادگیرندگان می‌توانند در آن نقش فعالی در مدیریت یادگیری خود ایفا کنند، محیط موک‌هاست. موک‌ها برای گروه وسیعی از یادگیرندگان با شرایط متفاوت این امکان را فراهم می‌کنند که فرایند یادگیری خود را مدیریت کنند و با ارائه فرصت‌هایی به افراد برای هم‌سو کردن یادگیری رسمی خود، با موفقیت عمل و همچنین یادگیری با افراد دیگر که دانش و تخصص مشابه دارند، یادگیری‌های فردی شده را میسر کنند. هنگامی که دانش و اطلاعات روز به طور مرتب تغییر می‌کند، افراد نیاز دارند دانش جدیدی برای حل مسائل تازه به دست آورند. پتانسیل موک‌ها اولاً در این است که افراد با گزینش اهداف یادگیری خود، دانش خود را افزایش می‌دهند. ثانیاً، موک‌ها راه‌هایی را پیشنهاد می‌دهند که در آن‌ها افراد می‌توانند به طور مداوم دانش خود را به روز رسانی کنند. در خصوص قابلیت موک‌ها برای افزایش مدیریت فرد بر یادگیری خود تحقیقاتی انجام شده است که از جمله آن‌ها می‌توان به تحقیق لیتل جان و همکاران (۲۰۱۶) در دانشگاه واشینگتن اشاره کرد. آن‌ها بعضی از دروس را برای ۷۷۸ دانشجو در قالب موک ارائه دادند و متغیرهایی از جمله تعیین اهداف، خود کارآمدی، علاقه و

میل به فعالیت در جریان یادگیری، راهبردهای یادگیری، افزایش میل و رغبت به یادگیری، رضایت‌مندی از درس، و توان خود ارزیابی را قبل و بعد از تحقیق کنترل کردند. در پایان، نتایج حاصل شده بیانگر این امر بوده که موک بر رشد همه متغیرهای مورد نظر تأثیر مثبت و معناداری برجای گذاشته است.

به طور کلی، بر اساس نظر کارشناسان و نتایج تحقیقات انجام شده، استفاده از موک‌ها مزایای زیر را به همراه دارد:

- یادگیری در محیط غیررسمی یا شرایط غیر رسمی رخ می‌دهد و یادگیرنده محدودیت‌های کلاس را ندارد.
- کارها، افکار و ایده‌ها می‌توانند به اشتراک گذاشته و توسط همه شرکت‌کنندگان نقد شوند.
- تنها شرط لازم برای شرکت در این دوره‌ها اتصال به اینترنت است.
- زمان در اختیار یادگیرندگان است و آنان می‌توانند حیطه وسیعی را برای فعالیت خود انتخاب کنند.
- شرکت در این دوره‌ها رایگان است (ماهراج، ۲۰۱۳).

به رغم محاسن و مزایایی که در استفاده از ارائه کلاس‌ها و دوره‌های آموزشی در قالب موک وجود دارد، در آموزش و پرورش کشور ما مفهوم موک هنوز شناخته نشده است و شاید در شرایط حاضر اجرای آن با مسائلی روبه‌رو باشد. با این حال، امید است در آینده‌ای دور یا نزدیک استفاده

از این روش به عنوان روشی جدید در آموزش و پرورش معمول شود. لازم است برای فرهنگ‌سازی استفاده از این روش جدید در آموزش و پرورش تدابیری اندیشیده شود و همه عوامل و دست‌درکاران حیطه آموزش و پرورش تلاش کنند ضمن فهم این روش و شرایط و موارد استفاده از آن، الزامات استفاده از این روش را مهیا سازند.

رهنمودهایی برای مسئولان، مدیران و معلمان

- معلمان باید مهارت‌های حرفه‌ای خود را در زمینه استفاده از ابزارهای دیجیتال و شبکه‌های اجتماعی، تقویت کنند.
- از آنجا که آمادگی برای این کار به تمرین و زمینه‌سازی نیاز دارد، پیشنهاد می‌شود معلمان از جلسات تدریس خود فیلم بگیرند و به عنوان موضوعی قابل بحث و نقد در اختیار دانش‌آموزان قرار دهند تا در منزل از آن استفاده کنند. این کار باعث می‌شود که دانش‌آموزان به تدریج با این روش و محاسن آن آشنا شوند.
- پیشنهاد می‌شود معلمان در صورت امکان یک بار در هفته آزمون آنلاین برگزار کنند. برای انجام این کار سایت‌هایی وجود دارد که امکانات لازم را در اختیار معلم قرار می‌دهند. حتی می‌توان از سایت‌های آزمون‌ساز هم بهره گرفت.
- پیشنهاد می‌شود معلمان، مدیران و مسئولان، در صورت امکان، در بعضی از موک‌ها که بعضی از سازمان‌ها و دانشگاه‌های داخلی و

- خارجی ارائه می‌کنند، ثبت‌نام کنند تا شرایط این روش برای آن‌ها کاملاً ملموس شود.
- پیشنهاد می‌شود مدیران و مسئولان با انجام کارهایی نظیر در اختیار قرار دادن اطلاعات لازم در خصوص این روش برای مدیران منطقه‌ای، معلمان، دانش‌آموزان و والدین از طریق رسانه‌ها و مطبوعات، ذهن‌ها را به سمت این روش و محاسن آن جذب کنند.
  - از طرف سازمان آموزش و پرورش در قالب طرح‌های پژوهشی امکان‌سنجی اجرای این روش در نظام آموزش و پرورش از جهت زیرساخت‌های لازم به دقت تحقیق و بررسی شود تا کمبودها مشخص و برای رفع آن‌ها چاره‌اندیشی شود.
  - پیشنهاد می‌شود در برنامه‌ریزی برای استفاده از این روش، از تجارب و دستاوردهای سازمان‌هایی که تجربه استفاده از آن را دارند، استفاده به عمل آید (این کار می‌تواند در قالب طرح‌های پژوهشی و مطالعات تطبیقی از طرف سازمان آموزش و پرورش انجام گیرد).

* پی‌نوشت‌ها

1. Massive Open Online Courses (Moocs)
2. Times
3. <https://www.khanacademy.org>

* منابع

1. Litteljon, Allison; Hood, Nina; Milligan, Colin; and Mustain, Paige. (2016). Learning in MOOCs: Motivations and self-regulated learning in MOOCs. The Internet and Higher Education. Volume 29, April 2016, Pages 40-48.
2. Mahraj K. (2013). Using information expertise to enhance massive open online courses. Public Services Quarterly; 8(4)359-368.

اقتصاد مقاومتی؛ تولید و اشتغال

شماره ۱۸۷۵

نحوه اشتراک:

پس از واريز مبلغ اشتراک به شماره حساب ۳۹۶۶۲۰۰ بانک تجارت، شعبه سهراب آزمایش کد ۳۹۵ در وجه شرکت افست، به دو روش زیر، مشترک مجله شوید:

۱. مراجعه به وبگاه مجلات رشد به نشانی: www.roshdmag.ir و تکمیل برگه

اشتراک به همراه ثبت مشخصات قبضه و الیزری؛

۲. ارسال اصل قبضه بانکی به همراه برگ تکمیل شده اشتراک با پست سفارشی یا

از طریق دورنگار به شماره ۲۳۳۳۰۸۸۴۹۰ لطفاً کپی قبضه را نزد خود نگه دارید.

عنوان مجلات در خواستی:

نام و نام خانوادگی:

تاریخ تولد:

تلفن:

نشانی کامل پستی:

استان:

شهرستان:

کمیابان:

پلاک:

شماره قبضه بانکی:

مبلغ پرداختی:

کد قبضه مشترک مجله رشد بوده‌اید، شماره اشتراک خود را بنویسید:

امضا:

نشانی: تهران، صندوق پستی امور مشترکین: ۳۳۱-۱۵۸۷۵

تلفن: بازگانی: ۰۲۱-۸۸۸۶۷۳۰۸

Email: Eshterak@roshdmag.ir

هرزینۀ اشتراک سالانه مجلات عمومی رشد (هشت شماره): ۳۵۰/۰۰۰ ریال

هرزینۀ اشتراک یک ساله مجلات تخصصی رشد (سه شماره): ۳۰۰/۰۰۰ ریال

وزارت آموزش عالی
وزارت آموزش و پرورش

پاسخ‌های تصویر و تفسیر

دوره سی و دوم
فروردین ۱۳۹۶
شماره پی در پی ۲۶۳

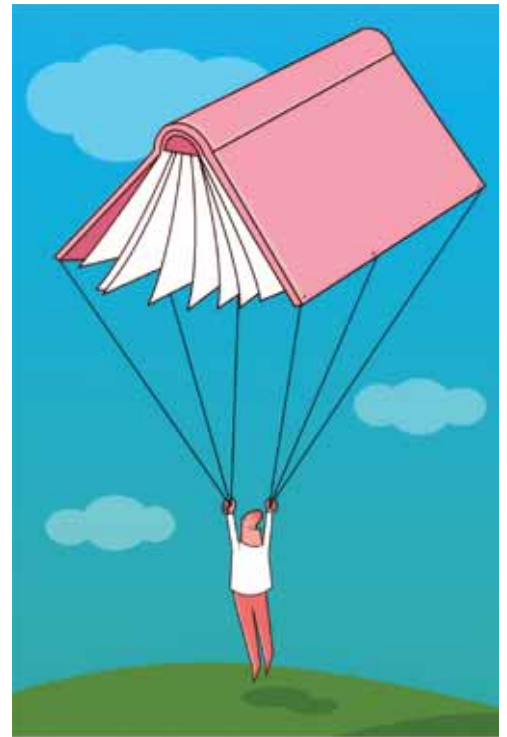

زهرا عباس‌زاده - چابهار دبستان غیردولتی هدف

دوره سی و دوم
اسفند ۱۳۹۵
شماره پی در پی ۲۶۲

شهلا نوری‌زاده

کتاب باعث رشد و تعالی روح انسان می‌شود، کتاب چتری برای پرواز و اوج گرفتن در آسمان علم و انسانیت است، برگ‌های کتاب به منزله بال‌هایی است که روح ما را به عالم نور و روشنایی پرواز می‌دهد، کتاب رشته اتصال و پیوند معنوی است. کتاب را که بخوانی روح آزاد می‌شود به بلندای ابدیت، سبک خواهی شد و دور از هرگونه آلودگی، روح و جسمت پرواز خواهد کرد چه زیباست! این پرواز تعالی روح و چه نشاط‌آور است رسیدن به آسمان انسانیت

اگر در آسمان خیال، از هواپیمای پیشرفت در دنیای تکنولوژی، سقوط کردید، با چتر نجاتی به نام کتاب به آسودگی می‌توانید به روی زمین خدا فرود بیایید.

خوانندگان ارجمند
برای اطلاع از نتیجه
ارزشیابی مقاله‌های
خود می‌توانند با دفتر
مجله به شماره تلفن
۰۲۱-۸۸۸۴۹۰۹۸
تماس حاصل فرمایند.

اعظم حاجی‌بابائی (گرگان) - رقیه شعبانی (فریدونکنار)
مصطفی سهرابلو (بیجار) - نرگس چم‌حیدری (تهران)
سارا اسلامی (گنبد) - مزگان اسمعیل‌نیا (بجنورد)
مهدی محمدعلی (کردستان - کرانی)
فرزانه فروزانفر (سنندج) - میلاد قلی‌زاده (مازندران)

نامه‌های رسیده

شماره	ماه	یادداشت سردبیر	علم و هنر تعلیم و تربیت	فناوری آموزشی، یادگیری، اطلاعات و ارتباطات	میزگرد بای صحبت معلمان	برنامه‌ریزی درسی و تربیتی
۱	مهر	<ul style="list-style-type: none"> شاه کلید برنامه‌های درسی 	<ul style="list-style-type: none"> لذت یادگیری پرسش در کلاس درس، چرا و چگونه نکته‌ها: درباره فرایند یاددهی - یادگیری 	<ul style="list-style-type: none"> کدام یک هوشمندتر است؟ معلم یا تابلوی هوشمند دیدگاه‌های متفاوت به تکنولوژی آموزشی اطلاعات را به کمک اینفوگرافیک بهتر بشناسیم 	<ul style="list-style-type: none"> تجربه‌های مدیران در تأمین و توسعه محیط‌های یادگیری 	<ul style="list-style-type: none"> بهره‌گیری از تحقیق و فناوری آیا می‌دانید که یادگیری خودراهبر، الگوهای راهبردی اجرای برنامه درسی
۲	آبان	<ul style="list-style-type: none"> ویژگی‌های یک طرح درس خوب 	<ul style="list-style-type: none"> آموزش تربیت‌بدنی در کلاس‌های چندپایه نگاهی ژرف‌تر به: عدالت آموزشی 	<ul style="list-style-type: none"> هوشمندسازی مدارس در ایران هفت نکته مهم برای استفاده از فناوری در مدارس اهمیت و جایگاه تعامل در آموزش و یادگیری الکترونیکی 	<ul style="list-style-type: none"> تجربه‌های مدیران در تأمین و توسعه محیط‌های یادگیری 	<ul style="list-style-type: none"> ارگونومی وسایل مدرسه - فناوری تفکر در بهره‌وری برنامه درسی معلم و برنامه درسی - دانسته‌ها و بایسته‌ها مؤلفه‌های اجرایی برنامه درسی
۳	آذر	<ul style="list-style-type: none"> شگفتی‌های وجودی دانش‌آموز و چالش‌های سؤال برانگیز معلم 	<ul style="list-style-type: none"> ضرورت به‌کارگیری روش‌های تدریس فعال تدریس در کلاس‌های چندپایه بازنمایی چندگانه - راهبردی برای آموزش مفاهیم ریاضی 	<ul style="list-style-type: none"> شبکه ملی مدارس کشورهای جنوب شرقی آسیا کاربرد شبکه‌های اجتماعی مجازی در مدرسه 	<ul style="list-style-type: none"> خلق موقعیت‌های تربیتی و آموزشی 	<ul style="list-style-type: none"> راهبردهایی برای اجرای برنامه درسی در کلاس درس فرهنگ آموزش در چالش با جهانی شدن فرهنگی
۴	دی	<ul style="list-style-type: none"> کیفیت‌بخشی به نظام آموزشی، چرا و چگونه 	<ul style="list-style-type: none"> گاهی شکست لازمه یادگیری است نقدی بر نظام آموزش زبان دوم نقش آموزش و پرورش در ایجاد همدلی و هم‌زبانی دولت و ملت 	<ul style="list-style-type: none"> راهبردهای کاهش ریسک در یادگیری‌های الکترونیکی ویژگی‌های مهم در طراحی چندرسانه‌ای‌ها برای آموزش کودکان - یادگیری، کودکان و جنسیت 	<ul style="list-style-type: none"> مدرسه سرشار از فرصت‌های یادگیری است 	<ul style="list-style-type: none"> اثر ذهنیت فلسفی معلم بر چگونگی اجرای برنامه درسی درباره نشر فرهنگ ارتباطی در مدرسه برنامه‌های درسی و زمینه‌سازی بروز خلاقیت
۵	بهمن	<ul style="list-style-type: none"> نشانه‌ها، اصول و عملکرد تدریس خوب 	<ul style="list-style-type: none"> چهار مسیر اصلی یادگیری بهینه‌سازی بار شناختی در طراحی یادگیری چند رسانه‌ای طراحی تکالیف یادگیری مبتنی بر هوش‌های چندگانه استفاده از ماشین حساب در کلاس درس ریاضی 	<ul style="list-style-type: none"> روش تدریس مبتنی بر فناوری اطلاعات و ارتباطات آموزش زبان خارجی با استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات چگونه توانستم همکاران را به استفاده از تابلوی هوشمند ترغیب کنم 	<ul style="list-style-type: none"> بازی‌های آموزشی، فرصت یادگیری ۲ 	<ul style="list-style-type: none"> آموزش خلاق چرخه فرایندی اجرای برنامه درسی بازخوانی مفهوم برنامه‌ریزی درسی
۶	اسفند	<ul style="list-style-type: none"> نشانه‌های تدریس خوب 	<ul style="list-style-type: none"> راهبردهای یادگیری ماندگار روش‌های تدریس فعال در کلاس مطالعات اجتماعی 	<ul style="list-style-type: none"> سودمندی استفاده از تجهیزات هوشمند در کلاس درس موانع بهره‌گیری از فناوری در کلاس درس کلاس درس خلاق طرز تهیه پمفلت آموزشی با رایانه نشانه‌ای از جنبش علمی و فناوری در مدارس ایران 	<ul style="list-style-type: none"> بازی‌های آموزشی، فرصت یادگیری ۳ 	<ul style="list-style-type: none"> تدریس اثربخش و کارآمدی برنامه درسی برنامه درسی سازگار با کارکرد مغز تغییر و نوآوری در اجرای برنامه درسی
۷	فروردین	<ul style="list-style-type: none"> سودمندی تکنولوژی در تغییر و تحول تعلیم و تربیت 	<ul style="list-style-type: none"> یادگیری فرایندی تعاملی آموزش کارکردهای اجرایی راهبردها و اصول یادگیری مغز محور 	<ul style="list-style-type: none"> فناوری آموزشی الفبای استفاده از پرده هوشمند عملیاتی کردن طرح تحول بنیادین 	-	<ul style="list-style-type: none"> ضمانت اجرای موفق برنامه درسی آیا می‌دانید که
۸	اردیبهشت	<ul style="list-style-type: none"> به مناسبت روز گرامی معلم 	<ul style="list-style-type: none"> گزارش مجمع رسانه‌های جدید تدریس مشارکتی زمینه‌ای برای یادگیری بهتر تحول ابزارهای تکنولوژی آموزشی به روایت تصویر یادگیری در اجتماعات برخط تدوین طرح درس 	<ul style="list-style-type: none"> مسیر دانایی 	-	<ul style="list-style-type: none"> فضاسازی بروز خلاقیت برنامه درسی و فاوا

رشد تکنولوژی آموزشی در سال تحصیلی ۹۵-۱۳۹۴

پژوهش و ارزشیابی	مدیریت کلاس درس و رهبری آموزشی	گام‌های امیدبخش	سرگرمی‌های علمی و آموزه‌های فرهنگی	ما و خوانندگان
<ul style="list-style-type: none"> پروورش خلاقیت در کلاس درس مقایسه محیط‌های یادگیری مجازی و غیرمجازی 	<ul style="list-style-type: none"> فرشته‌ای در کلاس من شادی‌بخشی هدفمند در کلاس درس 	<ul style="list-style-type: none"> چگالی را بشناسیم معرفی کتاب یک درس به یادماندنی 	<ul style="list-style-type: none"> شیوه تربیت‌آموزی سقراط تجربه‌های کلاس درس: آب‌های زیرزمینی 	<ul style="list-style-type: none"> مقاله‌ها و نامه‌های رسیده تقویت آموخته‌های درسی: درخت حافظه پاسخ تصویر و تفسیر
<ul style="list-style-type: none"> هیجان‌ها و یادگیری دانش‌آموزان در کلاس درس تدریس پژوهش‌محور 	<ul style="list-style-type: none"> چگونه رفتار نامطلوب دانش‌آموز را تغییر دهیم؟ راهبردهای پیشرفت مدیریت کلاس درس-۱ 	<ul style="list-style-type: none"> فضاسازی برای یادگیری - بیان یک تجربه معرفی کتاب سنجاق نامرئی معرفی کتاب بسازید، آزمایش کنید و بیاموزید 	<ul style="list-style-type: none"> شش ضلعی‌ها 	<ul style="list-style-type: none"> پاسخ تصویر و تفسیر
<ul style="list-style-type: none"> تفاوت‌های فردی و فرهنگی غلط‌های املائی دانش‌آموزان و بازخورد معلمان راهی تجربی برای یادسپاری 	<ul style="list-style-type: none"> راهبردهای پیشرفت مدیریت کلاس درس -۲ بیان انتظارات آموزشی در کلاس درس - چرا و چگونه 	<ul style="list-style-type: none"> تلمبه‌آبی بسازیم فواره‌ای با خاصیت سیفون 	<ul style="list-style-type: none"> ساعت تار عنکبوت / دیاگرام 	<ul style="list-style-type: none"> معرفی کتاب کشیدن نقاشی در کلاس درس - نگاهی نو پاسخ تصویر و تفسیر
<ul style="list-style-type: none"> تأمل درباره یافته‌های پژوهش 	<ul style="list-style-type: none"> چگونه می‌توان در کلاس درس سؤال‌های اساسی مطرح کرد؟ 	<ul style="list-style-type: none"> میدان دید چیست؟ 	<ul style="list-style-type: none"> سنجش عملکرد سرگرمی روز به یادماندنی 	<ul style="list-style-type: none"> تکنولوژی یادگیری سنجش پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پاسخ تصویر و تفسیر
<ul style="list-style-type: none"> سنجش مبتنی بر پیوند آموخته‌های کلاسی با امور روزمره زندگی آیا می‌دانید که: سنجش برای یادگیری 	<ul style="list-style-type: none"> شش نکته مدیریتی برای معلمان شناخت تأثیر جو عاطفی در مدیریت کلاس درس 	<ul style="list-style-type: none"> تیغ لوزان 	<ul style="list-style-type: none"> نیکی به والدین هوش آزمایشی زندگی چیزی است که ما می‌سازیم 	<ul style="list-style-type: none"> نکته‌هایی از رمز موفقیت معلمان پاسخ تصویر و تفسیر معرفی کتاب مشاهده اجرام آسمانی
<ul style="list-style-type: none"> سنجش مبتنی بر پیوند آموخته‌های کلاسی با امور روزمره زندگی 	<ul style="list-style-type: none"> برنامه‌ریزی و مدیریت یادگیری شبکه‌ای 	<ul style="list-style-type: none"> گوشی پزشکی یا استتوسکوپ بسازید 	<ul style="list-style-type: none"> هوش آزمایشی قدرت ایمان 	<ul style="list-style-type: none"> معرفی کتاب پاسخ تصویر و تفسیر مقاله‌ها و نامه‌های رسیده
<ul style="list-style-type: none"> سنجش تلفیقی و ضرورت استفاده از آن در فرایند یاددهی-یادگیری بازخورد ۳۶۰ درجه در آموزش و پرورش 	<ul style="list-style-type: none"> تقویت عزت‌نفس دانش‌آموزان در کلاس درس ابعاد و نقش مشارکت معلمان در امور مختلف مدرسه اجازه دهید سؤال‌ها در کلاس جاری شوند 	<ul style="list-style-type: none"> اندازه‌گیری وزن آب لیوان وارونه خلاء 	<ul style="list-style-type: none"> هوش آزمایشی دو روایت از تجاربی تأمل برانگیز 	<ul style="list-style-type: none"> معرفی کتاب پاسخ تصویر و تفسیر مقاله‌ها و نامه‌های رسیده
<ul style="list-style-type: none"> میزگرد 	<ul style="list-style-type: none"> راهبردهای طرح پرسش‌های هدفمند 	<ul style="list-style-type: none"> مرغی که آب می‌خورد فواره تابلوسی جدول ارزش مکانی بسازیم 	<ul style="list-style-type: none"> چه کسی برتر است؟ هوش آزمایشی 	<ul style="list-style-type: none"> معرفی کتاب پاسخ تصویر و تفسیر مقاله‌ها و نامه‌های رسیده

آبان مناسبتهای تاریخی

۴ آبان

اعتراض حضرت امام خمینی (ره) به کاپیتولاسیون
 کاپیتولاسیون (Capitulation) از کلمه capitulate و به معنای شرط گذاشتن و در لغت به معنای سازش و تسلیم است. کاپیتولاسیون به قراردادهایی اطلاق می شود که به موجب آن اتباع یک دولت در قلمرو دولت دیگر مشمول قوانین کشور خود می شوند و آن قوانین توسط کنسول آن دولت در محل اجرا می شود. به همین جهت در فارسی به آن «حق قضاوت کنسولی» نیز گفته می شود. این قراردادها اغلب میان دولت های اروپایی و دولت های آسیایی و آفریقایی بسته می شدند؛ چرا که از نظر اروپاییان دادگاهها و مؤسسات قضایی این کشورها قادر به حمایت کافی از اتباع آنها نبودند. در دوران حکومت پهلوی نیز این قانون تصویب شد اما امام خمینی (ره) مقابل آن ایستادگی کرد و با صدور اعلامیه ای نسبت به این قانون ظالمانه اعتراض و آن را «سند بردگی ملت ایران» و «اقرار رژیم به مستعمره بودن ایران و ننگین ترین و موهن ترین تصویب نامه غلط دولت های بی حیثیت» نامید.

۸ آبان

شهادت محمدحسین فهمیده روز نوجوان و بسیج دانش آموزی

بعد از عملیات کربلای هشت به دو کوهه رسیدیم. تمامی گردان های رزمی پر شده بود. خیلی تلاش کردیم تا وارد گردان بشویم. اما میسر نمی شد. به فرمانده یکی از گروهان ها متوسل شدیم. نشد که نشد. منطقه فاو یعنی چند کیلومتری کارخانه نمک بروم. اما او همچنان به دنبال حضور در جایی بود که می خواست شد و من هنوز مثل همان موقع کیلومترها با او فاصله دارم. امیر همایون بالاخره با گردان ... عازم خط مقدم فاو شد و من هنوز مثل همان موقع کیلومترها با او فاصله دارم. مقام معظم رهبری: بسیج یکی از بركات انقلاب و از پدیده های بسیار شگفت آور و مخصوص این انقلاب است.

۱۳ آبان

تسخیر لانه جاسوسی، روز ملی استکبارستیزی روز دانش آموز

امام خمینی (ره): سلامت و صلح جهانی بسته به انقراض مستکبرین است.

مقام معظم رهبری: سیزدهم آبان، روز تجلی دوباره آزادگی و شجاعت و غیرت انقلابی در ملت مسلمان ماست.

پس از اعتراض شدید امام خمینی به سیاست های حکومت پهلوی و افشاگری در خصوص لایحه کاپیتولاسیون در چهارم آبان سال ۱۳۴۳ (در مراسمی که به مناسبت میلاد حضرت زهرا (س) در منزل امام برگزار شده بود)، در روز ۱۳ آبان ۱۳۴۳، امام خمینی (ره) توسط مأموران شاهنشاهی بازداشت و پس از انتقال به تهران، با یک فروند هواپیمای نظامی از فرودگاه مهرآباد به ترکیه تبعید شدند. در ۱۳ آبان ۱۳۵۷ و همزمان با روزهای اوچگیری انقلاب اسلامی، ده ها نفر از دانش آموزان که برای انجام تظاهرات در محوطه دانشگاه تهران تجمع کرده بودند، هدف تیراندازی مأموران حکومت شاه قرار گرفته و به شهادت رسیدند.

سیزدهم آبان ۱۳۵۸ ساختمان سفارت آمریکا در تهران به تصرف جمعی از دانشجویان معترض درآمد. سفارت آمریکا در تهران از زمستان ۱۳۵۷ تا پائیز ۱۳۵۸ به مرکز فرماندهی عملیات جاسوسی و خرابکاری علیه جمهوری اسلامی ایران تبدیل شده بود.

۲۶ و ۲۸ آبان

رحلت رسول گرامی اسلام (ص) و شهادت امام حسن مجتبی (ع) و امام رضا (ع)

نقل کرده اند وقتی علی (ع) بر طبق وصیت پیامبر (ص) نقل کرد آن حضرت مشغول غسل و کفن رسول پس از رحلت آن حضرت شد که اشک از دیدگانش جاری بود خدا (ص) شدند، در حالی که اشک از دیدگانش می بخشیدند: «پدر با این جمله ها درد فراق پیامبر را تسکین می بخشیدند: «پدر و مادرم فدای تو ای رسول خدا! با مرگ تو رشته ای بریده شد که جز در مرگ تو چنان گسستنی دیده نشده است. با مرگ تو رشته پیامبری و فرود آمدن پیام های آسمانی از هم گسست. مصیبت رحلت تو دیگر مصیبت دیدگان را به شکیبایی و داشت و همگان را در مصیبت تو یکسان عزادار کرد. اگر تو خود ما را به شکیبایی امر نمی کردی، آن قدر اشک می ریختیم که اشک دیدگان با گریستن بر تو پایان پذیرد.

حضرت امام حسن مجتبی (ع): هیچ قومی با همدیگر مشورت نکنند، مگر آن که به رشد و کمال شان هدایت شوند.

حضرت امام رضا (ع): ایمان یک درجه بالاتر از اسلام است و تقوا یک درجه بالاتر از ایمان است و به فرزند آدم چیزی بالاتر از یقین داده نشده است.

۱۸ آبان

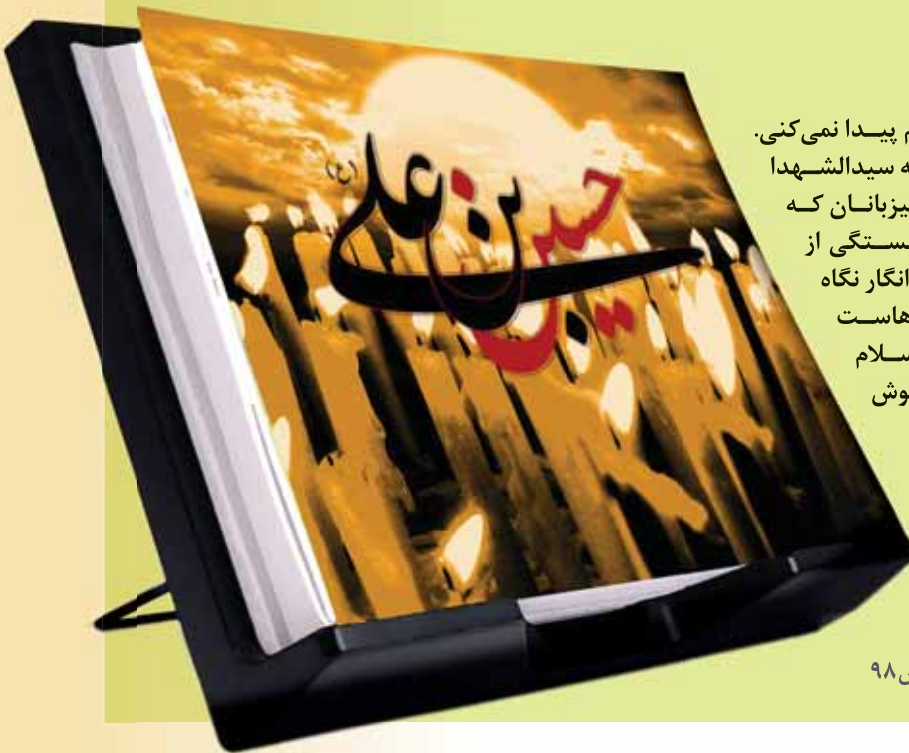
اربعین حسینی

مزه این چای را در هیچ کجای عالم پیدا نمی‌کنی.
رنگ ارادت دارد و طعم شیرین عشق به سیدالشهدا
علیه‌السلام. چشمان با محبت این میزبانان که
ملت‌مسانه می‌خواهند با این چای خستگی از
جسم و جان برگیری. متوقف می‌کنند. انگار نگاه
هر زائر، خستگی را از آنان می‌گیرد. روزهاست
پای آتش محبت حسین علیه‌السلام
ایستاده‌اند و چای عشق دم می‌کنند. نوش
جانت زایر اربعین.

امام حسین علیه‌السلام:

بر خداوند است که هیچ گرفتاری
به زیارت من نیاید مگر آن که او را
شادمان بازگردانم و به خانواده‌اش
برسانم.

ثواب الأعمال و عقاب الأعمال، ص ۹۸

۲۴ آبان

روز کتاب و کتابخوانی

و بزرگداشت علامه سید محمد حسین طباطبایی

۲۴ آبان در سال ۱۳۷۲ به‌عنوان روز کتاب و کتابخوانی در کشور ما تعیین شد. این روز، یکی از روزهای هفته کتاب است. ارزیابی شرایط و امکانات موجود فرهنگی مبین این است که کتاب به‌عنوان وسیله‌ای مطمئن و کارآمد در بسترسازی و شکل‌گیری فرهنگ جامعه می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد. به همت وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و همکاری نهادهای فرهنگی و ارشاد اسلامی و در اجرای فرمان مقام معظم رهبری در مورد توسعه نمایشگاه‌های کتاب در سطح کشور و تشویق مردم به کتابخوانی، نخستین هفته کتاب جمهوری اسلامی ایران در روزهای چهارم تا دهم دی ماه سال ۱۳۷۲ با پیام ایشان برگزار شد.

بی‌گمان، هیچ ذخیره و میراثی سودمندتر و با ارزش‌تر از کتاب نیست؛ چرا که کتاب، مایه آرامش روحی انسان است. یکی از مفیدترین اطلاعات برای کتابخوان، شناختن آثار خوب و جدید، شناخت نویسندگان متعهد و سالم و آگاهی از مؤسسات انتشاراتی متعهد است.

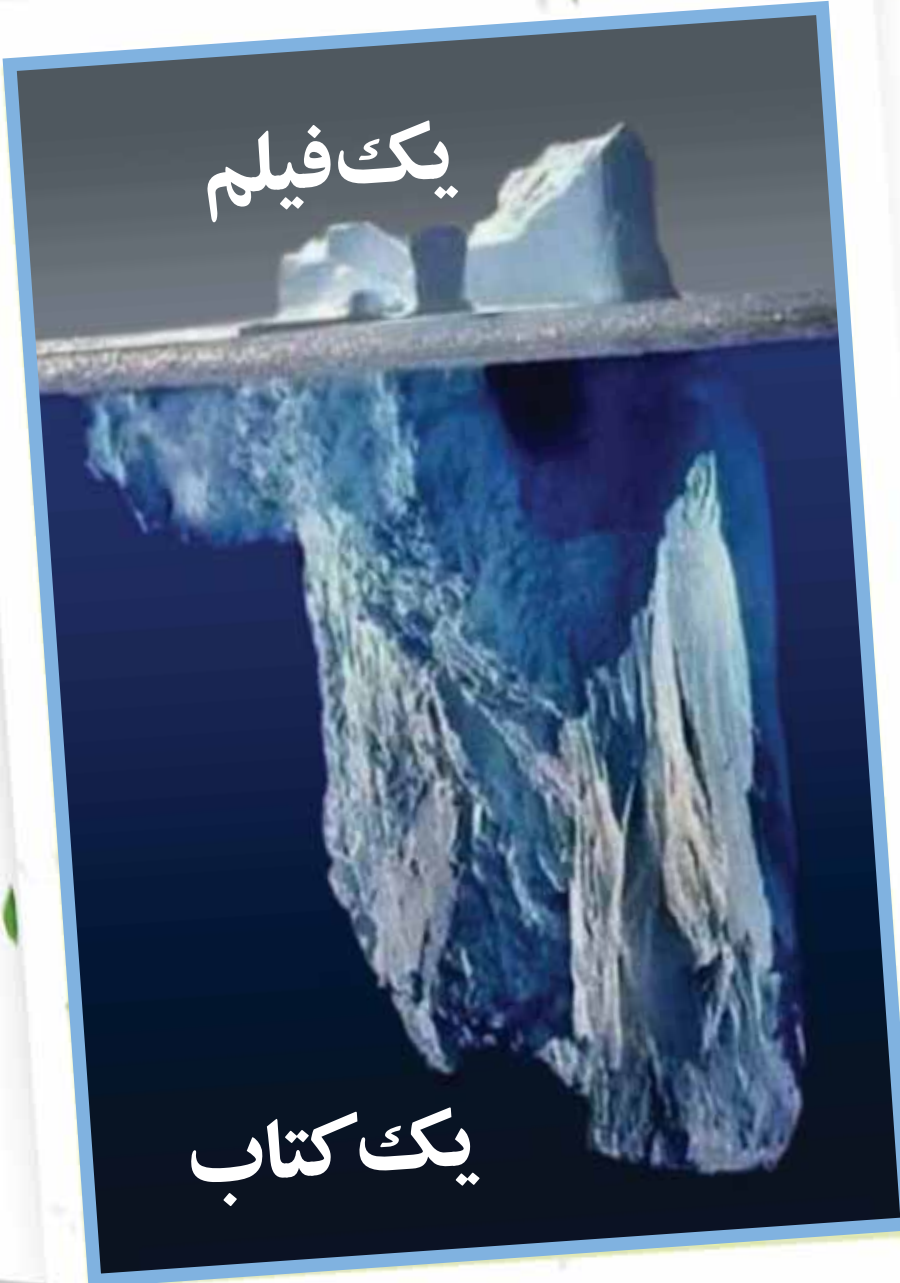
حضرت علی علیه‌السلام: «کسی که به کتاب‌ها تسلی و آرامش بیابد، هرگز آرامش را از دست نخواهد داد.» کتاب همدمی است که اندوه را می‌زداید و مطالعه‌کننده را از تنهایی در می‌آورد و به او حکمت‌های جان‌پرور می‌آموزد.

تصویر و تفسیر

یک فیلم

یک کتاب

خواننده ارجمند

پیامی را که از این تصویر دریافت می کنید برای درج در مجله بفرستید.